

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2022

Bc. Zdeněk Legner

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**Gruntovní kniha vesnic dubského panství
1536–1567 (1589)
Diplomová práce**

Autor: Bc. Zdeněk Legner
Studijní program: N 7105 Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví – modul Archivnictví a pomocné vědy
historické
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové 2022

Zadání diplomové práce

Autor: Zdeněk Legner

Studium: F17NK0023

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název diplomové práce: **Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536-1567 (1589)**

Název diplomové práce AJ: Land Register of the Dub Dominion from 1536-1567 (1589)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce je diplomatická a obsahová analýza Trhové knihy vesnic panství Český Dub (1536-1548), a to nejen s využitím dějin sledované lokality, ale též v kontextu českodubské městské kanceláře a dalších dochovaných pramenů, aby bylo možno stanovit historickou hodnotu zkoumaného pramene. Využity tak budou i poznatky z dějin našich předbělohorských měst a panství. Metody zvolené pro vypracování: pramenný výzkum, diplomatický rozbor, paleografická analýza, syntéza, komparace, transkripce.

Prameny: SOA Litoměřice, SOkA Liberec, Archiv města Český Dub: Trhová kniha vesnic 1536-1548, inv. č. 37, kniha 22; Trhová kniha městská 1525-1554, inv. č. 33, kniha 18. **Literatura:** Karl Schiller, Böhmisches Aicha, Ein Beitrag zur Geschichte der Stadt und ihrer Umgebung, Český Dub 1898; Rudolf Anděl - Svatopluk Technik - Josef V. Scheybal, Český Dub 1291 - 1991, Ústí nad Labem 1991; Tomáš Edel, Českodubsko v památkách 12. - 20. století, Český Dub 2006; Zdeněk Jodas, Okres Českodubský Josefa Škody, Liberec 2011; Ilona Adamírová - Štěpánka Petrusová, Nejstarší dochovaná trhová kniha města Českého Dubu a její paleograficko-diplomatický rozbor, in: Ad honorem VN: k 65. narozeninám Věry Němečkové připravili vděční přátelé, kolegové a studenti, Hradec Králové 2015, s. 283-291.

Zadávací pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martina Bolom Kotari, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 28.1.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 12.07.2022

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Janě Vojtíškové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce. Děkuji své rodině za podporu, které se mi v průběhu tvorby diplomové práce dostávalo.

Anotace

LEGNER, Zdeněk. *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2022, 92 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá diplomaticko-paleografickým rozбором a obsahovou analýzou *Gruntovní knihy vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)*. Tento rozbor vedl ke zpřesnění názvu pramene a časového rozsahu vkladů oproti archivnímu inventáři. Pramen byl sledován v historickém kontextu vývoje dubského panství, které bylo v polovině 16. století rentovním, vrchnostenská správa zde tedy ještě nebyla dostatečně rozvinutá. Vrchnost proto delegovala vedení gruntovní knihy na městskou kancelář. Díky pramenné sondě do dalších knih dochovaných pro dubské panství bylo zjištěno, že městská a vrchnostenská kancelář byla v případě vedení této agendy personálně propojena. Ustálenost formulářů v gruntovní knize svědčí o existenci staršího svazku gruntovní knihy, která se však nedochovala.

Klíčová slova: 16. století; Český Dub; vrchnostenská správa; panství; gruntovní kniha; městská správa.

Annotation

LEGNER, Zdeněk. *Land Registry of the Dub Dominion from 1536–1567 (1589)*. University of Hradec Králové, 2022, 92 pp. Diploma thesis.

The diploma thesis deals with the diplomatic-paleographic analysis and content analysis of the land registry of the Dub dominion 1536–1567 (1589). This analysis led to a more precise name of the source and the time range of deposits compared to the archive inventory. The source was observed in the historical context of the development of the Dub dominion, which was rented in the middle of the 16th century, so the lordship administration was not yet sufficiently developed. The nobility therefore delegated the keeping of the land register to the city office. Thanks to a source probe into other books preserved for the Dub dominion, it was found that the city and nobility offices were personally connected in the case of managing this agenda. The stability of the forms in the land register indicates the existence of an older volume of the land register, which, however, has not been preserved.

Keywords: 16th century; Český Dub; lordship administration; dominion; land registry; city administration.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	8
ÚVOD.....	9
1 Českodubsko.....	12
1.1 Historie dubského panství do závěru 16. století.....	12
1.2 Hospodářský, správní a právní vývoj na dubském panství v 16. století	17
2 Pozemkové knihy.....	31
2.1 Vývoj pozemkových knih	31
2.2 Knihy gruntovní	32
3 Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589).....	38
3.1 Vnější diplomatický rozbor pramene	38
3.1.1 Písaři	42
3.2 Vnitřní diplomatický rozbor pramene.....	58
3.2.1 Obsahová analýza	67
ZÁVĚR	79
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	82
SEZNAM TABULEK	85
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	86
JMENNÝ REJSTŘÍK.....	87
MÍSTNÍ REJSTŘÍK	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	92

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AMČD	archiv města Český Dub
f.	fond
fol.	folio
g. č.	groš český
g. m.	groš míšeňský
inv. č.	inventární číslo
kn. č.	kniha číslo
Lbc	Liberec
MA	městský archiv
m. p.	manu propria (vlastní rukou)
MÚ	městský úřad
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
r	recto (označení přední strany listu)
trh. sml.	trhová smlouva
v	verso (označení zadní strany listu)
VČD	Velkostatek Český Dub
zkl.	základní

ÚVOD

Tématem diplomové práce je *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)*, které doposud nebyla věnována badatelská pozornost z pohledu diplomatiky. Zkoumaný pramen je dnes součástí fondu *Archiv města Český Dub* a je uložen ve Státním okresním archivu v Liberci pod názvem *Trhová kniha vesnic 1536–1548*. Kniha zaznamenává změny ve vlastnictví nemovitého majetku obyvatel vesnic dubského panství, proto ji ve shodě s níže uvedenou terminologií Stanislava Poláka¹ pro účely této diplomové práce nazýváme *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)* (dále jen *gruntovní kniha*). Časové vymezení pramene v inventáři zachycuje pouze základní vrstvu hlavních zápisů. Při zkoumání pramene byla nalezena druhá vrstva hlavních zápisů, vkládaných na volná folia, která končí rokem 1567. V závorce uvádíme rok posledního dílčího zápisu, který byl do knihy zaznamenán. Tuto *gruntovní knihu* považujeme za nejstarší dochovanou na dubském panství.

Cílem diplomové práce je diplomaticko-paleografický rozbor a následná obsahová analýza pramene. Paleografická analýza jednotlivých písařských rukou, typologie zaznamenaných vkladů, jejich formulář a další sledované jevy umožní částečně poznat fungování dubské městské a vrchnostenské správy a jejich kancelářů. Získané poznatky budou využity ke stanovení historické hodnoty pramene v kontextu správy dubského panství. Pozornost bude proto věnována také knihám, které zřejmě vedla stejná kancelář souběžně se zkoumaným pramenem a knihám následujícím. Pro dokreslení souvislostí vzniku a vedení *gruntovní knihy* se práce zabývá také hospodářským, správním a právním vývojem sledované lokality ve zkoumaném období a také zachycuje nejvýznamnější historické události.

Gruntovní kniha byla dílčím způsobem využita ve druhé polovině 19. století písmákem Josefem Škodou z Janovic, který se snažil zachytit přehled držitelů usedlostí v tehdejší českodubském okrese. Za tímto účelem pořizoval výpisy z urbářů, trhových a gruntovních knih. Přestože jeho práce nedosahovala vědeckých kvalit, stal se tento rukopis východiskem pro řadu regionálních badatelů a ocenil ho i historik Josef Vítězslav Šimák, který jeho části postupně zveřejňoval ve sborníku *Od Ještěda k Troskám*.² Do knižní podoby byl zpracován až roku 2011 Zdeňkem Jodasem.³ Škodova práce ob-

¹ Stanislav POLÁK, *Knihy pozemkové a knihy městské*, Archivní časopis 16, 1966, č. 4, s. 208–215.

² Josef ŠKODA, *Místopisné paměti českodubska*, *Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník českého severu* 1–6, 9–16, 1922–1928, 1930–1938.

³ Zdeňk JODAS, *Okres Českodubský Josefa Škody*, Liberec 2011.

sahuje také výpisy ze zkoumané *gruntovní knihy*, na pramen však nenahlíží z pohledu diplomatiky.

Dějiny Českodubska se ve svých pracích zabývalo v minulosti několik badatelů. Vedle Augusta Sedláčka a jeho díla *Hrady, zámky a tvrze království českého sv. X., Boleslavsko*,⁴ byl jedním z prvních českodubský učitel Karl Schiller, autor německy psané knihy *Bömisch Aicha*.⁵ Na tyto a jiné práce později navazuje liberecký historik Rudolf Anděl, který spolu se Svatoplukem Technikem a kolektivem spoluautorů zpracoval monografii pod názvem *Český Dub*.⁶ Historii oblasti se ve své práci *Českodubsko v památkách 12. – 20. století* věnoval také historik a dlouholetý ředitel Podještědského muzea Tomáš Edel, který se významně podílel na objevu pozůstatků českodubské johanitské komendy.⁷ Hospodářské dějiny regionu ve sledovaném období zkoumal na základě údajů z dochovaných urbářů Josef Tlapák, který výsledky výzkumu publikoval ve studii s názvem *O sociální a hospodářské skladbě na panství českodubském v druhé pol. 16. století*.⁸ Na jeho práci navazuje Jaroslava Porkertová svou studií *Sociální a hospodářský vývoj českodubského panství v druhé polovině 16. století a první polovině 17. století*.⁹

Pro dotvoření historického kontextu je v práci věnována pozornost i dalším českodubským pramenům. Z přelomu první a druhé poloviny 16. století se dochovala *Trhová kniha městská 1525–1554*¹⁰ (dále jen *městská trhová kniha*), ve které jsou rovněž obsaženy zápisy týkající se okolních vesnic. Výzkumem tohoto pramene se zabývala Helena Lacinová,¹¹ Ilona Adamírová a Štěpánka Petrusová.¹² Tato kniha byla také součástí výzkumu Stanislava Poláka, který porovnával trhové knihy poddanských měst

⁴ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého sv. X., Boleslavsko*, Praha 1895.

⁵ Karl SCHILLER, *Bömisch Aicha*, Český Dub 1898.

⁶ Rudolf ANDĚL – Svatopluk TECHNIK, *Český Dub*, Liberec 1991.

⁷ Tomáš EDEL, *Českodubsko v památkách 12. – 20. století*, Český Dub 2006.

⁸ Josef TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě na panství českodubském v druhé pol. 16. století*, Sborník Severočeského muzea, Historia 2, 1959, s. 89–138.

⁹ Jaroslava PORKERTOVIÁ, *Sociální a hospodářský vývoj českodubského panství v druhé polovině 16. století a první polovině 17. století (1. část)*, Sborník Severočeského muzea, Historia 8, 1986, s. 3–21, a TÁŽ, *Sociální a hospodářský vývoj českodubského panství v druhé polovině 16. století a první polovině 17. století (2. část)*, Sborník Severočeského muzea, Historia 9, 1988, s. 5–32.

¹⁰ SOA Litoměřice, SOkA Liberec, fond AMČD, *Trhová kniha městská 1525–1554*, inv. č. 33, kn. č. 18.

¹¹ Helena LACINOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Českého Dubu*, Sdružení rodáků a přátel Karoliny Světlé, 1982, č. 13, s. 15–18, a TÁŽ, *Nejstarší městská kniha města Českého Dubu*, Sdružení rodáků a přátel Karoliny Světlé, 1983, č. 14, s. 16–19.

¹² Ilona ADAMÍROVÁ – Štěpánka PETRUSOVÁ, *Nejstarší dochovaná trhová kniha města Českého Dubu a její paleograficko-diplomatický rozbor*, in: Ad honorem VN: k 65. narozeninám Věry Němečkové připravili vděční přátelé, kolegové a studenti, Hradec Králové 2015, s. 283–291.

v 1. polovině 16. století.¹³ *Městská trhová kniha a gruntovní kniha* byly v letech 1536–1554 vedeny paralelně. V roce 1553 vzniká smíšený pramen s názvem *Knih kšaftovní Českého Dubu 1553–1723, Kniha kšaftů vesnic 1555–1613*¹⁴ (dále jen *kšaftovní kniha*), ve které jsou obsaženy zápisy obyvatel celého dubského panství a která neobsahuje pouze poslední pořízení, ale také další typy smluv. Rozborem tohoto pramene se zabýval Martin Petrus.¹⁵

Přímá následovnice zkoumané *gruntovní knihy* se zřejmě nedochovala, protože poznámky písařů odkazující na zápisy „v knihách nových v listu 23“¹⁶ nebo „v registrech nových v listu 40“¹⁷ se nepodařilo ztotožnit s dalším dochovaným pramenem z tohoto období. Ten má originální název *Stará registra panství dubského* a je uložen ve fondu *Velkostatek Český Dub* ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích, pobočka Děčín, pod názvem *Pozemková kniha panství Český Dub 1551–1589*.¹⁸ Tato kniha zahrnuje typologicky podobné záznamy, ve kterých figurují stejní zástupci městské i vrchnostenské správy. Uvedený pramen nebyl dosud podrobněji analyzován.

Práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá historií dubského panství, a jeho hospodářským, správním a právním vývojem. Následující kapitola se věnuje vývoji pozemkových knih a struktuře jejich zápisů. Je zde rovněž nastíněn průběh vlastní trhové transakce. Třetí kapitola představuje hlavní část práce, která je věnována analýze zkoumaného pramene. Pozornost je zde zaměřena především na vnější a vnitřní diplomatický rozbor a obsahovou analýzu knihy. Kapitola zahrnuje analýzu písařských rukou, formulářů trhových smluv a typologie zápisů. Součástí příloh diplomové práce je tabelární zpracování obsahové analýzy pramene a transkripce porovnávaných trhových smluv.

¹³ Stanislav POLÁK, *Trhové knihy českých poddanských měst v 1. polovině 16. století*, SAP 18, 1968, č. 2, s. 412–451.

¹⁴ SOA Litoměřice, SOKA Liberec, fond AMČD, *Knih kšaftů města 1553–1723, Kniha kšaftů vesnic 1555–1613*, inv. č. 38, kn. č. 23.

¹⁵ Martin PETRUS, *Rozbor kšaftovní knihy Českého Dubu z let 1553–1723 se zaměřením na edici náhodně vybraných a reedici pamětních zápisů*, *Od Ještěda k Troskám* 27(43), 2020, č. 4, s. 181–188.

¹⁶ SOA Litoměřice, SOKA Liberec, fond AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, inv. č. 37, kn. č. 22, fol. 42r.

¹⁷ *Tamtéž*, fol. 151r.

¹⁸ SOA Litoměřice, pobočka Děčín, fond VČD, *Pozemková kniha panství Český Dub 1551–1589*, inv. č. 37.

1 Českodubsko

Oblast Českodubska se nachází v severních Čechách, dnes v Libereckém kraji, na západní straně ještědského hřbetu. Dnes je přirozeným centrem této lokality město Český Dub, v jehož okolí se nachází přes 60 vsí, jejichž vznik datujeme převážně do středověku, popřípadě do novověku. Pro účely této diplomové práce budeme nadále tuto oblast nazývat pouze dubské panství, jak bylo zvykem až do poloviny 19. století.

1.1 Historie dubského panství do závěru 16. století

Archeologické výzkumy potvrzují osídlení zdejšího kraje již do období paleolitu, neboť existují zlomkovité nálezy z doby mladšího neolitu, stejně jako z doby halštatské či z doby římské.¹⁹ Archeologové dále potvrdili, že středověké osídlení v dnešním Českém Dubu má počátky ve 12. století. Přemyslovský kníže Vladislav I. zde pravděpodobně mezi lety 1109–1115 založil hrad Vladislavice či Vadislavice, k němuž náležel i kostel s apsidou a hřbitov, a podle kterého se nazývaly přilehlé pozemky Vladislavickým újezdem. Listina z roku 1115 dokládá, že kníže tento újezd věnoval benediktinskému klášteru, který právě vznikl v Kladrubech u Stříbra v západních Čechách. I když se o dataci pramene spekuluje, je benediktinský klášter ten, který později tento majetek směňuje.²⁰

Dobový význam tohoto místa doceníme teprve, když si uvědomíme jeho polohu na mapě ve spojitosti s hradišti Starou Boleslaví, založenou kolem roku 900, a Mladou Boleslaví, která vzniká kolem roku 1000. Spolu s Vladislavicemi, tak totiž po roce 1109 vzniká komunikační páteř směřující z vnitrozemí na sever Čech. Tato trasa je důležitou obchodní stezkou i v dalších staletích, jak o tom budeme hovořit později.²¹

Ve 13. století se novými majiteli Vladislavického újezdu stává rod Markvarticů, když ho Havel I. z Lemberka roku 1237 s benediktiny vyměnil za svůj západočeský statek Čížkov, a zvětšil tak své državy v Podještědí.²² Do poloviny 13. století také datujeme vznik komendy církevního rytířského řádu sv. Jana Jeruzalémského neboli johaniťů či maltézských rytířů právě na místě původního vladislavického hradu a kostela. Zakládací listina komendy se sice nezachovala, ale předpokládáme, že byla založena majitelem panství, tedy Havlem I. z Lemberka, nebo jeho synem Havlem II. z Lemberka.

¹⁹ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 14–18.

²⁰ T. EDEL, *Českodubsko v památkách*, s. 8–10, 16–18.

²¹ Tomáš EDEL, *Vladislavice v Českém Dubu? Ano!*, Karolinka 12, 2005, č. 6, s. 2.

²² A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 142.

Komenda byla situována na strategickém místě na ostrohu nad soutokem potoků a také u „živé“ cesty, stejně jak tomu bývalo v jiných částech českých zemí. Zde se jednalo o potoky Ještědka a Rašovka a o již zmiňovanou cestu, která nyní z velké části ležela na panství Markvarticů, kteří byli štědrými donátory johanitů na severu Čech. Další řádové domy johanitů se nacházely v Mladé Boleslavi (1255) a v Žitavě (cca 1260), a tak během několika let cestu kontrolovali právě oni.²³

Místu, na kterém komenda vyrostla, se v té době říkalo Světlá. O několik kilometrů dál se však nacházelo snad dříve osídlené místo také s názvem Světlá, které se proto začalo nazývat Stará Světlá; jedná se o dnešní Světlou pod Ještědem. Nová trhová ves Světlá, která postupně vznikala u komendy johanitů, časem přijala název Dub, snad od nedaleké vsi Starý Dub, která zde již byla a na jejíchž pozemcích komenda vznikla. Dnes místo známe pod jménem Český Dub.²⁴ Tato lokalita se stala centrem dubského panství, v jehož městské kanceláři písař zachycoval zápisy do zkoumané *gruntovní knihy*, jež se stala tématem předkládané diplomové práce.

Pisemné prameny zaznamenávající založení Dubu dnes již bohužel neexistují, dochovány jsou však listiny císaře Karla IV., který pobýval na komendě od 30. listopadu do 4. prosince v roce 1357 a vydal zde několik listin, které jsou datovány „*zu der Eyche*“, tedy v Dubu, další „*zu den Duben der Creutzigen*“, na Dubu křižovníků. Císař nám tímto pozdně podzimním pobytem dokladuje důležitost tohoto místa a také svou důvěru a náklonnost jak k řádu johanitů, tak k jeho zdejšímu velkopřevorovi, kterým byl Havel z Lemberka. Také další představitelé rodu Markvarticů – páni z Lemberka a ze Zvířetic – byli členy řádu johanitů. Např. v roce 1371 byl zemským převorem Ješek ze Zvířetic, v roce 1399 zastával funkci velkopřevora Hereš ze Zvířetic atd. Doložení Dubu jako právního města nacházíme v roce 1373, ovšem zmínka o městském znaku, kterým je zelený dub ve stříbrném poli, je již z roku 1349.²⁵

V následujícím 15. století dubské panství často měnilo majitele.²⁶ V roce 1420 ho král Zikmund Lucemburský zastavil Janu Chudobovi z Vartenberka na Ralsku, ale již v roce 1425 padla johanitská komenda do rukou husitů v čele s Janem Čapkem ze Sán.²⁷

²³ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 20–23.

²⁴ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny*, Díl 1. A–H, Praha 1947, s. 482.

²⁵ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 23–27.

²⁶ Výčet všech majitelů dubského panství není pro účely této práce nezbytný, proto pojednáváme pouze o některých.

²⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 262–267.

I když komenda vyhořela, nebylo její poškození ani poničení opevnění města příliš velké, a Dub se tak na delší dobu stal sídlem husitů, kteří odsud pořádali válečná tažení.²⁸ Z písemných pramenů víme, že před rokem 1429 tvořilo dubské panství kromě samotného města Dub asi 53 vesnic, které se rozkládaly na sever k Ještědu k vesnici Stará Světlá, na východ do Petrašovic, na jih k řece Jizeře s vesnicemi Koryty a Loukovec a na západ do Vlachové. Farní kostely se nacházely v Dubu, v Loukovci, v Sezemicích, v Letařovicích a ve Staré Světlé.²⁹

Klidným se zdejší kraj nestal ani po bitvě u Lipan roku 1434. Panství nadále měnilo své majitele a čelilo bojům mezi Vartenberky a Lužičany. Za vlády Jiřího z Poděbrad, roku 1468, byly opevněný hrad i město Dub dobyty a vypáleny. Z této události, při které byly zřejmě zničeny významné památky včetně listin dokládajících nejstarší minulost, se město vzpamatovávalo mnoho let. Nový katolický majitel Kryštof z Vartenberka na Děvině proto v 80. letech 15. století udělil městu privilegia. Ve stejném období však bylo město včetně areálu hradu opět vypáleno, zřejmě v souvislosti se soudními spory o celé dubské panství.³⁰ Zaniklo tak opevnění johanitské komendy, přilehlý dům komtura z doby románské, raně gotická část konventu a věž s kaplí sv. Jana Křtitele. Požár zasáhl také náměstí v Dubu a zničil románský kostel Sv. Ducha.³¹

Konec 15. a celé 16. století byly na dubském panství i ve městě Dubu šťastným obdobím. Došlo k výstavbě areálu hradu na místě původní komendy, obnovena byla věž nad románskou kaplí, město obnovilo hradby s vodním příkopem, náměstím vedla umělá strouha s haltýři k uskladnění potravin a živých ryb, byl znovu vystavěn kostel Sv. Ducha, ve kterém vznikla zřejmě vartenberská kaple sv. Anny. V roce 1512 Jan z Vartenberka písemně potvrdil privilegia, díky kterým zvýšil jak příjem města, tak se úspěšně postaral o to, aby lidé z oblasti neodcházeli a domy a grunty tak nepustly. Toto privilegium mělo velký vliv na ekonomický rozvoj, jak o tom budeme pojednávat v následující kapitole.³² Celé vartenberské dominium čítalo tři města a 200 osad s 2000 osedlými. Mělo charakter velkého rentovního velkostatku s pivovarem v Rohozci, několika rybníky a režijními dvory v Rohozci a v Dubu. Vedle dubského panství Janu z Var-

²⁸ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 28–31.

²⁹ T. EDEL, *Českodubsko v památkách*, s. 9, 10.

³⁰ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 28–31.

³¹ T. EDEL, *Českodubsko v památkách*, s. 10, 16–30.

³² *Tamtéž*, s. 11, 37.

tenberka patřili také Zvířetice, Klášter Hradiště, Rohozec, Malá Skála a Frýdštejn včetně všech větších panství kolem Mladé Boleslavi.³³

Neobvyklé v té době bylo, že měšťanům povolil volně odkazovat svůj majetek příbuzným nebo jejich vystěhováním.³⁴ Sám si pak nechal na náměstí na místě staršího domu postavit nárožní kamenný dům čp.27/I, ze kterého se do dnešních dob zachovali pozdně gotické sklepy. O stoupající významnosti města Dubu svědčí i to, že jej nalezneme na Klaudiánově mapě z roku 1518.³⁵ V tomto období také vzniká první *městská trhová kniha*, která se týká let 1524–1554 a která je psaná česky.³⁶ Dalším dochovaným písemným pramenem datovaným do tohoto období je *gruntovní kniha*, o které podrobně pojednává tato diplomová práce, a která obsahuje hlavní zápisy z let 1536–1567 a dílčí zápisy až do roku 1589.³⁷

V roce 1543 koupil Jan z Vartenberka od Jana Chvalkovského z Ledče panství Frýdštejn za 2300 kop pražských grošů.³⁸ Téhož roku umírá, a tak dubské a frýdštejnské panství převzal Janův syn Adam z Vartenberka. Ten však v otcově odkazu pokračoval pouhé čtyři roky, když mu byla nejen tato panství zabavena za účast na stavovském povstání proti králi Ferdinandu I. Habsburskému v roce 1547.³⁹ Ještě za držení panství nechal Adam roku 1547 sepsat urbář, původně zřejmě za účelem vytváření rozsáhlých rodových držav. Údaje z tohoto urbáře se pak staly základním dokladem o velikosti a úrovni panství pro královskou komoru a posléze pro nového držitele panství, kterým se stal Jan z Oppersdorfu.⁴⁰

Adam z Vartenberka musel po stavovském povstání králi postoupit celé dubské panství, které čítalo zámek Dub s dvorem, město Dub s poddanými a s vesnicemi Starý Dub, Modlibohov, Rozstání, Světlou, Vesec, Javorník, Jiříčkov, Padouchov, Proseč, Domaslavice, Vlčetín, Rašovice, Bystrý, Šimonovice, Luhov, Bohdánkov, Žďárek, Petrosovice, Bělá, Kohoutovice, Dehtáry, Hradčany, Chvalčovice, Letařovice, Trávníček, Radvančice, Bílá, Vorklebice, Libíč, Chlístov, Benešovice, Janovice, Březová, Bohumileč, Loukovičky, Všelibice a zcela nebo částečně musel králi postoupit také další své državy, včetně frýdštejnského panství. Z původního majetku mu byly ponechány

³³ J. PORKERTOVIÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (1. část)*, s. 6–8.

³⁴ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 28–31.

³⁵ T. EDEL, *Českodubsko v památkách*, s. 11, 31, 38, 45.

³⁶ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha městská 1525–1554*.

³⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*.

³⁸ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 15, 16.

³⁹ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 31.

⁴⁰ J. PORKERTOVIÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (1. část)*, s. 3–6.

pouze Zvířetice, které však měl již pouze v manském držení a na kterých byl doživotně uvězněn, a Mnichovo Hradiště.⁴¹

Po konfiskaci majetku král spojil dubské a frýdštejnské panství, které pak již nebylo rozděleno. Jeho novým majitelem se zástavně stává roku 1552 slezský šlechtic Jan z Oppersdorfu, který za něho králi zaplatil cca 8 571 kop grošů českých. V roce 1554 byl Jan se svými mladšími bratry povýšen králem Ferdinandem I. Habsburským do stavu svobodných pánů z Dubu a z Frýdštejna. V roce 1556 bylo panství zapsáno do desk zemských a tím se stalo dědičným.⁴² Podkladem pro tento zápis se stal výše zmíněný Vartenberkův urbář z roku 1547, jehož originál se do dnešních dnů nedochoval.⁴³ Přízeň krále se projevila i tak, že Jan z Oppersdorfu byl do roku 1567 hejtmanem opolského a ratibořského knížectví.⁴⁴

Jan z Oppersdorfu cílevědomě zvyšoval a rozšiřoval ekonomickou základnu svých panství. Provedl rozsáhlou přestavbu dubského hradu na reprezentativní renesanční zámek.⁴⁵ Stavbu zřejmě vedli společně císařská rada a dříve hejtman na zámku Brandýs Vilém Oppersdorf, zmocněný svým bratrem Janem, spolu s Jetřichem Slatinským ze Slatinky. Ten byl hejtmanem panství v letech 1559–1570 a mimo jiné se zasloužil o výstavbu zděné radnice s věží (1565), na které je dodnes zachovaná pamětní deska se znakem města Dubu a s nápisem, který jej připomíná.⁴⁶ Nedaleko zámku byly zřízeny byty pro úředníky, byl přestavěn kostel Sv. Ducha, u něhož byl obnoven špitál pro 12 chudých obyvatel, přestavěna kaple sv. Jana, nad Hořením předměstím vystavěn nový kostel Nejsvětější Trojice. Zřízen byl také pivovar (1564).⁴⁷

Význam jediného opevněného města v oblasti rostl. V letech 1569 a 1572 udělil Jan Dubu nová privilegia. Ta se týkala příjmů města, práva vařit pivo nebo šenkovat v radním domě. Vrchnost také dbala o veřejný pořádek a klid ve městě.⁴⁸ Roku 1569 přikoupil od děvínského panství městečko Osečnou a vsi Druzcov s dvorem, Ocasov, Kotel a další.⁴⁹ Po smrti Jana z Oppersdorfu roku 1584, který byl bezdětný, se dubského a frýdštejnského panství ujala, dle Janovy závěti, jeho manželka Markéta Popelová

⁴¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 262–267.

⁴² *Tamtéž*, s. 262–267.

⁴³ J. PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (1. část)*, s. 3–6.

⁴⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 262–267.

⁴⁵ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 31–38.

⁴⁶ T. EDEL, *Československo v památkách*, s. 24, 25.

⁴⁷ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 31–38.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 31–38.

⁴⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 262–267.

z Lobkovic. Jelikož však kšaft nebyl potvrzen pečením, vznikla o panství rozepře mezi Markétou a Janovými strýci Bedřichem a Jiřím. Tak bylo panství prodáno císaři Rudolfovi II., ale již v následujícím roce 1590 ho vlastnili Bedřich a Jiří z Oppersdorfu. Ti v témže roce potvrdili již udělená dubská privilegia a přidali k nim další, týkající se práva várečného, prodeje soli a užívání českého jazyka jakožto jazyka úředního. V témže roce také vzniká urbář dubského a frýdštejnského panství, o kterém bude více pojednáno v následující kapitole.⁵⁰

O rok později, tedy v roce 1591, koupil panství Dub i Frýdštejn Zikmund Smiřický ze Smiřic, který je připojil ke svým dobře fungujícím a rozsáhlým državám v dnešních východních a severních Čechách. Panství prosperovala, městu Dubu byla v roce 1606 potvrzena jeho privilegia, a tak mohli v úspěšném hospodaření pokračovat i jeho synové, po jejichž brzkém úmrtí přešel majetek na dceru Markétu Saloménu provdanou Slavatovou, která ovšem po porážce stavů na Bílé hoře roku 1620 majetky opustila a ty byly zkonfiskovány.⁵¹

1.2 Hospodářský, správní a právní vývoj na dubském panství v 16. století

V následující kapitole se budeme komplexně zabývat hospodářským, správním a právním vývojem dubského panství v 16. století, vytvářejícím specifické podmínky pro vznik a vedení *gruntovní knihy*, kterou se podrobně zabývá tato diplomová práce. Zkoumaný pramen zachycuje soudní nespornou agendu vesnic dubského panství v 1. polovině 16. století, kdy je panství ještě rentovní, ale také v 2. polovině 16. století, kdy dochází k přechodu k režijnímu způsobu hospodaření.⁵² Níže se proto budeme těmito změnám v hospodaření na panství blíže věnovat. Pro dokreslení celé problematiky budou také představeny jednotlivé součásti správního systému na dubském panství včetně jejich představitelů. Pro vedení zkoumaného pramene je důležité si uvědomit, že vznikl v době, kdy rentovní systém nevytvářel dostatečně vhodné podmínky pro propravené fungování vrchnostenské kanceláře. Z tohoto důvodu vrchnost delegovala vedení zkoumané knihy na městskou správu, jak bude doloženo v diplomatickém rozboru.

V českých zemích je 16. století obecně charakterizováno jako období hospodářského a ekonomického vzrůstu. Feudálové se snaží aktivně hospodařit a podnikat, obchodovat a být hospodářsky soběstační. Zisk jim přináší přechod k režijnímu hospoda-

⁵⁰ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 31–38.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 31–38.

⁵² SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*.

ření, což jsou právě velkostatky a také propracovaný systém poddanských povinností v podobě peněžní, naturální i robotní renty. Další půdu, zvanou rustikál, vrchnost pronajímá poddaným obyvatelům vsí na svém panství neboli patrimoniu. Patrimoniální správa pak v důsledku hospodářského rozvoje rozšiřuje svůj úřednický aparát, kdy tu vedle sebe stojí správa celého obvodu poddanských vesnic, poddanských měst a velkostatků. Jde tedy o správu jak veřejných tak soukromých aktivit na panství.⁵³

V 16. století již nalezneme v patrimoniu místo původně jednoho purkrabího celý správní systém, který byl na každém dominiu mírně odlišný, podle potřeb vrchnosti. Úřední aparát se soustředil v panské kanceláři, která měla trojí funkci. Jednalo se převážně o řízení hospodaření na panství, tedy veškerá zemědělská i přidružená výroba na režijním velkostatku, ale i doznívající rentovní hospodaření. Druhá funkce byla soudní, policejní a správní, která se vztahovala jak na poddané, tak na panské úředníky a služebníky. Třetí funkce panské kanceláře byla využívána pouze nárazově, a to k vykonávání úkonů přenesené veřejné správy státu. Jednalo se převážně o vybírání daní nebo verbování vojska.⁵⁴

Hlavní osobou správního aparátu panství se stává na místo purkrabího hejtman. Ten prováděl vrchní dozor nad panskou kanceláří a jejími úředníky, potažmo nad celým hospodařením panství i nad veřejnými záležitostmi všech obyvatel panství.⁵⁵ Takto znamenali hejtmany dubského a později spojeného dubského a frýdštejnského panství K. Schiller. Léta uvedená za jménem zřejmě nepředstavují přesné chronologické řazení hejtmanů, ale výskyt těchto jmen v dochovaných pramenech.

Hejtmani

za Jana z Vartenberka:

Václav Svatkovský z Dobrohoště 1526, naposledy zmiňován 1557

za držení královskou komorou:

Ctibor Načeradský z Bučic – hejtman 1547

Šebestián Forst z Forstu – vladyka a hejtman 1548–1552

za Jana z Oppersdorfu:

Jošt, hrabě z Vartenberka – hejtman na Dubu a Frýdštejně 1554–1560

⁵³ František HOFFMANN, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, Praha 2009, s. 446–453.

⁵⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 229–237.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 229–237.

Christoff von Sachsen, jinak Bačír z Bačovic 1557–1558
Vilém z Oppersdorfu – zmocněn svým bratrem Janem 1557–1578
Jetřich Slatinský ze Slatinky – hejtman 1559–1570
Jindřich Kuna z Kunova – 1570–1573
Martin Hubáček – měšťan, důchodní písař, po té hejtman na Dubu a Frýdštejně 1573
Matyáš Hraběšník z Hraběšina – hejtman na Dubu a Frýdštejně 1576–1581
Bernard Rakvic z Černous – spoluhejtman 1573–1578
Martin Winter von Winter – hejtman na Dubu a Frýdštejně a Osečné 1579–1584
Tomáš Vidimovský z Vidimovic – 1584
Quirin Arnold z Jeníkovice – hejtman na Dubu a Frýdštejně a Osečné 1586–1605⁵⁶

Vedle hejtmana figurovali na panství další úředníci. Byli to především písaři, z jejichž agendy se postupně vyčlenil důchodní písař. Na dubském panství je doložen vladyka a úředník na Dubu Kašpar Aclé, zaznamenán roku 1527, důchodní písař Martin Hubáček⁵⁷ a blíže neurčený úředník na Dubu Petr Kašman z Lesky, zapsaný v námi zkoumané *gruntovní knize* roku 1544 na fol. 105r.⁵⁸

Vrchnostenská kancelář sídlila zřejmě na dubském zámku, jak vyplývá ze zápisu v urbáři z roku 1547, kde rychtář ze Zábrdí má vybrané peníze dopravit na zámek.⁵⁹ Bližší informace o jejím chodu nejsou známy, pouze Edel popisuje stav k roku 1611, kdy již zámek nebyl sídlem vrchnosti a sloužil jako správní centrum zdejšími úředníky. Kancelář tvořily dvě místnosti, kde se nacházelo pět stolů, dvě „*jalmary*“, několik dalších stolů a tabule.⁶⁰

Důležitou součástí každého panství jsou v tomto období poddanská města jako specifické správní jednotky. Ta začínají vznikat po vzoru královských měst již ve středověku. Hlavním obdobím jejich rozvoje je 15. a 16. století. Poddanská města zakládá šlechta na svých pozemcích s vidinou podobných výhod, jaké plynou z měst královských panovníkovi. Poddanská města jsou však menší co do rozlohy i do počtu obyvatel a jejich založení je podmíněno svolením krále. Ten svůj souhlas dával právě vrchnosti, nikoli městu samotnému. Privilegia pro poddanské město tedy vydávala vrchnost a zá-

⁵⁶ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 16–21.

⁵⁷ *Tamtéž*, s. 16–21.

⁵⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 105r.

⁵⁹ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 108–117.

⁶⁰ T. EDEL, *Českokodubsko v památkách*, s. 10, 16–30.

leželo na její vůli, jestli a jaká privilegia městu poskytne.⁶¹ Majitel panství Jan z Vartenberka si byl vědom toho, že domy a grunty ve městě Dubu chudnou a obyvatelé odchází, proto 13. července 1512 vydal privilegia, která měla městu a potažmo jemu samotnému dopomoci ke zlepšení ekonomické situace. Město Dub bylo v té době tvořeno vnitřní opevněnou částí a dvěma předměstími v Dolánkách a v Záměstí. Dubským měšťanům bylo povoleno vybírat poplatky z jarních a podzimních výročních trhů, poplatky u bran v úterý před Velikonocemi, před svatodušními svátky a před Vánocemi. Dále poplatky z prodeje piva, pálenky, vína a soli, jejichž výnos měl být použit na opravu a údržbu městských zdí, bran, cest, k placení ponocného a na další obecní náklady města Dubu.⁶² Tyto a další výsady zmíněného privilegia na místě krále potvrdil nejvyšší purkrabí Matěj z Dobranova.⁶³

Aktivní hospodářskou politiku podpořil Jan z Vartenberka ve výše zmíněném privilegiu také tím, že se vzdal práva odúmrti. Svým poddaným povolil volně odkazovat majetek a ke kšaftování určil pravidla, která je třeba dodržovat, aby poslední vůle byla platná. Především bylo potřeba za dobré paměti a rozumu požádat purkmistra a tři, nejméně však dva konšely, kteří se mají bez odkladu dostavit a vše zapsat do zvláštních knih. Purkmistr ani konšelé se nemají stát poručníky, pokud by tomu tak mělo být, je třeba přizvat jiné svědky. V privilegiu je také určeno, že kšaft pořízený mimo tato pravidla není platný a nelze ho nijak vymáhat. Proti kšaftu se lze ozvat do šesti týdnů po smrti zůstavitele.⁶⁴

Dále je Janem z Vartenberka určeno, že pokud zemřelý v městě Dubu svůj kšaft nezapíše, připadne 1/3 majetku jeho ženě a 2/3 ostatním dědicům, míněno dětem. Pokud děti nejsou, celý majetek připadne manželce, pokud zemřelý dědice nemá, přejde jeho jmění na jeho nejbližšího přítele, který ovšem musí být poddaným na dubském panství. Ten pak má statek sám obhospodařovat, ale může také určit jinou osobu, která se bude starat, aby statek nepustnul. Pokud jsou na statku dluhy, mají být spravedlivě uznány všem dlužníkům až do výše celého majetku.⁶⁵

V dochované *kšaftovní knize* nalézáme zápisy z let 1553–1723. Do knihy jsou však kromě posledních pořízení zapsány záznamy k porovnání vztahů mezi sousedy, a to nejen ze samotného města Dubu, které je zde nazýváno „*Dub pod Ještědem*“, ale

⁶¹ F. HOFFMANN, *Středověké město*, s. 446–453.

⁶² R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 28–30.

⁶³ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, s. 262–267.

⁶⁴ Z. JODAS, *Okres Českodubský*, s. 10, 11.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 10, 11.

zápisy se také týkají obyvatel celého dubského panství. Dalším typem pořízení jsou svatební smlouvy a záznamy o rukojemstvích. Součástí knihy jsou i pamětní zápisy z let 1584–1611, což dokladuje smíšený charakter pramene. Např. zde nalezneme zápis z roku 1584 o úmrtí majitele panství Jana z Oppersdorfu, dále se dočteme o změně majitele panství nebo o uzavření sňatku. Některé z pamětních zápisů pojednávají o událostech týkajících se celého českého království.⁶⁶

V prvním a druhém zápisu nalezneme pravidla vedení této knihy a výši poplatků, které jsou za zápis a také za uskutečnění posledního pořízení vybírány. Platilo se 1 groš purkmistrovi, 1 groš konšelům a 2 groše písaři. Pokud by tito byli odjinud, jsou částky dvojnásobné, tedy po 2 groších purkmistrovi a konšelům, 4 groše písaři. Poplatek z „otevření kšaftu“ činí za každého dědice 1 groš, minimálně však 6 grošů.⁶⁷ V privilegii Jana z Vartenberka je, tak jako v jiných městech, stanoven typ městského práva. Základy městského práva k nám byly přeneseny z cizího území. Města na severu Čech se řídila právem severoněmeckým, neboli magdeburským, města na jihu pak právem jihoněmeckým, neboli norimberským. Měštům bylo při jejich založení kromě právní příslušnosti určeno také město vzorové, k němuž se správa měla obracet v nejasných případech.⁶⁸ Pro poddanské město Dub bylo vzorové a odvolací město Nymburk s právem magdeburským. Ovšem privilegium obsahuje také informaci ke sporům o odúmrtní statek, který mají nejprve řešit konšelé čili obec, kteří se ovšem v případě potřeby nemají obracet na žádný soud, nýbrž na držitele panství.⁶⁹

V dochovaných pramenech nacházíme doklady o uplatňování práv z privilegia Jana z Vartenberka nejen v samotném městě Dubu, ale také ve vsích, které byly součástí dubského panství, což svědčí o propojení městské a vrchnostenské správy na dubském panství. Uplatnění práva odúmrtni zachycuje *kšaftovní kniha*, do které pořizovali zápisy nejen měšťané, ale také obyvatelé okolních vesnic.⁷⁰ Rovněž *městská trhová kniha* zahrnuje zápisy obyvatel z různých koutů dubského panství. H. Lacinová uvádí např. Bohdánkov, Vlčetín, Budíkov nebo Domaslavice. Zde nalézáme zápisy svědčící o uplatňování třetinového práva ženy na majetek po svém zemřelém manželovi.⁷¹ Tento právní stav zachycuje i námi zkoumaný pramen.

⁶⁶ M. PETRUS, *Rozbor kšaftovní knihy*, s. 181–188.

⁶⁷ Z. JODAS, *Okres Českodubský*, s. 10, 11.

⁶⁸ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 202–211.

⁶⁹ Z. JODAS, *Okres Českodubský*, s. 10, 11.

⁷⁰ M. PETRUS, *Rozbor kšaftovní knihy*, s. 181–188.

⁷¹ H. LACINOVÁ, *Nejstarší městská kniha*, s. 15–18.

Správu města původně tvořily dvě linie, a to vrchnostenská a samosprávná. Vrchnost, jakožto majitel města zde měla svého zástupce, rychtáře. Rychtář obýval ve městě výsadní dům, rychtu, která měla výsadní práva spojená s daňovými úlevami, bývala zde krčma atd. Konkrétní činností rychtáře bylo udržovat ve městě mír, pořádek a dodržování právního řádu.⁷² Prameny dokládající existenci rychty v městě Dubu nejsou známy, ale ze zkoumaného pramene, kterým se zabývá tato diplomová práce, vyplývá, že v roce 1553 proběhlo odsvědčení od statku „*V domu Jana Hendrycha, ty časy rychtáře.*“⁷³ Zmíněným domem byl zřejmě dům na náměstí č. 11 (staré č. 12/28), který Jan Hendrych zakoupil v roce 1543.⁷⁴ V urbáři z roku 1547 nalézáme zmínku o tom, že za Adama z Vartenberka dubská rychta vrchnosti nic neplatila. Pouze Mikuláš platil ke sv. Jakubu 5 grošů.⁷⁵

Rychtář byl hlavní osobou u všech typů soudů a jako zástupce vrchnosti také zřejmě vedl městské knihy. Toto zjištění vyplývá z výzkumu S. Poláka, který se zabýval studiem trhových knih poddanských měst. Dubskou *městskou trhovou knihu* podle jeho zjištění zpočátku vedl právě rychtář, který postupně ztrácel moc. V letech 1552–1554 kniha nejprve přestala být vedena soustavně, následně je ze zápisů dle zjištění S. Poláka patrný přechod správy města, včetně vedení knih, pod městskou radu v čele s purkmistrem.⁷⁶

Jména jednotlivých rychtářů se doposud v literatuře neuváděla. Je však možné je sestavit z dobových pramenů, jakým je např. námi zkoumaná *gruntovní kniha*. V tomto prameni nacházíme v hlavních zápisech několik jmen, avšak nemůžeme s jistotou rekonstruovat délku jejich funkčního období. Časový rozsah výskytu jednotlivých jmen se od sebe liší, také odstupy pořizovaných zápisů jsou nerovnoměrné. V letech 1536–1541 nalézáme v hlavních zápisech pouze jméno Jíra Strádal.⁷⁷ Situaci znesnadňuje také to, že v chronologickém sledu zápisů se náhle objevuje jiné jméno. Předpokládáme, že vrchnost pověřila jinou osobu dočasným výkonem funkce. Od 3. ledna 1541 je souvisle uváděn jako rychtář Martin Pečhuba, avšak 6. ledna 1541 je pořizen zápis, který jmenu-

⁷² Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 205–209.

⁷³ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 172r.

⁷⁴ Z. JODAS, *Okres Českodubský*, s. 17.

⁷⁵ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 108–117.

⁷⁶ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 412–451.

⁷⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*.

je jako rychtáře opět Jíru Strádala.⁷⁸ Zajímavé je, že v tento den byly pořizeny zápisy dva⁷⁹ a každý z nich uvádí jiného rychtáře.

Obvyklá formulace „za rychtáře (jméno)“ se nachází vždy na konci hlavního zápisu. Výjimkou je vklad na fol. 69r z 5. května 1541, kde je zapsáno „...za rychtáře Matěje Kroupy, v ty časy poručenství.“⁸⁰ Jméno tohoto rychtáře a uvedená formulace se ve zkoumané knize již jinde neopakuje. V následujícím seznamu rychtářů nejde o přesný chronologický výčet, ale o výskyt těchto jmen ve zkoumaném prameni. Přesné datace zápisů uvádíme v příloze č. 2, která zachycuje obsahovou analýzu *gruntovní knihy*.

Rychtáři od roku 1536

Jíra Strádal	1536–1541
Matěj Kroupa	1541
Martin Pečhuba	1541–1542, 1544–1545
Mikuláš Kolář	1542–1544, 1546–1548
Jan Klimeš	1545–1546
Martin Hubáček	1547–1550
Jan Hendrych	1550–1551, 1553 ⁸¹

Městský soud s rychtářem stál nejprve proti městské radě, v jejímž čele byl purkmistr. Později docházelo ke sloučení vrchnostenské a samosprávné moci, takže stejné osoby zasedají na soudě a v městské radě, což je samosprávný orgán města. V jejich čele je pak rychtář nebo purkmistr. Ve městě Dubu existovala v 1. polovině 16. století silná městská samospráva, což vyplývá ze zápisů v *městské trhové knize* z let 1525–1554, zápisy byly pořizovány „za přítomnosti purkmistra (jméno) a konšelů (jména).“ Konšelů, zvaných také starší, bylo 12, jak lze usuzovat z právní příslušnosti města Dubu k magdeburskému právu.⁸² Takto purkmistry zaznamenal K. Schiller. Opět nejde o přesný chronologický výčet, ale o výskyt těchto jmen v dochovaných pramenech.

⁷⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 62r.

⁷⁹ *Tamtéž*, fol. 62r, 63r.

⁸⁰ *Tamtéž*, fol. 69r.

⁸¹ *Tamtéž*.

⁸² H. LACINOVÁ, *Nejstarší městská kniha*, s. 15–18.

Purkmistři od roku 1525

1525 Jiří Kašpar	1560 Jan Jaroš
1525 Jiří Brant	1565 Jakub Kopřiva
1527 Jan Maršál	1570 Adam Jiříček
1528 Mikuláš Hubáček	1575 Jan Jaroš
1530 Jan Vít	1579 Adam Pavlíček
1534 Jiří Soukeník	1581 Pavel Duban
1535 Jiří Kašpar	1582 Jakub Panenka
1540 Jakub Kopřiva	1583 Jakub Pavelka
1540 Adam Jiříček	1586 Pavel Paulus
1543 Martin Hubáček	1590 Václav Schejbal
1543 Jan Tichý	1590 Matěj Pekař
1550 Pavel Šusta	1590 Matěj Jirka
1554 Jan Klimeš	1591 Jan Pekař
1557 Jiří Kašpar syn	1591 Matěj Rokycanský
1557 Petr Tichý	1591 Matěj Musil ⁸³

Pramenný výzkum *gruntovní knihy* tento seznam doplňuje o jména purkmistrů v letech, která se ve výše uvedeném výčtu nevyskytují. Jde o roky 1536–1539, 1541, 1542, 1544–1549, 1551, 1553, 1563 a 1567. V následujícím seznamu purkmistrů nejde o přesný chronologický výčet, ale o výskyt těchto jmen ve zkoumaném prameni. Přesné datace zápisů opět uvádíme v příloze č. 2, která zobrazuje obsahovou analýzu.

Purkmistři od roku 1536

Jíra Soukeník	1536–1537
Jíra Kašpar	1537–1548, 1550
Vít	1542–1544
Jan Klimeš	1547–1549
Pavel Šust	1551, 1553
Jan Jaroš	1554
Jakub Kopřiva	1563, 1567 ⁸⁴

⁸³ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 165.

⁸⁴ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*.

Stejně jako v případě rychtářů ovšem nelze s jistotou rekonstruovat délku funkčního období purkmistrů. Časový rozsah výskytu jednotlivých jmen se od sebe opět odlišuje. Zavádějící je také zjištění, že v letech 1540 a 1543 byla ve zkoumaném prameni nalezena jiná jména, než která uvádí ve svém seznamu K. Schiller. Zápisy v roce 1540 jsou datovány od 1. ledna do 16. listopadu a je zde vždy jako purkmistr uveden Jiří Kašpar.⁸⁵ Naproti tomu K. Schiller pro tento rok uvádí Jakuba Kopřivu a Adama Jiříčka.⁸⁶ V roce 1543 je v námi zkoumaném prameni jako purkmistr převážně uváděn Vít,⁸⁷ kdežto K. Schiller zaznamenal Martina Hubáčka a Jana Tichého.⁸⁸

Podle dochovaného pramene lze soudit, že post purkmistra držel po celé funkční období, jehož přesnou délku neznáme, pouze jeden z radních. Celkový počet členů městské rady a délka jejich působnosti se v námi zkoumaném období taktéž nepodařila rekonstruovat. V níže uvedeném soupisu nejde o přesný chronologický výčet radních, ale pouze o výskyt jejich jmen ve zkoumaném prameni. Pravidelné střídání všech radních v čele městské rady je ve městě Dubu doloženo až v 17. století. V souladu s magdeburským právem byl každý ze starších radních purkmistrem po dobu jednoho měsíce.⁸⁹

Radní od roku 1536

Mikuláš Kolář	1536–1541, 1544–1545
Jíra Kašpar	1536–1537, 1542
Jíra Soukeník	1536–1546, 1549
Jan Nadoba	1536–1539, 1541
Jan Klimeš	1537, 1539–1540, 1544
Lukeš Švec	1537, 1544–1545, 1547–1549
Jan Kuchař	1537–1547, 1551
Martin Pečhuba	1537–1539
Jan Beran	1537–1539, 1541
Jan Tichý	1537, 1541–1544, 1547, 1549, 1553

⁸⁵ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 42r, 44r, 44v, 46r, 48r, 49r, 49v, 50r, 51r, 52r, 53r, 54r, 55r, 56r, 57r.

⁸⁶ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 165.

⁸⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 91r, 92r, 93r, 94r, 95r, 96r, 97r, 98r, 99r, 100r.

⁸⁸ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 165.

⁸⁹ Z. JODAS, *Okres Českodubský*, s. 10–11.

Mikuláš Hubáček	1538, 1540–1541, 1543
Vítek	1539–1541, 1544–1545, 1548
Jan Kolář	1540
Jiří Šafář	1542
Jan Kroupa	1543
Jan Hubáček	1543
Matouš Pršalů	1543
Martin Hubáček	1544–1548, 1550
Jan Švec	1544–1549
Jan Vojtěch	1544
Petr Kašman z Lesky, úředník na Dubě	1544
Šimon Kuchař	1546, 1548–1549
Jan Kopřiva	1546–1548
Pavlíček Šustov	1547
Šimek Kroupa	1547
Daniel Hladík	1548
Pavel Pavlíček	1548, 1550
Tomáš Pečhuba	1548
Václav Maršala	1548
Hendrych	1549
Asverus Chmel	1549, 1550
Jan Soukeník	1550
Jan Jaroš	1553
Vít Kroupa	1554 ⁹⁰

Do správního aparátu panství patřili rovněž venkovští rychtáři, které jménem vrchnosti jmenoval hejtman. Rychtář byl tedy spíše nižším úředníkem patrimonie než zástupcem poddanské vsi. Díky dvěma dochovaným urbářům, kterými se v 50. letech 20. století zabýval J. Tlapák, jsou známy svobodné rychty na panství k roku 1547 a 1590. První z urbářů uvádí Petra, rychtáře ve Světlé, Vondřeje, rychtáře v Proseči, Václava, rychtáře v Zábrdí, kterému přísluší vybírat platy ze vsi a přivést celou sumu na zámek. Dále je zde Václav z Rašovky, jehož povinností bylo zajistit hrabání sena, za

⁹⁰ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*.

což si jeden vůz sena mohl nechat a také měl povinnost být při česání chmele. Václav z Rašovky má povinnost odvádět 5 grošů na sv. Havla a sv. Jakuba a jako naturální plat dávat sedm slepic a 40 vajec, což je však zřejmě úrok z pustiny a zahrady. V druhém urbáři již není zapsána svobodná rychta ve Světlé, v Proseči ani v Zábrdí. Z tohoto urbáře z roku 1590 se zdá, že tyto rychty jsou již pouze pozůstatkem staršího správního stavu, který je postupně nahrazován rychtáři volenými, proto již nejsou předmětem urbairálních soupisů.⁹¹

Jména některých rychtářů dubského a frýdštejského panství se také nachází v námi zkoumaném prameni. Petra, rychtáře ze Světlé, nalezneme v zápise z roku 1549 na fol. 25v. Také je zde zanesen roku 1545 Vondřej, rychtář v Proseči, na fol. 130r, roku 1548 Václav, rychtář v Zábrdí, na 99v a roku 1544 Jan Kolník na Rašovce, na fol. 117r.⁹²

Další svobodné rychty jsou zmíněny roku 1547 s tím, že jejich držitelé jsou povinni vrchnosti předávat naturálie v podobě divoké zvěře, ti však raději volí peněžní vyrovnání. Jmenováni jsou Mašek v Šimonovicích, Jakub ve Vesci, Matěj v Pulečném a Martin v Jeřmanicích. V druhém z urbářů již rychty nejsou vedeny jako svobodné, jenom u Šimona z Pulečného je poznamenáno, že jde o rychtáře, Vesecký Martin je zaznamenán jako „*krčmář vejsadni*“.

Poslední složkou správy celého panství jsou velkostatky. Pro přehled o správních, hospodářských a ekonomických poměrech na dubském panství lze čerpat převážně ze dvou dochovaných urbářů z let 1547 a 1590, které ze své povahy obsahují evidenci pozemkového vlastnictví feudálů a ze správního hlediska evidenci platů a dávek poddaných. K dokreslení situace máme dále k dispozici odhad panství Frýdštejna, Českého Dubu, Rohozce a Malé Skály z roku 1552, který provedla královská komora po konfiskaci majetku původně patřícímu Adamu z Vartenberka.⁹³ Dochoval se také stručný odhad panství okolo roku 1600, který byl podle J. V. Šimáka pořízen zřejmě za účelem rozdělení dědictví mezi syny tehdy zesnulého Zikmunda Smiřického ze Smiřic.⁹⁴

Dubské panství můžeme v té době charakterizovat jako středně velké podhorské s nepříliš dobrou bonitou půdy. Díky své zeměpisné poloze proto nemělo pro rychlý ekonomický růst příliš dobré podmínky. Nacházelo se zde poměrně mnoho vesnic, které

⁹¹ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 108–117.

⁹² SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 25v, 130r, 99v, 117r.

⁹³ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 89–92.

⁹⁴ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Odhad panství dubského okolo roku 1600*, Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník českého severu 16, 1937–1938, s. 79–81.

však byly obydleny pouze řídce. Porovnáním faktického obsahu výše zmíněných urbářů, kterými se zabýval např. J. Tlapák nebo J. Porkertová, můžeme konstatovat, že dubské panství bylo v polovině století ještě rentovním, a to v tom smyslu, že půdu užívali poddaní a feudálovi byli povinni peněžními, naturálními anebo robotními odvody. Na konci století se již jednalo o hospodaření režijní, kdy vrchnost na své půdě podnikala samostatně.⁹⁵

Podle komorního odhadu z roku 1552 činil řádný čili stálý příjem 334 kop grošů českých a plat mimořádný čili běžný 69 kop grošů českých (dále jen g. č.) Celkem tedy 403 kop g. č., z toho renta v penězích činila 212 kop g. č., v naturáliích 83 kop g. č. a robotní úkony 108 kop g. č. Naturální a robotní dávky tedy činily 47 % výnosu panství. Celkový odhad ceny je v té době 12 454 kop g. č. Přejedem na režijní způsob hospodaření se zvýšila celková hodnota dubského panství, která v roce 1590 činila 85 093 kop g. č. a rapidně se zde také změnil poměr stálých a běžných příjmů. Stálé příjmy v té době činí 586 kop g. č., běžné pak 1 495 kop g. č. Zde patrný nárůst běžných příjmů nám dokladuje, že koncem století můžeme již dubské panství označit jako režijní.⁹⁶

Podle urbáře z roku 1547 mělo dubské panství 45 vesnic a nacházel se zde pouze jeden panský dvůr, a to přímo při zámku v Dubu. Během let přibývají další panské dvory ve Starém Dubu, v Domaslavicích a na místě pustého dvora kojetického. Od Sebastiana Forsta z Forstu byl v roce 1550 odkoupen původně samostatný dvorec roveňský a v Budíkově. Největší dvůr však dubské panství získává přikoupením Osečné v roce 1569. Přikoupena je také vesnice Lísky na jihu území a Oppersdorfové zakládají ves Kocourov, což vyplývá z urbáře z roku 1590.⁹⁷

Typické je zakládání ovčínů u panských dvorů, protože pro pastvu ovcí jsou vhodné výše položené pastviny, které se nehodí k chovu skotu. Na konci období pojmu ovčiny na 1 450 ovcí. V roce 1600 má dubské panství šest panských dvorů a jejich výnos převedený na finance je z nulového v roce 1547, na 205 kop g. č. v roce 1590 a 600 kop g. č. v roce 1600.⁹⁸ K rozvoji panského režijního hospodářství také přispěl vznik pivovaru při zámku v Dubu, a hamru u Starého Dubu, který v roce 1590 vynášel 200

⁹⁵ J. PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (2. část)*, s. 19–22.

⁹⁶ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 107, 117–121.

⁹⁷ *Tamtéž*, s. 92–107.

⁹⁸ J. PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (2. část)*, s. 13–16.

kop g. č. Výnosné byly také mlýny, cihelna, prodej ryb z rybníků i potoků a malý výnos měla také vápenka a pazderna.⁹⁹

Vývoj prodělaly také vybírané úroky z pronájmu půdy, poustek a z kolonizace ve vyšších nadmořských polohách. Podle urbáře z roku 1547 je v peněžních i naturálních dávkách mezi jednotlivými osadami i mezi samotnými usedlíky značný rozdíl. To bylo zřejmě způsobeno častou změnou vlastníka panství, kdy se na různých místech dodržovaly poddanské povinnosti jako za starého majitele a také právě probíhající vnitřní kolonizací a nové osazování poustek. Těch bylo mezi sledovanými léty osazeno 30 v různých vsích. Počet obyvatel vzrostl z 321 rodin zhruba o 26 % na 414 rodin.¹⁰⁰

Peněžní odvody za pronájem půdy probíhaly jednou ročně na podzim na sv. Havla, někde pak dvakrát ročně, na jaře na sv. Jiří menší úrok a větší úrok svatohavelský. Na většině dubského panství se také vyskytuje úrok svatojakubský, který zahrnuje činži z městských domů a pronájem rolí, snad mladšího nelánového původu. Vrchnost však měla zájem o pravidelný příjem, takže z urbáře z roku 1590 je patrný přechod mnoha plateb na pololetní. Svatojakubský úrok se však zachovává, ale nově se již nenařizuje.¹⁰¹ Cena půdy se během půl století o dost zvyšuje. Vzestup peněžních příjmů na panství činí mezi sledovanými roky vždy více než 100% nárůst. V roce 1547 bylo vybráno 8 090 g. č., v roce 1590 to bylo 16 555 g. č. a v roce 1600 pak 44 060 g.č.¹⁰²

U odvodů naturálních dávek není stoupající tendence tak velká. V některých případech dokonce dochází k jejich poklesu. Skladba naturálií je dána klimatickými podmínkami v jednotlivých oblastech panství. Obecně však poddaní odevzdávali dávky pšenice, žita, ova, ječmene, konopné semeno, slepice, vejce, husy krmené i hladové a všelijaké jiné ptáky. Povinnost roboty se zvyšuje ruku v ruce se zvýšenou potřebou práce na panských dvorech.¹⁰³

Vývoj hodnoty dubského panství je patrný z částek, za které se panství prodávalo. Když ho kupoval Jan z Oppersdorfu, zaplatil za něj v roce 1556 panovníkovi 8 571 kop g. č. a když jej následně v roce 1591 prodával Zikmundovi Smiřickému, bylo to již za 75 093 kop g. č.¹⁰⁴

⁹⁹ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 92–107.

¹⁰⁰ *Tamtéž*, s. 92–107, 117–122.

¹⁰¹ *Tamtéž*, s. 92–107.

¹⁰² J. PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (2. část)*, s. 5–10.

¹⁰³ J. TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě*, s. 92–107, 117–122.

¹⁰⁴ J. PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj (1. část)*, s. 6–8.

Podle urbáře z roku 1590 počítáme do dubského panství město Dub se zámkem, s dvěma předměstími a 49 osad, což je o čtyři více, než v roce 1547. Vsi byly v urbáři sepsány v následujícím pořadí: Starý Dub, Modlibohov, Sobákov, Rozstání, Světlá, Hoření Vesec, Jiříčkov, Javorník, Domaslavice, Vlčetín, Padouchov, Proseč, Rašovka, Šimonovice, Bystrý, Žďárek, Luhov, Bohdánkov, Petrašovice (Potrasovice), Kohoutovice, Dolní Vesec, Kocourov, Bílý, Dehtáry, Chvalčovice, Hradčany, Trávníček, Letářovice, Vorklebice, Radvanovice, Kobyly, Sedliště, Chlístov, Janovice, Libíč, Benešovice, Bohumileč, Loukovičky, Bzová, Malčice, Lísky, Všelibice, Lesnov, Zábrdí, Vlachový, Smržov, Roveň (dvůr), Budíkov, Kněžičky.¹⁰⁵

¹⁰⁵ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 31–38.

2 Pozemkové knihy

2.1 Vývoj pozemkových knih

Vznik pozemkových knih souvisí s hospodářským a ekonomickým vzrůstem v 16. století a s vrchnostenským odstoupením od práva odúmrti. Poddaní mohli volně odkazovat svůj matek a dědit po zemřelých. Tyto změny bylo třeba písemně potvrdit. Začínají se tedy evidovat majetkoprávní vztahy nejen mezi vrchností a poddanými, ale také mezi poddanými navzájem a vynechat nemůžeme ani měšťanstvo.¹⁰⁶ Na dubském panství to bylo umožněno díky privilegiu vydanému Janem z Vartenberka roku 1512.¹⁰⁷

Doposud vrchnost evidovala platy a dávky poddaných na svém území v urbářích, které jsou na našem území dochovány již z poloviny 13. století. Za nedlouho po vzniku měst vyvstala potřeba zavádění městských knih, které se nám do dnešních dob zachovaly ze 14. století.¹⁰⁸ Původně ve městě existovala jen jedna kniha, která obsahovala všechny pořízené zápisy na paměť dalších pokolení. V chronologických zápisech se ovšem špatně orientovalo, proto byly další knihy členěny na oddíly podle druhů zápisů, až se nakonec pro každou oblast správy města zřídila kniha samostatná. Jednalo se např. o knihy sirotčí, knihy svatebních smluv, kšaftů, trhové knihy, knihy dluhů, trestních záležitostí a mnoho dalších.¹⁰⁹

Každé město vedlo knihy vlastním způsobem, což znesnadňuje jejich kategorizaci. Tu provedl na poč. 20. století V. Vojtíšek, kdy stanovil tři základní kategorie. Knihy městské správy vedené k pojištění práv města jako celku, knihy městského soudnictví vedené k pojištění právního řádu ve městě a soukromých práv jednotlivců a knihy jiných městských orgánů. Dále můžeme na městské knihy nahlížet skrze jejich obsahovou stránku, kdy jedny jsou vedeny k ochraně práv města jako celku a druhé k ochraně práv jednotlivců nebo skrze instituci kompetentní k daným úkolům, což byla městská rada a městský soud. O sjednocení úřední agendy se postaraly až tereziánsko-josefínské reformy v 18. století.¹¹⁰

Do městských knih se původně zapisovaly také záležitosti týkající se obyvatel okolních vsí. Až na přelomu 15. a 16. století začínají vznikat knihy gruntovní čili grun-

¹⁰⁶ Miroslav VOLF, *Vývoj gruntovních knih ve světle zákonů a hospodářských instrukcí*, Zprávy českého zemského archivu 8, 1939, s. 44.

¹⁰⁷ R. ANDĚL – S. TECHNIK, *Český Dub*, s. 28–31.

¹⁰⁸ Miroslav VOLF, *Výsledky soupisu gruntovních knih v středočeském kraji*, SAP 16, 1966, č. 1, s. 50.

¹⁰⁹ F. HOFFMANN, *Středověké město*, s. 417–426.

¹¹⁰ Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, Věstník České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 24, 1915, č. 8–9, s. 389–417.

tovnice, někdy také nazývané knihy pozemkové, jejichž obsahem mělo být majetkoprávní vyrovnání mezi samotnými poddanými. Gruntovní knihy tedy sloužily k písemnému záznamu vlastnictví půdy a nemovitého majetku obyvatel vsí a některým malých městeček. Byly vedeny v patrimoniálních nebo městských kancelářích jako součást nesporné vrchnostenské agendy a jejich vznik i podoba byly ovlivněny jak urbáři, tak knihami městskými. V polovině 16. století jsou již v Českých zemích hojně rozšířeny.¹¹¹

Někteří z historiků zabývajících se vývojem pozemkových knih používají pojem gruntovní kniha jako synonymum k pojmu pozemková kniha, jiní pojem pozemková kniha chápou jako zastřešující širší pojem a tyto pozemkové knihy dále dělí na knihy městské a knihy gruntovní. Pro účely této diplomové práce se kloníme ke druhému způsobu používání terminologie. Tedy knihy pozemkové členíme na knihy městské a knihy gruntovní.¹¹²

Městské knihy můžeme také rozdělit do kategorie soudní a radní. Ve větších městech každá instituce opravdu vedla svoji knihu, ale v poddanských městech tomu tak nebylo. Městská kniha mohla být vedena buď konšely v čele s rychtářem, jakožto zástupcem vrchnosti nebo konšely v čele s purkmistrem, ale také rychtářem jakožto městským úředníkem, který podléhal radě města. *Městská trhová kniha* je vedena jako kniha soudní. Když rychtář ztratil své postavení, přestala být vedena soustavně, což spolu nepochybně souvisí.¹¹³

2.2 Knihy gruntovní

Nejstaršímu typu gruntovní knihy se v době jejího vzniku říkalo purkrechtní registra a paralelně vedle této knihy vznikala registra sirotčí. Do gruntovnice se zpočátku zanášely jen velmi stručné informace o provedeném trhu, zato vejrunky se zapisovaly poctivě. Zápisy byly zpočátku pořizovány chronologicky tak, jako tomu bylo u městských trhových knih a evidovaly se pouze ta pořizená, která byla podle svědectví již zcela vypořádaná.¹¹⁴

Tento způsob evidence sleduje pouze zájem kupujícího, kdy jsou pojištěny jeho práva k nabytí nemovitosti a je potvrzeno zaplacení až na konci jeho závazku. Později se uplatňuje systém zápisu do gruntovní knihy již při uzavření smlouvy s tím, že po-

¹¹¹ M. VOLF, *Výsledky soupisu gruntovních knih*, s. 50–51.

¹¹² S. POLÁK, *Knihy pozemkové*, s. 208–215.

¹¹³ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 424–425.

¹¹⁴ Miroslav TRANTÍREK, *Vliv státu na vývoj městských a gruntovních knih na Moravě a ve Slezsku do roku 1849*, SAP 10, 1960, č. 2, s. 113.

stupné splácení a úplné doplacení se evidovalo následně. Zde se již sleduje zájem jak kupujícího, tak prodávajícího. Pro kupujícího jsou zde potvrzena práva k nabytí nemovitosti, splacení závdavku, postupné splácení vejrunků a úplné doplacení. Pro prodávajícího je evidence výhodná v potvrzení jeho práva na doplacení celé smlouvené částky. Právě tímto způsobem je vedena jak *Trhová kniha městská 1525–1554*,¹¹⁵ tak *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567(1589)*, o které pojednává tato diplomová práce.

Existují také knihy, ve kterých jeden typ trhové smlouvy přechází do druhého a jsou i panství, na kterých byly vedeny dvě knihy paralelně s tím, že do jedné se zapisovalo při uzavření trhové smlouvy a do druhé po úplném vypořádání smlouvených podmínek.¹¹⁶ Na některých panstvích se pořizoval zápis o tomtéž do různých knih podle několika hledisek.¹¹⁷

Nejstarší nalezená gruntovní kniha pochází ze žitenického panství na Litoměřicku a její zápisy počínají nejspíše roku 1472, první datovaný zápis je z roku 1474. Zápisy jsou stručné, vedené chronologicky a jedná se spíše o pamětní záznamy než o právní ujednání. Další dochovanou knihou je kniha z pardubického panství, ve které jsou zápisy od roku 1494. Opět je vedena chronologicky a zápisy v ní mají formu městských trhových knih. Kniha je nazvána registra rybníční, neboť se jedná o zápisy pořizené díky tomu, že na kunětickohorském a pardubickém panství vznikaly od poloviny 15. století rybníky a vrchnost zabranou půdu poddaným nahrazovala za jinou.¹¹⁸

Chronologický způsob záznamů byl později nahrazen vložkovým způsobem zápisů do knih podle reálných folií, protože u přísně chronologického postupování při zápisích vznikala potíž s dodatečným dopisováním vejrunků. Vložkový způsob znamená, že se v knize vyhradí několik listů každé usedlosti. V záhlaví je uveden základní zápis a po něm chronologicky následují všechny zápisy týkající se této usedlosti. Knihy byly vedeny nejprve pro celá panství, pak pro rychty a nakonec pro jednotlivé vsi. Počet volných listů pro statky je různý, nejčastěji 5–6. U menších vsí může kniha zahrnovat velice rozsáhlý časový úsek.¹¹⁹

¹¹⁵ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 425–428.

¹¹⁶ *Tamtéž*, s. 425–428.

¹¹⁷ Vladimír PROCHÁZKA, *Česká poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16. a 17. století*, Praha 1963, s. 41–44.

¹¹⁸ Josef HANZAL, *Současný stav a úkoly studia českých pozemkových knih*, SAP 14, 1964, č. 1, s. 47–49.

¹¹⁹ V. PROCHÁZKA, *Česká poddanská nemovitost*, s. 44–46.

Gruntovní knihy nejčastěji vedla vrchnostenská kancelář v čele s hejtmanem. Ten touto agendou pověřoval svého osobního písaře neboli sekretáře, později listovního písaře. Na větších panstvích byl hlavním úředníkem kanceláře právě listovní písař, který rozdělával práci dalším několika opisovačům neboli mundantům.¹²⁰ Jak bylo již řečeno dříve, účelem gruntovní knihy bylo zaznamenávat změny vlastnického práva držby půdy a poddanských statků. Zaznamenávaly se sem také dědické podíly, roční splátky čili vejrunky z prodané nemovitosti a případně další živý i mrtvý inventář, který ke statku náležel nebo podmínky výminku.¹²¹ Zápisy zde neměly až do 18. století povahu konstitutivní, ale pouze referující. Pokud se usedlost dědila v rámci rodu, nebylo třeba jejího vlastnictví zapisovat, a tak se stalo, že i celá desetiletí nebyl vlastník zapsán.¹²²

Založení knihy povolovala vrchnost, stejně jako zápisy do ní. V 1. polovině 16. století se však při zápisech jednalo spíše o formalitu a vrchnosti stačilo, že byla o převodech majetku pouze informována. Na Československu to ovšem neplatí, zde je v *městské trhové knize* i v *gruntovní knize* z tohoto období povolení vrchnosti pravidelnou součástí každého formuláře.¹²³

Z výzkumu S. Poláka, který se zaměřoval na výzkum trhových knih českých poddanských měst v 1. polovině 16. století, vyplývají k převodu nemovitosti následující poznatky. Řádný a formálně bezvadný průběh veřejného trhu, včetně jeho řádného potvrzení zápisem do knih podle platného práva, měl zajistit právoplatnost tohoto aktu a zabránit nedorozumění mezi smluvními stranami, případně vrchností, církví atd. Smlouva byla většinou dohodnuta ústně nebo zapsána na tzv. „cedule řezané“, a když to byla hotová věc, tak ji obě smluvní strany přišly ohlásit a požádat o zápis do knih. Při zápisu museli být přítomni svědci, což bývali pravidelně konšelé. Trh mohl být zapisován při pravidelných zasedáních rady města, ale někdy jsou zápisy pořizovány i jindy, za přítomnosti pouze purkmistra nebo dvou až třech konšelů.¹²⁴

Podmínkou pro uzavření trhu bylo složení závdavku, ale v některých případech byl trh zapsán ještě dříve i s určením data složení těchto peněz, případně s rukojmími, tedy s ručiteli. Ručitelů bývalo více a ručili „rukou společnou a nerozdílnou“. V případě, že kupující řádně nesplácel, bylo možné přistoupit ke zrušení smlouvy s propadnutím předchozích splátek. Po splnění smlouvy, tedy po doplacení celé částky, se prodává-

¹²⁰ M. VOLF, *Výsledky soupisu gruntovních knih*, s. 63.

¹²¹ Petr RAK, *Diplomatika I.*, Ústí nad Labem 2014, s. 91–92.

¹²² M. VOLF, *Vývoj gruntovních knih*, s. 44.

¹²³ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 446–449.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 435–441.

jíci veřejným vyznáním před úředními osobami „vzdať“, „mocně vzdať“ nebo „odsvědčil“ ve prospěch kupujícího. Po tomto prohlášení byl učiněn zápis do knihy, samozřejmě s povolením konšelů v čele s purkmistrem, na dubském panství to byl ještě rychtář. Zápis provedl písař přímo v radní místnosti nebo na rychtě.¹²⁵

Splátky se předávaly většinou jednou ročně, někdy pololetně, a to tak, že je kupující kladl veřejně „na právě“. Veřejné kladení peněz zaručovalo, že mu tyto splátky nebude nikdo upírat. Na druhé straně prodávající musel vždy výslovně doznat, že splátku převzal „na svou spravedlnost“, a tak mu byly zaručeny zbývající nároky. Veřejné kladení peněz také využívali věřitelé, kteří uspokojovali svoje pohledávky ihned při odevzdání splátek.¹²⁶

Pokud kupující nemohl nebo nechtěl dále splácet, mohl se dohodnout s třetí osobou, která „vstoupila na trh“. Tato osoba mu zaplatila původní splátky a dále pokračovala ve splácení nemovitosti. Pokud prodávající potřeboval hotové peníze a nechtěl již čekat na další splátky, mohl potřebné peníze získat prodejem vejrunků, ovšem za nižší částku, aby se třetí osobě vyplatilo takovou transakci provést.¹²⁷

Při kladení poslední splátky bylo zvykem, že prodávající veřejně „mocně kvituje“, „mocně svobodí“ nebo se „odsvědčuje“, čímž potvrzuje, že on sám ani jeho dědicové ani kdokoliv jiný nemůže již mít na kupujícího žádné nároky. Pokud byli zapsáni rukojmí, jsou tito „propuštěni“.¹²⁸

Formální vypělost zápisů se vyvíjela. Nejprve byly formálně neustálené a mohly obsahovat prosté záznamy faktů nebo obširnější zápisy s listinnými formulemi. Takto je vedena *městská trhová kniha* i *gruntovní kniha*. Později se uplatňuje rozvitá a důsledně dodržovaná forma listinného typu, a to buď ve stručné, nebo v obširné formě. Toto rozdělení je však pouze nástinem, jednotlivé knihy mohou být velice různorodé. Formálně neustálené zápisy nalézáme např. u menších měst nebo tam, kde se trhové smlouvy nezapisují příliš často. Snaha o zdokonalení zápisu pak vede k rozšíření jádra zápisu o další části, jak o nich budeme hovořit dále, ale pokud počet zápisů stoupne nad určitou mez, je opět třeba formuláře zjednodušit. Formální změny v zápisech mohou být způsobeny např. tím, že zapisovatelem je osoba šlechtického stavu, včetně majitele panství.

¹²⁵ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 438–443.

¹²⁶ *Tamtéž*, s. 443–445.

¹²⁷ *Tamtéž*, s. 445.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 446.

Takové zápisy pak bývají obsírnější a obsáhlejší. Někdy vrchnost zápis pouze diktovala a pak je vlastnoručně podepsala.¹²⁹

Na začátku knihy bývá slavnostně pojatý titulní list, který býval psán pečlivě, někdy obsahoval barevné kresby, např. rodového erbu majitele panství. Ten zde bývá uveden i se všemi svými tituly a veřejnými funkcemi, u městských knih zde nalézáme jména radních, u vrchnostenských knih jména hejtmanů, důchodních písařů, což jsou cenné informace k dějinám veřejné správy. Titulní strana také obvykle obsahovala sdělení, za jakým účelem byla kniha založena.¹³⁰

Konkrétní zápisy o prodejších a koupích mohou být v různých knihách zapisovány odlišně, ale přesto nalézáme některé základní formule, které se vždy opakují. To je datum, jména svědků, vlastní převod se jmény obou smluvních stran, předmět převodu, poloha nemovitosti, její cena a způsob, jakým bude uhrazena a záznamy o postupném splácení. Zápis v knize by měl začínat nadpisem, který je důležitý pro přehlednost knihy. I v případech, kdy je formulář zápisu ustálený se stává, že nadpis chybí nebo jsou jeho propozice různé. Obvykle nadpis obsahuje jméno prodávajícího, kupujícího a označení nemovitosti. V žádném zápise by nemělo chybět datum. To je obvykle uvedeno na začátku vlastního vkladu, ale psávalo se také na konec. Letopočet se píše římskými číslicemi nebo slovy, den se určuje zásadně podle svátků, čímž je určen den i měsíc. Z data můžeme rozpoznat, zda se jedná o den, v kterém byla smlouva uzavřena nebo o den zápisu do knihy či o obojí naráz.¹³¹

Vlastní zápis neboli dispozice se podle S. Poláka opět dělí na několik částí. Úvod, který nahrazuje naraci, není sice nutný, ale všeobecně napovídá, o jaký zápis se bude jednat. Následuje vlastní převod, kde nalezneme prodávajícího, kupujícího a předmět trhu. V dalším pořadí se zapisovalo rozšíření vlastnictví např. na ženu a další dědice, ale protože jde o samozřejmost je pravidelně vynecháváno. Následuje určení polohy nemovitosti, které však v některých knihách chybí. Dále je udána cena, výše závdavku, někdy je také vypočítána zbývající částka k doplacení, způsob splácení a potvrzení doplacení. Splátky nejsou vždy zapisovány důkladně, někde však je i zde zapsáno datum a přítomný úředník. Po splacení celé částky bývá zapsána slavnostní formule o „odsvědčení se“

¹²⁹ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 431–435.

¹³⁰ M. VOLF, *Výsledky soupisu gruntovních knih*, s. 79–80.

¹³¹ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 435.

od nemovitosti, nebo že ji kupujícímu „svobodí“. Zápis může také ustanovit rukojmí, novodobě ručitele.¹³²

V rámci dispozice je také možné zdůraznit převod všech práv spojených s nemovitostí, která tím pádem přejdou z prodávajícího na kupujícího, ale i výhrady, které si prodávající strana vymíní. Typicky jde o ponechání prodávajícího v již prodaném domě na nějakou dobu nebo do smrti. Nebo jde o předkupní právo, pokud by nový majitel nemovitost opět prodával.¹³³

Tento základní zápis může být obohacen v zásadě o tři skupiny dalších zápisů. Jedná se o vedlejší části tržové smlouvy, která obsahuje další ustanovení např. o movitém majetku (nábytek, nářadí, zbraně), výhrady prodávajícího, podmínky výminku, ale i konkrétní povinnosti, které na sebe kupující přejímá (poplatky vrchnosti, knězi...) Druhým okruhem zápisů mohou být všeobecné právní formule, které ale nejsou nezbytné a dají se ze zápisu předpokládat. Jde o výslovná prohlášení, rozšíření vlastnictví na ženu a děti, odsvědčení atd. Třetím typem zápisu jsou formule listinného typu, které dávají smlouvě slavnostní ráz. Jde o intitulaci, která oznamuje jméno, postavení a titul vydavatele zápisu nebo o promulgaci, která musí vždy následovat po intitulaci, ale existuje i samostatně a jedná se o prohlášení nebo oznámení věci a může být pojata velice slavnostně a obšírně. Nakonec zde nalézáme také naraci, která bezprostředně navazuje na promulgaci a jedná se o svědectví, že byl zápis proveden na žádost této osoby.¹³⁴

¹³² S. POLÁK, *Tržové knihy*, s. 435–438.

¹³³ *Tamtéž*, s. 435–438.

¹³⁴ *Tamtéž*, s. 431–435.

3 Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)

3.1 Vnější diplomatický rozbor pramene

Vazba *Gruntovní knihy vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)* by se dala označit jako provizorní. Knižní blok je svázan starší vazbou, snad z doby vzniku knihy. Opatřen je však jen novodobějšími měkkými deskami z bílého polotuhého papíru, které tvoří jen jakýsi přebal knižního bloku, takže některé části (hřbet, předsádka, přیدهšť, kapitálek) úplně chybí. Knižní blok je do tohoto přebalu jen volně vložen, bez dalšího uchycení. V přední, dolní části desek je nápis *MA Čes. Dub*. Jedná se o novodobý, tužkou psaný nápis, provedený humanistickým písmem. Ve hřbetní části knihy je na deskách nalepen papírový štítek s číslem 22, které představuje číslo evidenční jednotky archivu. Podobné označení se taktéž nachází na zadní straně desek, v pravém horním rohu, kde na štítku nalezneme text *MÚ ČD. Iib 22*.

Výška knihy udávaná v inventáři je 32 cm, šířka pak 20,5 cm. Vzhledem k opotřeбенí a drobným poškozením knižního bloku i desek jsou její rozměry mírně proměnlivé. Fyzickým měřením archiválie byly zjištěny následující rozměry. Výška knižního bloku činí maximálně 312 mm, jeho šířka pak 201 mm. Novodobý přebal knihy měří maximálně 305 mm na výšku a jeho celková šířka při otevřené knize činí maximálně 440 mm. Znamená to, že knižní blok mírně přesahuje přes své novodobé desky (přebal), jak na výšku, tak i na šířku.

Zápisy zkoumané knihy jsou psány černým železitoduběnkovým inkoustem. Tento inkoust vykazuje na některých foliích stopy korozivní degradace, která se projevuje hnědnutím textu. Degradace inkoustu mohla být způsobena působením různých vnějších vlivů, případně použitou recepturou.

V knize můžeme rozeznat dvě foliace. Původní foliace, která v současné době není badatelsky optimálně využitelná, začíná číslem 1 a je psána arabskými číslicemi skoro výhradně na *rectu folia*, kromě fol. 4, které je očíslováno jak na *rectu*, tak na *versu* stejnou číslicí. O dalších dvou číslicích zapsaných na *versu* budeme hovořit dále. Číslice původní foliace jsou v některých případech zapsány stejnou písařskou rukou jako samotný zápis. Jindy je patrné, že došlo k očíslování několika málo stran dopředu.

Novodobá foliace začíná již na předsádkových listech, proto má původní fol. 1 nyní číslo 2. Čísla jsou zapsána tužkou do levé dolní části *recta*, ale pouze od fol. 2 do fol. 10. V původním číslování se v rámci *recta* číslice vyskytují někdy v jeho levé, někdy v pravé části. Číselná řada je porušena na fol. 44, 46, 60 a 98 kde číslo není zapsá-

no.¹³⁵ Následující folio má číslo 100, fol. s číslem 99 tedy neexistuje. Vzhledem k průběžnému číslování folií se domníváme, že jde o písařskou chybu při číslování, nikoliv o chybějící folio. Písař mohl za fol. 99 považovat předcházející verso fol. 98. S takovýmto způsobem číslování se v knize setkáváme i na jiných místech. Také vazba ani textový kontext nejsou porušeny. Díky tomuto omylu se zde srovnává původní a novodobá foliace. Od fol. 100 je tedy kniha číslována shodně. Dalším foliem bez zapsaného čísla je 104. Mezi fol. 125 a 126 je zřejmě vyříznutý list papíru, přesto není číselná řada původní foliace porušena a pokračuje dále až k číslu fol. 172. Z tohoto faktu můžeme usoudit, že číslování probíhalo průběžně. Na versu fol. 172 se nachází číslo 173 a dále se začíná původní a novodobá foliace křížit. Na následujícím foliu je vpravo nahoře číslo 174 a vlevo je tužkou připsáno 173. Na dalších foliích není původní číslování kompletní z důvodu působení tekutiny nebo zde papír úplně chybí. Tato folia jsou očíslována tužkou číslicemi 174–178. Na jednom z těchto folií, označených číslem 177, se ještě objevuje číslice 179 zapsané v horní části vpravo novodobým modrým inkoustem. Dále nalézáme opět původní fol. 181 a zároveň tužkou zapsané číslo 179. Na versu tohoto folia se nachází původní fol. 182. Následuje další list s novodobou foliací 180. Další folia, která mají mít čísla 181–185 jsou v místech obvyklého zápisu poškozena, a tak žádná čísla neobsahují.

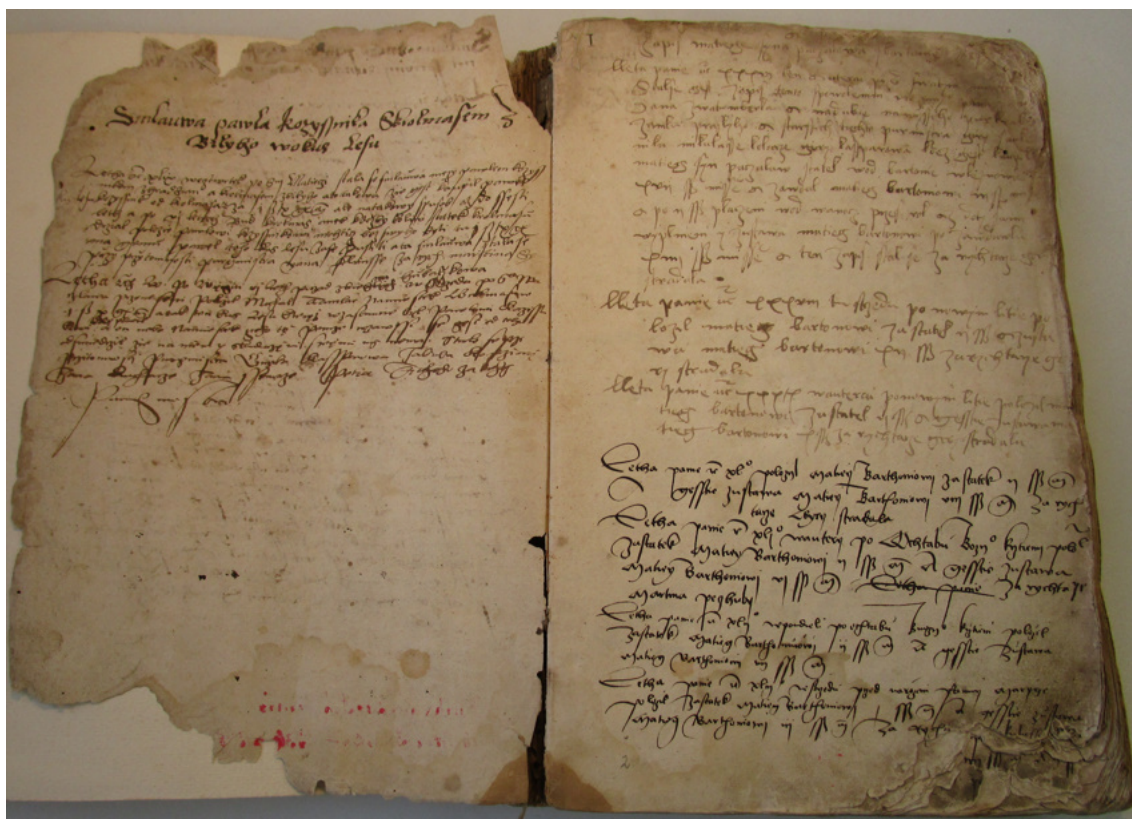
Můžeme konstatovat, že pramen je kompletní z hlediska textů. V tomto smyslu nevykazuje torzovitost. Pro účely této diplomové práce budeme nadále používat novodobé číslování, které je pro další analýzu spolehlivější. Jedná se o číslování knihy, které začíná na předsádkových listech číslem 1 a končí fol. 185.

Především první a poslední folia knihy jsou významně opotřebena, poškozena a mají celkově tmavší barvu, než ostatní listy v knize. Kniha mohla být nějakou dobu uchovávána bez desek. Na fol. 1 dole pod zápisem se nachází označení D. 1. Napsané modrou barvou, pod ním je červeným inkoustem nadpis *Kniha purkrechtní vesnic* a na dalším řádku, opět červeně, *panství Dubského 1536–1548*. Fol. 1 je zároveň nejvíce poškozeno. Chybí na něm části papíru téměř po celém obvodu listu. Další výrazná poškození, ztráta papíru, se vyskytuje v pravých dolních rozích folií 1–10 a na fol. 179–185. Podobné poškození se vyskytuje také v levých horních rozích folií 167–185. Na mnoha foliích jsou patrné skvrny, vzniklé politím tekutinou.

¹³⁵ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, novodobá fol. 45, 47, 61, 99.

Některá tato poškození zasahují do textové části a tak znesnadňují, až znemožňují jeho čitelnost. Některé původně zapsané informace tak již dnes nelze přečíst, případně dochází ke ztrátě kontextu. Na konci knižního bloku je značně uvolněná vazba, od fol. 180 je archiválie prakticky tvořena volnými dvoulisty, které jsou pouze vloženy do přebalu knihy.

Ve srovnání s *městskou trhovou knihou*, vedenou v letech 1536–1554 souběžně stejnou kanceláří, vykazuje *gruntovní kniha* horší fyzický stav. Jak bylo výše uvedeno, dochovala se jen jako samotný knižní blok s novodobým papírovým přebalem. Především na začátku a konci knihy jsou její listy značně poškozeny. Vedle samotného většího fyzického opotřebení a chybějících částí původní vazby je oproti *městské trhovému knize* zřetelná také nižší úpravnost zápisů. Zdá se, že písaři při jejím vedení nebyli tak pečliví, jako při evidenci městských transakcí. Projevuje se to tak, že zápisy *gruntovní knihy* jsou v některých případech vedeny zběžnějším písmem, dílčí zápisy a přípisys jsou při nedostatku místa vkládány na úkor čitelnosti až na samý okraj folia.

Obr. č. 1: Fyzický stav archiválie

Ve zkoumané knize se po prosvícení použitého papíru vyskytují tři typy filigránů, pro účely této diplomové práce označené čísly 1–3. Zdá se, že rozmístění filigránů v knize je zcela náhodné.

Nejvíce, celkem 56krát, je zastoupen filigrán č. 1, který má tvar korunky. Ta má obrubu s pěti perlami a pěti hroty, v horní části svého těla je korunka vyobrazena dvěma konturami. Z kříže na jejím vrcholu vyrůstá jednoobrysová hvězda. Pod dolním okrajem korunky se nachází dvoukonturové písmeno M.¹³⁶ Na proužku o šířce 26 mm se nachází filigrán, jehož šířka činí cca 30 mm a celková výška cca 145 mm. V databázi Piccard online se tento filigrán dle detailů a rozměrů nejvíce blíží typu, který byl doložen v Dembnici k roku 1537.¹³⁷

Filigrán č. 2 se v knize objevuje 27krát. Má tvar volské hlavy, ztvárněné jednou konturou, s očima a nozdrami. Z hlavy nahoru vyrůstá dvoukonturový kříž, kolem kterého se obtáčí had s hlavou hledící doprava. Pod dolním okrajem hlavy se nachází dvoukonturové písmeno M.¹³⁸ Šířka proužku je 26 mm, celková šířka filigránu činí cca 33 mm a jeho celková výška cca 133 mm. V databázi Piccard online se tento filigrán dle detailů a rozměrů nejvíce blíží typu doloženému k roku 1536 v Nienburgu.¹³⁹

Filigrán č. 3, který se v knize vyskytuje 9krát, se podle databáze Piccard online nepodařilo přesně určit. Má tvar korunky, která je v horní části svého těla vyobrazena dvěma konturami. Korunka má obrubu se čtyřmi perlami a pěti hroty. Vedle první perly zprava je prázdné místo, kde perla chybí. Z kříže na jejím vrcholu vystupuje jednoobrysová hvězda.¹⁴⁰ Právě počet perel na obrubě a tento způsob jejich vyobrazení filigrán odlišuje od ostatních filigránů ze skupiny se stejným motivem v databázi Piccard online.¹⁴¹ Filigrán se nachází na předělu dvou proužků, jejichž šířka činí 56 mm. Celková

¹³⁶ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 12, 14, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 50, 51, 58, 66, 77, 79, 80, 98, 106, 107, 122, 126, 127, 169, 175, v obrácené poloze fol. 2, 4, 6, 7, 8, 10, 27, 29, 52, 54, 60, 61, 64, 81, 83, 93, 95, 120, 121, 130, 133, 134, 141, 145, 146, 157, 159, 166, 168, 170, 172, 174, 180.

¹³⁷ Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/struktur.php?ref=DE4620-PO-55225>) [citováno k 4. 4. 2022].

¹³⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 68, 70, 72, 86, 87, 102, 103, 104, 109, 111, 116, 136, 144, 151, 153, 155, 156, 182, v obrácené poloze fol. 82, 90, 96, 117, 143, 152, 154, 171, 184.

¹³⁹ Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/detailansicht.php?id=15144>) [citováno k 4. 4. 2022].

¹⁴⁰ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 36, v obrácené poloze fol. 33, 34, 39, 40, 44, 46, 47, 48.

¹⁴¹ Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/struktur.php?klassi=007007003002001001001001001004&anzeigeIDMotif=14287>) [citováno k 4. 4. 2022].

šířka filigránu je cca 25 mm a celková výška cca 130 mm. Z výše uvedené skupiny v databázi Piccard online se filigrán ve zkoumané knize přibližuje třem útvarům. První z nich byl doložen v Sassenbergu k roku 1537.¹⁴² Další byl badatelsky podchycen v prameni s názvem *Cod. theol.* 2° 53, uloženém ve Württembergische Landesbibliothek ve Stuttgartu.¹⁴³ Třetí byl doložen k roku 1537 ve Spandau.¹⁴⁴

Obr. č. 2: Ukázky filigránů

3.1.1 Písaři

V hlavních zápisech knihy bylo identifikováno 22 písařských rukou, které jsou v tabulce č. 1 označeny abecedně A–V. Dále je zde uveden počet hlavních zápisů, které každý písař pořídil, včetně doloženého období jeho působnosti. Nejvíce jsou zastoupeni písaři A (38 zápisů), B (26 zápisů), C (46 zápisů), D (12 zápisů), H (25 zápisů), M (21 zápisů) a N (10 zápisů), kteří celkem napsali 171 z 217 hlavních zápisů. K hlavním zápisům počítáme také čtyři mřežované, které se nachází na fol. 42r nahoře, 42r pod čarou, 99r a 101r. Na zbývajících 46 hlavních zápisech se podílelo dalších 15 písařů, jejichž jména, stejně jako jména předcházejících zůstávají neznámá, kromě písaře ozna-

¹⁴² Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/struktur.php?ref=DE6075-PO-54387>) [citováno k 4. 4. 2022].

¹⁴³ Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/struktur.php?ref=DE8100-CodTheol253_999) [citováno k 4. 4. 2022].

¹⁴⁴ Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/struktur.php?ref=DE4620-PO-54389>) [citováno k 4. 4. 2022].

čeného písmenem M. Ten byl diplomatickým rozbořem ztotožněn s rychtářem města Dubu a důchodním písařem panství Martinem Hubáčkem.

Písařské ruce označené v tabulce č. 1 tučně považujeme za stálé písaře zkoumaného pramene. Hlavní zápisy těchto pěti písařů vznikaly převážně v souvislém časovém období, i když docházelo k občasnému vystřídání zapisujících. Ostatní písařské ruce se v prameni vyskytují pouze příležitostně.

označení písaře	počet zaznamenaných hlavních zápisů	doložená písařská působnost
A	38	1536–41
B	26	1539–40, 1546–48
C	46	1540–44
D	12	1544
E	1	1544
F	3	1544
G	3	1544
H	25	1544–45
I	3	1545
J	8	1546
K	1	1547
L	5	1547
M	21	1544–50
N	10	1547–48
O	5	1548–49
P	2	1549
Q	1	1550
R	2	1550
S	1	1551
T	1	1553
U	1	1554
V	2	1563, 67
Celkem	22	217

Tab. č. 1: Četnost hlavních zápisů podle písařských rukou

Následující tabulka č. 2 zobrazuje počet hlavních zápisů v jednotlivých letech s uvedením četnosti výskytu zápisů podle identifikovaných písařských rukou. Nejvíce bylo v jednom roce pořízeno 28 vkladů, na kterých se podíleli tři písaři, což se stalo v roce 1545. V letech 1548 bylo pořízeno 25 vkladů a podíleli se na nich čtyři písaři. Největší počet zapisujících zaznamenávalo do knihy v roce 1544. Zde se jich vystřídalo sedm.

rok	počet hlavních zápisů	počet zaznamenaných hlavních zápisů jednotlivými písaři
1536	3	3×A
1537	15	15×A
1538	11	11×A
1539	10	7×A; 3×B
1540	18	17×B; 1×C
1541	18	2×A; 16×C
1542	15	15×C
1543	11	11×C
1544	24	3×C; 12×D; 2×E; 2×F; 3×G; 1×H; 1×M
1545	28	24×H; 3×I; 1×M
1546	14	1×B; 8×J; 5×M
1547	10	1×B; 1×K; 5×L; 2×M; 1×N
1548	25	4×B; 9×M; 9×N; 3×O
1549	5	1×M; 2×O; 2×P
1550	5	2×M; 1×Q; 2×R
1551	1	1×S
1553	1	1×T
1554	1	1×U
1563	1	1×V
1567	1	1×V

Tab. č. 2: Četnost hlavních zápisů v jednotlivých letech

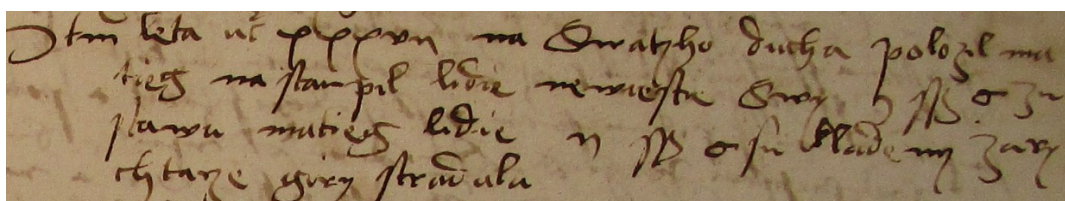
Písař A, jehož jméno není známo, napsal celkem 38 zápisů, a to v letech 1536–1541. Jeho česká novogotická polokurzíva s kurzívními prvky je drobnějším, lehkým, poměrně dobře čitelným písmem. Čitelnost je někdy zhoršena nedostatečnými rozestupy mezi slovy, což pravděpodobně vznikalo při rychlém psaní. Písmo má mírný sklon doprava. U většiny zápisů písař zanechává pouze malé okraje a využívá téměř celou šíři listů. Nadpisy vkladů začínají většinou majuskulní literou, jinak jsou psány stejným písmem, bez změny velikosti písma nebo jiného grafického odlišení či zvýraznění. Písař užívá v zápisech převážně minuskulní litery, a to i pro zápis vlastních jmen. Majuskulní litery v textu zařazuje výjimečně, např. ve slově „Svatý“ v dataci. Pokud už jsou použity, mají čtvercový modul, např. *I, J, Z*. Tento jev se vyskytuje i v případě některých minuskul, např. *g, d* a je pro tohoto písaře typický. Písmo římských číslic má formu minuskulních liter a od ostatního textu není výrazně odlišeno.

Z následující tabulky č. 3 vyplývá, že písař A napsal v roce 1536 pouze tři hlavní zápisy, z nichž jeden dnes nemůžeme přesně datovat. V roce 1537 zaznamenal 15 hlavních zápisů, dále jedenáct zápisů v roce 1538, dalších sedm v roce 1539, z nichž jeden na fol. 31r není opatřen celým datem, ale pouze rokem zápisu. Písař A ještě zaznamenal

dva hlavní zápisy v roce 1541, celkem tedy 38 hlavních zápisů. Od založení knihy do 6. března 1539 byl jediným souvisle zapisujícím, proto ho řadíme mezi hlavní písaře zkoumané knihy. V dalším období v roce 1541 se jeho ruka v zápisech objevuje pouze krátkodobě.

folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok
29r	23	5	1536	19r	5	1	1538
2r	?	?	1536	20r	8	1	1538
3r	1	12	1536	21r	6	2	1538
4r	9	1	1537	22r	5	3	1538
5r	15	2	1537	23r	5	3	1538
6r	21	2	1537	24r	30	4	1538
10r	10	5	1537	25r	30	4	1538
7r	17	5	1537	26r	21	6	1538
8r	25	5	1537	27r	2	7	1538
9r	4	6	1537	30r	19	8	1538
11r	25	7	1537	28r	28	12	1538
12r	25	7	1537	31r	–	–	1539
13r	26	7	1537	32r zápis nahoře	1	1	1539
14r	26	7	1537	33r	9	1	1539
15r	15	8	1537	34r	21	1	1539
16r	15	8	1537	35r	6	3	1539
17r	29	9	1537	38v	30	6	1539
18r zápis nahoře	30	11	1537	40r	30	9	1539
				62r	6	1	1541
				64r	1	2	1541

Tab. č. 3: Přehled hlavních zápisů písaře A

Obr. č. 3: Ukázka písma písaře A¹⁴⁵

Jménem neznámý **písař B** je v knize zastoupen 26 zápisy z let 1539–1540 a dále 1546–1548. Zápisy zachytil českou novogotickou polokurzívou s kurzívními prvky. Jeho písmo vykazuje mírný sklon doprava, je drobnější jako u písaře A, ale ve srovnání s ním má silnější tahy, je výraznější a úhlednější. Čitelnost je dobrá, rozestupy mezi slovy jsou dostatečné, řádky jsou vedeny rovně. Žádné části minuskul nepřesahují pod

¹⁴⁵ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 9r.

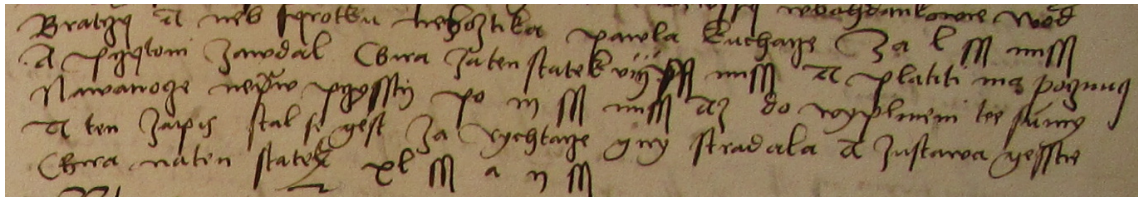
horní ani dolní dotažnici. Okraje zanechává písař jen úzké, vpravo někdy vede text až k okraji listu. Písmo nadpisů není zvětšeno ani zvýrazněno. Majuskulní litery jsou patrné v zápisech některých jmen. Díky drobnosti některých liter není vždy zcela zřejmé, zda byly zamýšleny jako majuskulní či minuskulní. Typickým projevem tohoto písaře jsou doleva protažené a vlnkovité i mírně zavínuté horní konce dřívů, výběhů a příček některých majuskulních i minuskulních liter. Jedná se zejména o minuskulní *p*, *v*, *z*. V případě majuskul jde především o *A*, *J* a *Z*. Římské číslice písař zapisuje minuskulními literami.

Písař B začal do zkoumaného pramene zapisovat v dubnu 1539, jak zobrazuje tabulka č. 4 a toho roku pořídil tři hlavní zápisy. V roce 1540 pořídil 17 hlavních zápisů, z nichž pět neopatřil celým datem, ale zapsal pouze rok: „*Léta Páně [15]40 etc.*“¹⁴⁶ Jeden z těchto zápisů, na fol. 42r nahoře, je navíc mřežován. Tento písař dále pořídil po jednom zápise v letech 1546, 1547 a čtyři zápisy na začátku roku 1548. Vzhledem k souvislému výskytu zápisů ho řadíme mezi hlavní písaře v letech 1539–1540. V ostatním období 1546–1548 zapisoval pouze příležitostně.

folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok
37r	9	4	1539	51r	23	4	1540
38r	14	4	1539	52r	–	–	1540
41r	28	11	1539	53r	–	–	1540
42r zápis nahoře	–	–	1540	54r	29	6	1540
42r zápis nad čarou	1	1	1540	55r	6	7	1540
43r	–	–	1540	56r	6	7	1540
44r	2	1	1540	28v	–	–	1540
46r	3	1	1540	174r	12	4	1546
49r	18	1	1540	171r zápis nahoře	2	11	1547
44v	17	2	1540	172r	3	1	1548
48r	18	2	1540	173r	4	1	1548
49v nahoře	2	4	1540	179r	21	3	1548
50r	23	4	1540	180r	27	3	1548

Tab. č. 4: Přehled hlavních zápisů písaře B

¹⁴⁶ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 28v, 42r, 43r, 52r, 53r.

Obr. č. 4: Ukázka písma písaře B¹⁴⁷

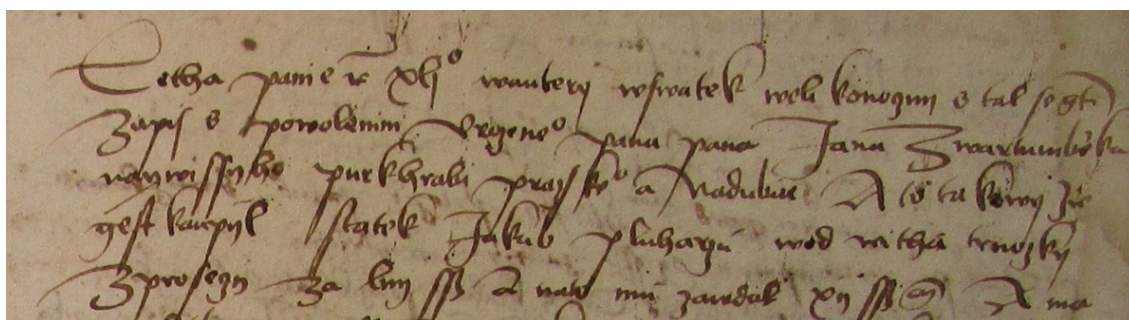
Nejvíce je v knize zastoupena ruka rovněž bezejmenného **písaře C**, který do zkoumané knihy napsal v letech 1540–1544 celkem 46 zápisů. Stejně jako předchozí písaři používal úhlednou českou novogotickou polokurzívu s kurzívními prvky. Písmo má mírný sklon vpravo a je velmi dobře čitelné. Na to mají vliv dostatečné mezery mezi jednotlivými slovy a rovně vedené řádky. Levý okraj textu bývá výrazně širší než pravý, někdy tvoří až třetinu šíře listu. Nadpisy jsou zvýrazněny mírným zvětšením písma. Ve srovnání s předcházejícími písaři, zejména s písařem A, využívá písař C mnohem více majuskulní litery. Piše je na začátku nadpisu, v některých jménech, příjmech a titulech. Při neexistenci interpunkce naznačuje majuskulním *A* v hlavních zápisech počátky některých vět, např. „*A má mu platiti po...*“, „*A při tom zápisu byli...*“ K typickým projevům písaře patří užívání majuskulního *A*, které připomíná unciální literu. Vedle toho používá několik dalších variant tvaru této litery, a to i v jednom zápisu současně. Spolu s oblými polokurzívními majuskulami jsou to kapitály humanistického písma. Další literou s typickým tvarem je minuskulní *k*, které je psáno s doprava zavinutou horní částí dříku, někdy zasahující daleko do okolního textu. Pro zápis římských číslic je použita forma minuskulních liter stejně jako v zápisech písaře A.

Písař C pořídil první hlavní zápis v roce 1540. V roce 1541 pořídil 16 hlavních zápisů, dále zapisuje 15 hlavních zápisů v roce 1542, dalších jedenáct v roce 1543. Na fol. 99r a 101r z tohoto roku jsou zápisy mřežovány. V roce 1544 vložil písař C tři poslední zápisy a tak jich celkem učinil 46, jak dokládá tabulka č. 5. S ohledem na řečené v komentáři ho pro roky 1541–1543 řadíme mezi hlavní písaře. V ostatních obdobích v letech 1540 a 1544 zapisoval pouze sporadicky.

¹⁴⁷ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 46r.

folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok
57r	16	11	1540	75r	6	1	1542	91r	6	1	1543
58r	3	1	1541	76r	6	1	1542	92r	9	3	1543
59r	4	1	1541	78r	8	3	1542	93r	13	3	1543
60r	6	1	1541	79r	8	3	1542	94r zápis nahoře	26	3	1543
63r	8	1	1541	80r	29	3	1542	95r	27	3	1543
74r	4	2	1541	81r	29	3	1542	96r	27	3	1543
65r	19	4	1541	82r	25	4	1542	97r	28	3	1543
66r	19	4	1541	83r	25	4	1542	98r	3	4	1543
67r	19	4	1541	84r	29	4	1542	99r	2	5	1543
68r	2	5	1541	85r	2	5	1542	100r	7	7	1543
69r	5	5	1541	86r	17	7	1542	101r	3	8	1543
70r	27	5	1541	87r	18	7	1542	115r	9	5	1544
71r	8	6	1541	88r	15	8	1542	116r	9	5	1544
79v	21	8	1541	89r	8	9	1542	102r	23	9	1544
77r	5	10	1541	90r	27	12	1542				
72r	12	10	1541								
73r	20	10	1541								

Tab. č. 5: Přehled hlavních zápisů písaře C

Obr. č. 5: Ukázka písma písaře C¹⁴⁸

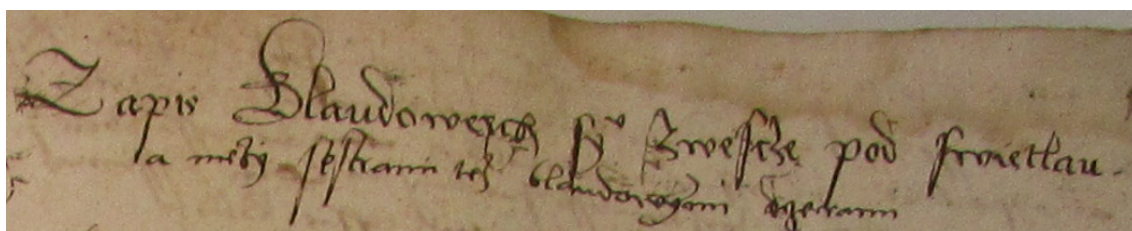
Písař D zapisuje do zkoumané knihy dvanáct zápisů počátkem roku 1544. Písař D píše úhlednou, drobnější českou novogotickou polokurzívou s kurzívními prvky. Písmo má mírný sklon vpravo. Nadpisy jsou provedeny mírně zvětšenými literami. Typickým znakem písaře je humanistické majuskulní Z užívané v nadpisech, především ve slově „Zápis“ na jeho začátku. Rozestupy mezi slovy a řádky jsou rovnoměrné a písmo je díky tomu dobře čitelné, přestože minuskulní litery *p*, *s*, *f* často přesahují pod dolní do-
tažnici. Na začátku jmen a příjmí jsou užívány majuskulní litery. Levý a pravý okraj textu jsou stejně široké.

¹⁴⁸ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 65r.

Písař D zapisoval do zkoumané knihy hlavní zápisy pouze začátkem roku 1544, konkrétně leden až duben a pořídil jich dvanáct. Zápis na fol. 103r písař neopatřil datací, a to ani rokem zápisu, který byl zjištěn z kontextu. Souhrn nalezneme v tabulce č. 6. Na počátku roku 1544 byl písař D hlavním souvisle zapisujícím. Po zbývajícím období tohoto roku se v téměř každém vkladu mění písařská ruka.

folio	den	měsíc	rok
94v zápis nahoře	4	1	1544
103r	–	–	–
103v zápis dole	8	1	1544
105r	28	1	1544
107r	12	2	1544
106r zápis nad čarou	3	3	1544
108r	10	3	1544
109r	21	3	1544
110r	4	4	1544
111r	14	4	1544
112r	14	4	1544
113r	14	4	1544

Tab. č. 6: Přehled hlavních zápisů písaře D

Obr. č. 6: Ukázka písma písaře D¹⁴⁹

Další písařská ruka, která se podílela na hlavních zápisech, patří opět neznámému **písaři H**. Písař používal drobnější českou novogotickou polokurzívu s kurzívními prvky. Písmo má mírný sklon vpravo, tahy jsou silnější a zaoblenější. Čitelnost všech jeho zápisů je velmi dobrá, není patrné její zhoršování z důvodu rychlého zápisu. Rozestupy slov jsou dostatečné a vyvážené, řádky jsou rovné, písmo působí úhledně. Písař zanechává výraznější levý okraj, vpravo je někdy text psán až k okraji listu. Písmo nadpisů není zvětšeno ani jinak zvýrazněno. Většina jmen a příjmí začíná majuskulními literami. Pro tohoto písaře jsou charakteristické zaoblené tahy téměř všech liter. Výrazně okrouhlé jsou nejen jejich smyčky a břívka, ale i zakončení horních částí dříků a výběhů. Jeli-

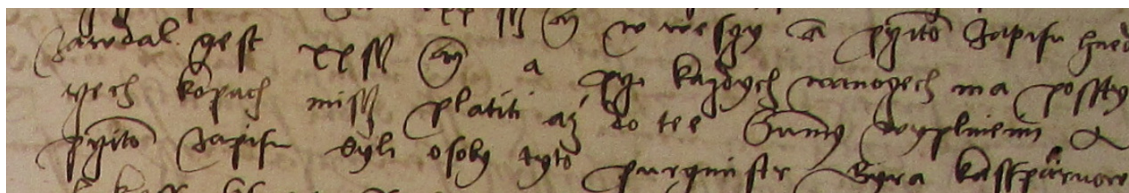
¹⁴⁹ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 107r.

kož tato oblá zakončení u minuskul jen zřídka přecházejí pod horní a dolní dotažnici, nezasahují do okolního textu a nezhoršují čitelnost. Pro zápis římských číslic je použito velmi drobných, avšak čitelných, minuskulních liter.

Písař H zapsal jeden hlavní zápis koncem roku 1544 a dále pokračoval v roce 1545, kdy pořizoval zápisy až do srpna, jak dokládá tabulka č. 7. Písař H neopatřil dva zápisy kompletní datací a zapsal pouze rok „Léta etc. 1545“.¹⁵⁰ Tohoto písaře považujeme za jednoho z hlavních písařů knihy.

folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok
124r	1	11	1544	138r	21	4	1545
125r	7	1	1545	139r	23	4	1545
126r	7	1	1545	140r	23	4	1545
127r	7	1	1545	141r	23	4	1545
128r	8	1	1545	142r	27	4	1545
129r	–	–	1545	143r	23	5	1545
114r zápis uprostřed	11	2	1545	144r	1	6	1545
132v	11	2	1545	145r	–	–	1545
133r	19	3	1545	146r	9	6	1545
134r	19	3	1545	147r	15	6	1545
135r	31	3	1545	148r	15	6	1545
136r zápis nahoře	31	3	1545	149r	3	8	1545
137r	2	4	1545				

Tab. č. 7: Přehled hlavních zápisů písaře H

Obr. č. 7: Ukázka písma písaře H¹⁵¹

Další písař, který se podílel na vedení zkoumané knihy, byl označen **písmenem M**. Díky zápisu z 3.5.1548 na fol. 99v byl tento písař ztotožněn s rychtářem města Dubu a důchodním písařem panství Martinem Hubáčkem. V pořizovém zápise je označen jako českodubský rychtář a za jeho jménem se nachází zkratka m. p., tedy „*manu propria*“, což dokládá, že ho zapsal vlastní rukou. Diplomatickým rozborem bylo jeho písmo ztotožněno celkem s 21 hlavními zápisy. Ty jsou datovány do let 1544–1550.

¹⁵⁰ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 129r, 145r.

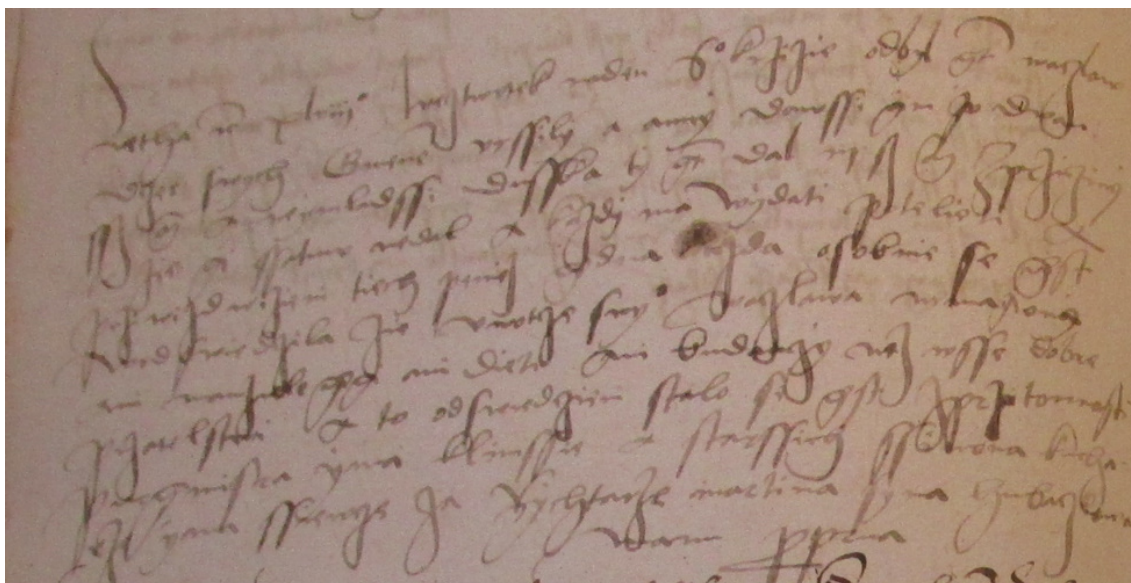
¹⁵¹ *Tamtéž*, fol. 129r.

Písmo Martina Hubáčka lze také označit českou novogotickou polokurzívou s kurzívními prvky. Jedná se o písmo s lehkým sklonem vpravo, se středně silnými tahy. Oproti předcházejícím písařům, zejména B, C a H, je toto písmo zběžnější, spojitější a méně úhledné. Smyčky minuskulních liter někdy přesahují pod dolní dotažnici a zasahují do ostatního textu. Přesto je čitelnost písma většinou dobrá, řádky jsou rovné, rozestupy mezi slovy dostatečné. Majuskulní litery jsou viditelné pouze na začátku zápisu a v označení některých funkcí. Nadpisy jsou oproti zápisům psány méně spojitým písmem, jejich litery jsou někdy mírně zvětšeny. Písař využívá téměř celou šíři listu, úzké okraje zanechává pouze vlevo. Typický je pro něho tvar majuskulního *L* v dataci na počátku zápisu, ve slově „*Léta*“. Tato vysoká litera má esovité protažení horního konce dřívku a smyčku v dolní části. I tento písař používá pro zápis římských číslic minuskulních liter.

Martin Hubáček, jehož písmo je v této diplomové práci označeno písmenem M, zapsal celkem 21 hlavních zápisů, jak již bylo řečeno dříve. Nejstarší pochází z roku 1544, další z roku 1545. Dalších pět zápisů pořídil roku 1546, z nichž jeden není opatřen kompletní datací. Jde o fol. 153, kde nalézáme pouze „*Léta etc. 1546*“. Následující dva zápisy jsou z roku 1547, nejvíce zápisů učinil Martin Hubáček v roce 1548. Mezi těmito devíti je i ten, který označil zkratkou m. p., „*manu propria*“. V příštím roce 1549 učinil jeden zápis a ještě dva v roce 1550, jak dokládá následující tabulka. Tohoto písaře řadíme mezi občasně, z důvodu větších časových rozestupů mezi jeho zápisy.

folio	den	měsíc	rok	folio	den	měsíc	rok
117r	27	5	1544	175r	21	2	1548
150r	23	10	1545	176r	21	2	1548
152r	11	2	1546	177r	7	3	1548
156r	18	2	1546	178r	7	3	1548
154r	9	4	1546	181r	19	4	1548
151r zápis nahore	23	4	1546	182r	19	4	1548
153r	–	–	1546	183r	23	4	1548
104r	24	2	1547	99v	3	5	1548
155r	4	3	1547	179v	28	9	1548
				14v	8	1	1549
				10v	16	5	1550
				173v	25	9	1550

Tab. č. 8: Přehled hlavních zápisů písaře M

Obr. č. 8: Ukázka písma písaře M¹⁵²

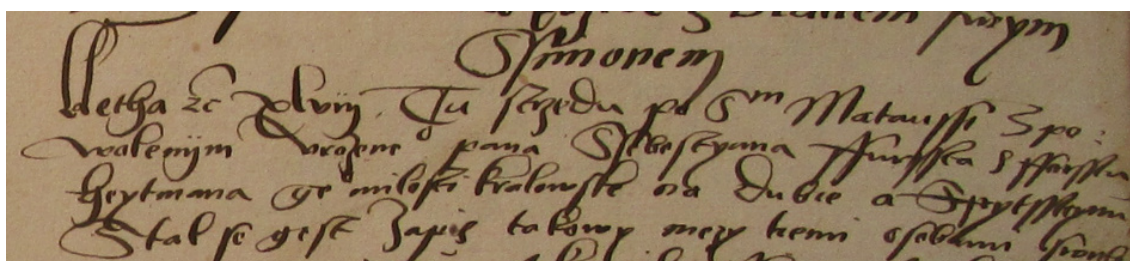
Další typ písma jsme pro účely této diplomové práce označili **písmenem N**. Ve zkoumané knize bylo toto písmo rozeznáno v deseti zápisech z let 1547–1548. Jde o českou novogotickou polokurzívu s kurzívními prvky, kde se objevují větší kontrasty v síle tahů. Jde o výrazné písmo silných tahů, skloněné vpravo. Nadpisy jsou zvýrazněny užitím většího, méně spojitého písma. Dolní konce dříků a smyčky minuskulních liter *s*, *f* někdy přesahují pod dolní dotažnici a zasahují do ostatního textu. Mezery mezi slovy jsou nerovnoměrné, přesto je čitelnost písma, díky jeho větší velikosti, dobrá. Typické je zdvojené minuskulní *l* ve slově „léta“ na začátku datace. Písař zanechává výraznější pravý okraj listu, vlevo téměř žádný okraj nenechává.

Písař označený písmenem N pořídil jeden zápis v roce 1547 a zbývajících devět v roce 1548. Tento písař zapsal pouhé dva hlavní zápisy v tzv. první řadě zápisů, pořizované více méně chronologicky. Jde o fol. 184r ze 7. 5. 1548 a fol. 185r datovaného 28. 5. 1548. Další dva zápisy z tohoto dne a všechny ostatní jsou připisovány na volná místa v knize a počítáme je tak do 2. vrstvy vkladů, viz tabulka č. 9. Zápis na fol. 42r pod čarou je mřežován. Vzhledem k řečenému komentáři řadíme písaře N mezi občasné zapisující.

¹⁵² SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 99v.

folio	písař	den	měsíc	rok
23v	N	10	6	1547
184r	N	7	5	1548
78v	N	9	5	1548
100v zápis nahoře	N	28	5	1548
100v zápis dole	N	28	5	1548
185r	N	28	5	1548
2. vrstva zápisů				
42r zápis pod čarou	N	19	6	1548
185r zápis uprostřed	N	6	7	1548
32r zápis uprostřed	N	26	9	1548
33r zápis uprostřed	N	26	9	1548

Tab. č. 9: Přehled hlavních zápisů písaře N

Obr. č. 9: Ukázka písma písaře N¹⁵³

Písma zbývajících písařů hlavních zápisů v základní vrstvě vkladů se výrazně neliší od výše popsaných hlavních písařských rukou. Jedná se většinou o drobná, dobře čitelná polokurzívní písma. **Písař E** učinil jeden vklad roku 1544, následoval **písař F** se třemi vklady a téhož roku ještě **písař G** opět se třemi hlavními zápisy. Písař označený **písmenem I** pořídil taktéž tři zápisy, tentokrát v roce 1545, **písař J** jich zapsal osm, všechny v roce 1546. Další písař označený **písmenem K** vložil do zkoumané knihy jeden zápis datovaný do roku 1547, **písař L** jich pořídil pět, také v roce 1547, viz tabulka č. 10. Tito písaři jsou příležitostně zapisujícími s nižším množstvím hlavních zápisů.

¹⁵³ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 33r.

folio	písař	den	měsíc	rok
114r	E	1	5	1544
118r	F	24	6	1544
119r	F	24	6	1544
120r	F	28	7	1544
121r	G	15	8	1544
122r	G	15	10	1544
123r	G	26	10	1544
130r	I	21	1	1545
131r	I	30	1	1545
132r	I	30	1	1545
157r	J	14	5	1546
158r	J	13	7	1546
159r	J	3	9	1546
160r	J	3	9	1546
161r	J	10	9	1546
162r	J	21	9	1546
163r	J	21	9	1546
164r	J	23	10	1546
115v	K	15	4	1547
166r	L	22	7	1547
167r zápis nahoře	L	10	8	1547
168r zápis nahoře	L	24	8	1547
169r	L	21	9	1547
170r	L	21	9	1547

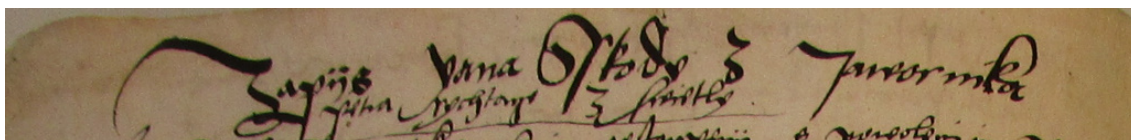
Tab. č. 10: Přehled hlavních zápisů písařů E, F, G, I, J, K, L

V 2. vrstvě hlavních zápisů byly rozpoznány další písařské ruce, jak dokladuje tabulka č. 11. Písař označený **písmenem O** pořídil pět hlavních zápisů, tři z nich v roce 1548 a dva v roce 1549. **Písař P** zapsal ve stejném roce dva hlavní zápisy, **písař Q** pořídil jeden vklad roku 1550, písař označený **písmenem R** pořídil téhož roku dva vklady. **Písař S** vložil jeden zápis v roce 1551, **písař T** taktéž jeden v roce 1553 a **písař U** opět jeden v roce 1554. Všichni výše zmínění písaři jsou pouze občasnými zapisujícími a jejich písmo se výrazněji neliší od těch z 1. vrstvy zápisů, kromě písaře označeného písmenem P. Zde se opět jedná o českou novogotickou polokurzívu s kurzívními prvky, ve srovnání s ostatními zápisy jde však o písmo, ve kterém se vyskytují větší kontrasty síly tahů. Nejvíce se to projevuje v nadpisu, který je ještě zvýrazněn užitím většího, méně spojitého písma. V textu jsou tyto kontrasty využity především u majuskulní litery *A*, kterou jsou naznačeny počátky vět nebo formulí, např.: „*A tento zápis stal se...*“.¹⁵⁴

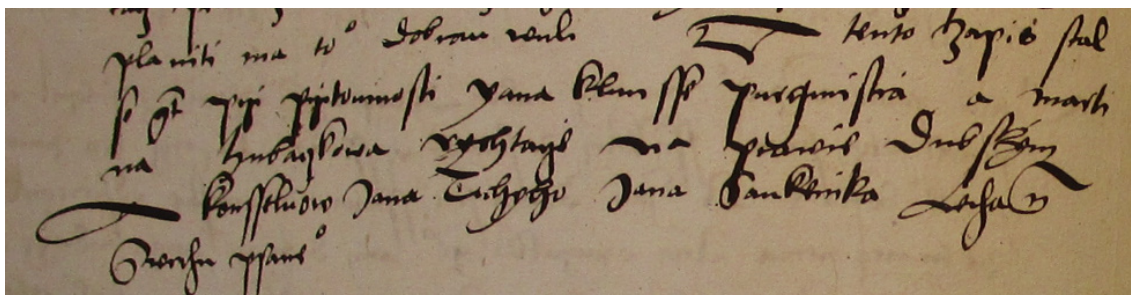
¹⁵⁴ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 25v.

folio	písař	den	Měsíc	Rok
165r zápis nahoře	O	20	1	1548
5v	O	30	11	1548
1r	O	9	12	1548
1v	O	28	2	1549
39r	O	11	3	1549
25v	P	31	5	1549
102v zápis dole	P	31	5	1549
121v	Q	16	1	1550
136r zápis dole	R	28	2	1550
157v	R	9	5	1550
66r zápis pod čarou	S	27	4	1551
94r zápis uprostřed	T	10	8	1553
172v	U	3	11	1554

Tab. č. 11: Přehled hlavních zápisů písařů O, P, Q, R, S, T, U

Obr. č. 10: Ukázka písma nadpisu písaře P¹⁵⁵

Obr. č. 11: Ukázka písma písaře P¹⁵⁶

V pozdějších letech byly do knihy ještě vloženy dva zápisy, jak dokladuje tabulka č. 12. Na fol. 90v uprostřed v roce 1563 a na fol. 140v v roce 1567. Písařskou ruku jsme pro účely této diplomové práce označili jako V.

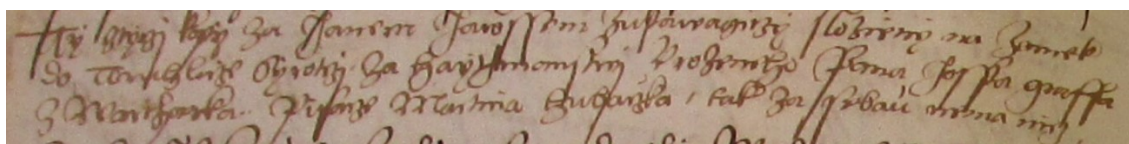
¹⁵⁵ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 25v.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, fol. 25v.

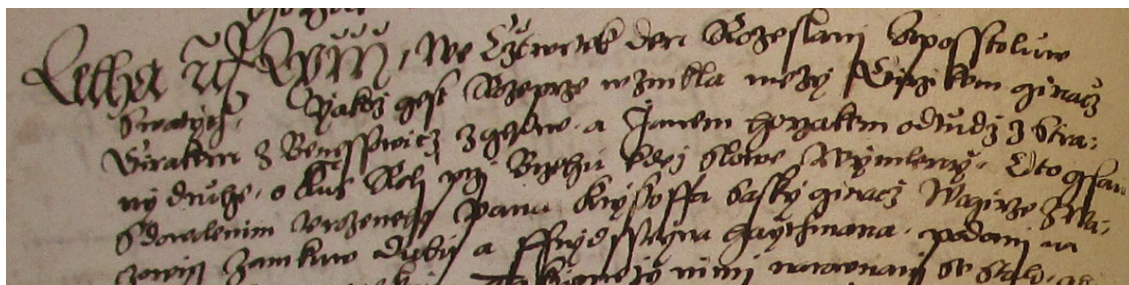
folio	den	měsíc	rok
90v zápis uprostřed	15	7	1563
140v	22	4	1567

Tab. č. 12: Přehled hlavních zápisů písaře V

Písmo označené **písmenem V** se nachází také v *městské trhové knize*, jejíž diplomatický rozbor byl zpracován v minulosti. Autorka typ tohoto písma nachází v knize na fol. 90v a ztotožňuje ho s osobou rychtáře Martina Hubáčka na základě dílčího zápisu: „...za hejtmanství urozeného pana Jošta Grofa z Vartberka, písaře Martina Hubáčka, tak za sebou nemá nic.“¹⁵⁷ V námi zkoumané *gruntovní knize* se však jméno Martina Hubáčka nevyskytuje ani na fol. 90v uprostřed ani na fol. 140v, kde se nachází stejný typ písma. S osobou Martina Hubáčka se zde podařilo ztotožnit jiné písmo, a to díky označení vlastnoručního podpisu „*manu propria*“ na fol. 99v, jak bylo zmíněno výše.

Obr. č. 12: Ukázka písma z městské trhové knihy¹⁵⁸

Obr. č. 13: Ukázka písma písaře V¹⁵⁹

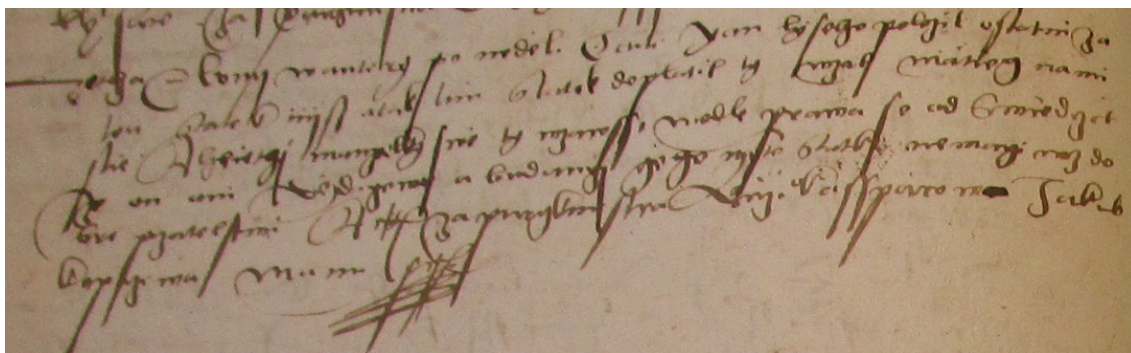
Diplomatickým rozbohem zkoumaného pramene se podařilo jmenovitě ztotožnit písmo zmíněného Martina Hubáčka a dále pak písmo Jakuba Kopřivy. Oba jsou zde uváděni jako českodubští rychtáři a za jejich jmény se v zápisech objevuje označení „*manu propria*“, což dokládá, že je psali osobně. Zápis Jakuba Kopřivy z roku 1559 je však pouze záznamem poslední splátky a odsvědčení, nikoliv hlavním zápisem. V tomto roce nebyl do knihy pořízen žádný hlavní záznam a jen nemnoho záznamů splátek, tak-

¹⁵⁷ I. ADAMÍROVÁ – Š. PETRUSOVÁ, *Nejstarší dochovaná trhová kniha*, s. 288.

¹⁵⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha městská 1525–1554*, fol. 90v.

¹⁵⁹ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 90v.

že jmenovitě s Jakubem Kopřivou může být ztotožněn pouze tento dílčí zápis na fol. 141v.

Obr. č. 14: Dílčí zápis Jakuba Kopřivy¹⁶⁰

Funkci písaře dubské kanceláře, alespoň ve vztahu ke zkoumanému prameni, nelze jednoznačně ztotožnit s dalšími konkrétními zástupci správy. Změny písařských rukou se neshodují se střídáním rychtářů ani představitelů městské správy, jak dokládá příloha č. 2. Absence takových souvislostí spolu s velkým počtem písařů nasvědčuje tomu, že ve zdejší správě docházelo ke kumulaci funkcí. Mezi zapisujícími se tedy zřejmě střídali zástupci městské i vrchnostenské správy. Různé funkce zastával také ztotožněný písař Martin Hubáček, kterého K. Schiller označuje jako důchodního písaře,¹⁶¹ v námi zkoumaném prameni je uváděn jako starší radní, tedy jako zástupce městské správy.¹⁶² Diplomatickým rozbořem bylo zjištěno, že byl taktéž rychtářem,¹⁶³ a v roce 1573 ho K. Schiller zaznamenal jako hejtmana na Dubu a Frýdštejně.¹⁶⁴ Výše zmíněný písař Jakub Kopřiva zastával rovněž funkci purkmistra.¹⁶⁵

Písaři používají pro všeobecně známé výrazy zkratky několika typů. Nejčastěji se vyskytuje zkrácení slov pomocí první litery a interpunkčního znaménka, což nazýváme sigly. Ve zkoumané knize se nachází např. *p:*, což je slovo pán, *r:* označuje rychtáře. Dalším typem zkrácení slov je kontrakce, kdy je zapsáno jen první a poslední písmeno zkracovaného slova či slovního spojení, někdy se však použije i litera z prostředku slova. Jako příklad uveďme *g^l* = jest, *s^m* = svatým, *s^o* = svatého, *ge^o* = jeho, *g^{oti}* = Jeho Milosti. Zkrácení pomocí zapsání pouze několika počátečních liter ze slova, kdy jeho konec je nahrazen interpunkčním znaménkem nazýváme suspenzí. Je zde používáno např.

¹⁶⁰ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 141v.

¹⁶¹ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 16–21.

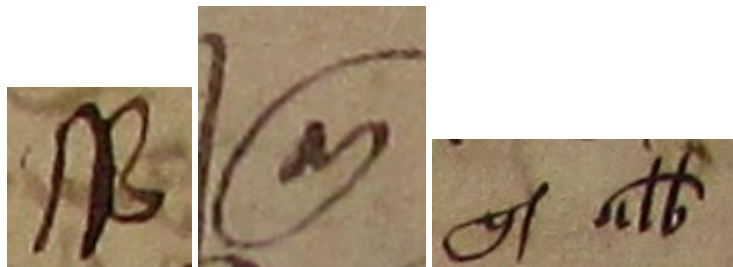
¹⁶² SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, např. fol. 117r, 150r.

¹⁶³ *Tamtéž*, např. fol. 175r, 176r.

¹⁶⁴ K. SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, s. 16–21.

¹⁶⁵ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, např. fol. 90v, 140v.

ve slovech *rych.*, což je rychtář, *purg.* značí purkmistra. Při zápisech názvu měny se v knize můžeme setkat se zkratkami pro kopu, groš míšeňský, groš bílý, viz obrázek č. 15. Pro záznam vypořádání v naturáliích jsou používány zkratky pro měrné jednotky věrtel a korec.¹⁶⁶

Obr. č. 15: Zápis zkratek pro kopy, groš míšeňský a groš bílý

3.2 Vnitřní diplomatický rozbor pramene

Zkoumaná kniha je vedena v českém jazyce, řídce je užito jazyka latinského. Latinská slova se vyskytují např. v dataci: „*v outerý ante Presentationis Mariae, ve čtvrtk před Annuntiatio Beatae Marie*“.¹⁶⁷ Často se v zápisech vyskytuje slovo „*Item*“ a zkratka „*etc.*“ pro slovní spojení „*et cetera*“. V celé knize je používáno datování podle církevního kalendáře, nejčastěji uvedením dne v týdnu, předcházejícího před určitým svátkem nebo po něm následujícího. Několikrát je uváděn též oktáv (ochtáb) neboli osmý den, tj. týden po uvedeném svátku.

Při prvním ohledání knihy se může zdát, že jsou hlavní zápisy vkládány chaoticky. Při porovnání datace jednotlivých zápisů je však patrné, že kniha byla vedena původně chronologicky, avšak do volných míst byly později pořízeny další záznamy. Hlavní zápis začíná obvykle na *rectu folia*, často pak pokračuje na jeho *versu*, které bylo zřejmě pro pokračování zápisu přímo určeno. Pokud však byl zápis krátký a končil na *rectu folia*, na kterém začínal, zůstalo jeho *verso* volné. Na tato volná *versa* byly později doplňovány další zápisy, a to i po několika letech. Občas bylo zřejmě ponecháno volné celé folio, které v některých případech nebylo vůbec využito a tak v knize zůstaly čtyři volná folia, jak uvádíme výše.

Dlouhé zápisy, které se nevešly na *recto* a *verso* příslušného folia pak pokračují jinde v knize a k jejich nalezení slouží grafické značky, nebo přípisy, kde hledat dále. Vzhledem k jejich umístění na okraji poškozených listů jsou však často nečitelné a ne-

¹⁶⁶ Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002, s. 41–42.

¹⁶⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 57r.

jasné, někdy chybí vůbec a záznamy tak působí chaoticky. Návaznost textu u některých dlouhých zápisů tak lze nacházet jen velmi obtížně a byla identifikována až po obsahové analýze celé knihy.

Příklad grafické značky vidíme např. na fol. 24v dole a stejná značka se pak nachází na fol. 25r uprostřed stránky, kde zápis pokračuje. Na fol. 44r vlevo dole je nakreslen dvojitý křížek, který se opakuje na fol. 43v. V tomto případě se tedy text vrací na předcházející stranu, protože verso fol. 44 již bylo popsáno jinou smlouvou. Dalším příkladem grafické značky je nakreslená ruka na fol. 49r dole a podobnou ruku nalézáme na fol. 49v pod čarou, nad kterou byl opět zapsán jiný krátký zápis. Příklad šipky jako grafické značky nacházíme na fol. 149v dole s přípisem „*hledej zápis tento převrha...*“,¹⁶⁸ text je dále nečitelný z důvodu zapsání do úplného kraje listu a následném jeho poškození. Ukázky grafických značek zobrazuje obrázek č. 16.

Obr. č. 16: Příklady grafických značek odkazujících na pokračování textu

Slovní odkazy se stejnou funkcí jako grafické značky mají podobu krátkých vět. Na fol. 161v dole upozorňuje na místo pokračování poznámka „*List třetí od tohoto počítajíc*“.¹⁶⁹ Na fol. 165v úplně dole se pak za stejným účelem vyskytuje přípisek „*Hledej převrha 1 list pořadně*“.¹⁷⁰ V tomto případě se jedná stále o stejný zápis, který je zapsán na fol. 161r, 161v, 165r, 165v, 166r, 167r, 167v 168r, 168v. Na dalších místech v knize používají písaři další značky nebo přípisy.

Ve dvou případech písař odkazuje na pokračování zápisu v jiné knize. Jde o fol. 138r, kde byl hlavní zápis pořizen v roce 1545 a při zápisu vejrunku v roce 1556 písař zapsal, „*...ty 3 kopy vyplněny na zápis Jana Mandele v druhých kněhách v listu 115*“.¹⁷¹ Odkaz na jinou knihu je také zmíněn na fol. 151r v zápisu nahoře, který byl pořizen

¹⁶⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 149v.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, fol. 161v.

¹⁷⁰ *Tamtéž*, fol. 165v.

¹⁷¹ *Tamtéž*, fol. 138r.

v roce 1546. V zápise z roku 1549 zde čteme „...těch 8 kop otci vydáno jest na zápis v registrech nových v listu 40 zapsaných...“.¹⁷²

Zápisy na rectech folií jsou až na drobné odchylky, souvislou řadou počínající roku 1536. Zřejmě první zápis byl do knihy zaznamenán na fol. 2r pravděpodobně koncem roku 1536. Vzhledem k poškození tohoto folia není dnes již možné zjistit, jaká datace zde byla zapsána. Čteme zde pouze „*Léta Páně etc. [15]36 ten outerej před svatým*“.¹⁷³ Na dalším fol. 3r nalezneme datum 1. 12. 1536, lze tedy předpokládat, že první zápis je buď stejně starý jako tento nebo o něco starší. Souvislá řada zápisů končí na fol. 185r pořizemím z 28. 5. 1548. Dalších 22 vkladů zapisovaných až do roku 1567 je již výhradně připisováno na volná místa v knize. Nejmladší hlavní zápis nalezneme na fol. 140v a byl zapsán 22. 4. 1567. Dále se budeme zabývat těmi foliemi, která z chronologického řazení hlavních zápisů vybočují.

Fol. 10r je časově zařazeno za fol. 6r. Po obsahové analýze bylo zjištěno, že zápis datovaný 10. 5. 1537 byl do knihy zapsán až 15. 6. 1537, při jedné ze splátek. Text je souvislý a psaný jednou písařskou rukou, konkrétně se jedná o písaře A, a je to „*Smlouva Nastoupila Matěje s Lidou, nevěstou svou*“.¹⁷⁴ Dalším neobvykle zařazeným foliemi je 29r, kde je v dataci zápisu přeškrtnuta číslice letopočtu 1538 a je zde zapsán rok 1536. Jelikož oprava souvisle navazuje na tok textu, není připsána do volného místa, jedná se o opravu vzniklou při prvotním pořizování zápisu. Tím se tento zápis stává nejstarším datovaným, avšak zřejmě byl zapsán právě až v roce 1538. Datace fol. 30 a 28 také do souvislé řady nezapadá, ale zde nebyly v zápisech nalezeny žádné zvláštnosti. Písař A tedy mohl fol. 28r vynechat a následně do něho zapsal později, konkrétně 28. 12. 1538. Stejný případ jsou zřejmě fol. 49r a 48r, na která ovšem zapisoval písař B.

Zápis na fol. 74r svou datací spadá za fol. 64r. Obsahovou analýzou bylo zjištěno, že byl zápis pořizen písařem C téměř o rok později 6. 1. 1542 při první splátce, ale byl opatřen datem 4. 2. 1541. Z chronologické řady zápisů také vybočuje ten na fol. 102r, který zapsal taktéž písař C. Diplomickou analýzou bylo zjištěno, že rok byl dopsán jinou písařskou rukou. Svou datací zápis tedy spadá až za fol. 121r.

Souvislost řady folií je porušena písařem Martinem Hubáčkem, označeným mezi písaři písmenem M, jehož datace řadí za sebou fol. 150r, 152r, 156r, 154r, 151r nahoře.

¹⁷² SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 151r.

¹⁷³ *Tamtéž*, fol. 2.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, fol. 10.

Na fol. 153r je zapsáno pouze „*Léta etc. 1546*“¹⁷⁵ a další určení data chybí. Stejně začíná i zápis na fol. 151r zápis nahoře, kde je ovšem další určení data zařazeno v průběhu textu na neobvyklé místo, až za popis samotné transakce: „*Léta etc. 1546 s povolením...kdež jest koupil Brož od otce svýho statek v Modlibohově za 60 kop g. m. na den sv. Jiří*...“¹⁷⁶ Fol. 155r je dokonce časově vřazeno až za fol. 164r. Písař tedy zřejmě využil volného folia v knize.

Do chronologického řazení také nezapadá zápis pořízený na fol. 174r, který je datací vřazen za 154r. Obsahovou analýzou zápisu bylo zjištěno, že byl datován zpětně datem 12. 4. 1546, ale zápis proběhl až 24. 1. 1548. Písař B zřejmě pořídil hlavní zápis zároveň se splátkou v roce 1547 a 1548. „*Léta etc. 1548 před svatého Pavla na víru vobrácení položil Pavel Slukův 4 kopy*...“¹⁷⁷

Další fol. nezapadající do číselné řady je fol. 104r, datem zařazené za 164r. Jedná se o počátek roku 1547, kdy bylo do poloviny roku zapisováno výhradně na volná recta nebo versa, jak dokladuje příloha č. 2. Posledním hlavním zápisem pořízeným mimo hlavní řadu je fol. 165r zápis nahoře, které obsahuje „*Vodsvědčení z Jiříčkova od statku nebožtíka Vondřeje dcer těchto, Mandeliny a Barbory*“.¹⁷⁸ Protože se jednalo o jednorázový zápis, byl pořízen na volné folio, i když datem je zařazen za foliemi 173r.

Dalším hlediskem vnitřního diplomatického rozboru je struktura formulářů typologicky shodných hlavních zápisů trhovích smluv a slohu užívaných jednotlivými písaři označenými písmeny A–N. Tato analýza může přinést důležité poznatky o písařských zvyklostech, vyspělosti a samotném fungování kanceláře. Pro tyto účely bylo vybráno 14 hlavních zápisů trhovích smluv, pořízených v jejich základní vrstvě do roku 1548. Jsou zapsány převážně na recta folií a následují v chronologickém sledu. Pouze zápis pořízený písařem označeným písmenem K je zapsán na prázdném versu folia 15 a byl do výběru zařazen, jelikož se jedná o jediný zápis tohoto písaře. K porovnání formulářů a písařských slohů písařů A–N byly použity transkripce jednotlivých zápisů, které v plném znění předkládáme v příloze č. 1.

Všechny vybrané hlavní zápisy trhovích smluv mají nadpis. Ten začíná slovem „*Zápis*“ a dále pokračuje formulacemi, která můžeme rozdělit do tří kategorií. V první z nich nadpis pokračuje jménem prodávajícího, včetně názvu vsi, kde se prodávaná ne-

¹⁷⁵ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 153r.

¹⁷⁶ *Tamtéž*, fol. 151r.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, fol. 174r.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, fol. 165r.

movitost nachází a pokračuje jménem kupujícího.¹⁷⁹ Např.: „*Zápis Jíry z Rašovky jináč Kalaby [s] Havlem*“.¹⁸⁰ V druhé kategorii je kupující uveden jako první a pak následuje jméno prodávajícího, za jehož příjmím nalézáme název vesnice.¹⁸¹ Např.: „*Zápis Vaňka Mlynářova s Janem Maškovým z Proseči*“.¹⁸² Některé zápisy však místní určení prodávané nemovitosti v nadpisu neobsahují a je zde uvedeno pouze kdo s kým uzavírá trhovou smlouvu¹⁸³ Např.: „*Zápis Vaňka Zelikova s Jakubem*“.¹⁸⁴

Hlavní zápis trhových smluv začíná datací. Ve všech zápisech je užitá datace podle církevního kalendáře. Letopočet je psán římskými číslicemi, kterými jsou uváděny jen desítky a jednotky let. Např.: „*Léta Páně etc. [15]37, ten pondělí po Božím Těle*“.¹⁸⁵ Mezi porovnávanými zápisy se vyskytují čtyři formáty zapsání data. První zní „*Léta Páně etc.*“,¹⁸⁶ další formulací je „*Léta Páně*“.¹⁸⁷ Převažuje zápis „*Léta etc.*“,¹⁸⁸ vyskytuje se také „*léta*“¹⁸⁹ nebo „*Item léta etc.*“.¹⁹⁰

Po datací následuje dispozice, což je jádro vlastního zápisu, začínajícího v některých případech úvodem, nahrazujícím narací. Jde o slova „*stal se jest zápis tento*“¹⁹¹ nebo „*stal se jest zápis*“,¹⁹² „*stal se jest trh tento*“¹⁹³ či „*trh dokonalý*“.¹⁹⁴ V některých zápisech úvod chybí¹⁹⁵ a po datací ihned následuje intitlace, která udává jméno, postavení a titul majitele panství, s jehož povolením byl zápis proveden. Ve zkoumané *gruntovní knize* je uváděn majitel panství Jan z Vartenberka: „*s povolením urozeného pána pana Jana z Vartenberka a na Dubě, nejvyššího purkrabí zámku pražského*“,¹⁹⁶ respektive jeho syn Adam. Po konfiskaci majetku v roce 1548, kdy je dubské panství v držení královské komory, je na tomto místě uváděno „*s povolením urozeného*

¹⁷⁹ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 44r, 132r, 178r.

¹⁸⁰ *Tamtéž*, fol. 44r.

¹⁸¹ *Tamtéž*, fol. 122r, 160r, 115v, 168r, 184r.

¹⁸² *Tamtéž*, fol. 122r.

¹⁸³ *Tamtéž*, fol. 9r, 67r, 111r, 118r, 137r, 184r.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, fol. 9r.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, fol. 9r.

¹⁸⁶ *Tamtéž*, fol. 9r, 122r.

¹⁸⁷ *Tamtéž*, fol. 67r.

¹⁸⁸ *Tamtéž*, fol. 44r, 111r, 115v, 118r, 132r, 137r, 168r, 178r, 184r.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, fol. 114r.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, fol. 160r.

¹⁹¹ *Tamtéž*, fol. 9r, 67r, 111r, 137r.

¹⁹² *Tamtéž*, fol. 44r.

¹⁹³ *Tamtéž*, fol. 114r, 132r, 184r .

¹⁹⁴ *Tamtéž*, fol. 118r.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, fol. 122r, 160r, 115v, 168r, 178r.

¹⁹⁶ *Tamtéž*, fol. 9r.

pana Šebestiána Forsta z Forstu, hejtmana J[eh]o [Milos]ti královské na Dubě a na Frýdštejně,,¹⁹⁷ který měl panství ve správě.

V počátcích vedení *gruntovní knihy* u dvou písařů A, B zápis pokračuje uvedením představitelů města Dubu, tedy purkmistra a starších radních, kteří zde vedle vrchnosti zápis také povolují.¹⁹⁸ „...stal se jest zápis tento s povolením urozenýho pana pana Jana z Vartenberka a na Dubě, nejvyššího purkrabí zámku pražskýho, a starších těchto: purkmistra Jíry Kašparova, Martina Pečhuby, Jana Berana...“¹⁹⁹ V dalších trhových smlouvách jsou představitelé městské správy uváděni v rámci svědečné formule, která se vyskytuje až v závěru zápisu a proto o ní bude pojednáno dále.

Formulář dále pokračuje zápisem vlastního převodu, který vždy obsahuje jméno kupujícího, jméno podávajícího, předmět trhu a měl by také obsahovat určení polohy neboli lokalitu prodávajícího statku. Písaři tyto informace zapisovali v různém pořadí. V některých zápisech je jako první uveden kupující, pak následuje prodávající a dále předmět trhu včetně určení lokality.²⁰⁰ Např.: „kdež jest koupil Jakub, zeť Jakubičkův od Vaňka Zelikova statek v Bohumilči,,²⁰¹ V dalších zápisech je po kupujícím nejprve zapsán předmět trhu a až na závěr prodávající s určením místa.²⁰² Např.: „kdež jest koupil Jan Maška z Proseči statek od Vaňka Mlynářova [v] Vorklebicích,,²⁰³ Vyskytují se zde však také zápisy, ve kterých není ve vlastním převodu určena lokalita prodávajícího nemovitosti, zároveň není obsažena v nadpisu a není zjištěna ani obsahovou analýzou celého zápisu.²⁰⁴ Tak je tomu např. na fol. 132r, kde je lokalita zaznamenána v nadpise: „Zápis Jíra v Hra[d]čanech [s] Vítka sirotky“, ale jde o místní určení kupujícího, nikoliv prodávajícího. Podobně je tomu na fol. 178r, kde se z nadpisu dozvíme, že se jedná o „Zápis z Starý[h]o Dubu Jana Vidmana s Jírou Albrem,, to však opět s určitostí nevypovídá o lokalitě prodávajícího nemovitosti. Další varianta pořadí zápisu vlastního převodu je ta, kdy po kupujícím následuje označení nemovitost včetně určení její polohy, pak je teprve zapsán prodávající.²⁰⁵ V zápisech nalezneme i takové, které začínají předmětem

¹⁹⁷ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 178r, 184r.

¹⁹⁸ *Tamtéž*, fol. 9r, 44r.

¹⁹⁹ *Tamtéž*, fol. 9r.

²⁰⁰ *Tamtéž*, fol. 9r, 44r, 114r.

²⁰¹ *Tamtéž*, fol. 9r.

²⁰² *Tamtéž*, fol. 118r, 122r, 137r.

²⁰³ *Tamtéž*, fol. 122r.

²⁰⁴ *Tamtéž*, fol. 111r, 132r, 178r.

²⁰⁵ *Tamtéž*, fol. 115v.

trhu, pokračují kupujícím a pak následuje prodávající včetně určení lokality.²⁰⁶ Na fol. 184r se vyskytuje zápis, který neuvádí, že někdo koupil, ale že prodal „*kdež j[es]t prodal statek svůj Tomáš v Zábrdí Jirovi Bernardovi*„.²⁰⁷

Na fol. 118r nalézáme za zápisem vlastního převodu jednu z vedlejších částí tržové smlouvy, jak o ní pojednává S. Polák.²⁰⁸ Jde o všeobecnou právní formuli, která bývá v zápisech vypouštěna, protože lze její obsah předpokládat z podstaty smlouvy samotné: „...*v těže mezích a v též pravých, jakž jest sám v držení měl*...“.²⁰⁹

Formulář dále pokračuje určením ceny nemovitosti, která se udává v kopách grošů míšeňských. Následuje výše závdavku, kde opět nalézáme rozličné formulace. Kdo, komu a kolik zaval: „*zavdal Jakub Vaňkovi 6 kop*“.²¹⁰ Na fol. 44r už pouze kdo a kolik: „*a přitom zavdal Havel 10 kop*“²¹¹ a v dalších zápisech se již jména nevyskytují, formulace zní: „*zavdal mu*...“²¹² nebo „*při tom zápisu hned zavdal*...“²¹³ či další formy, začínající „*a přitom*...“²¹⁴ případně „*hned přitom*...“.²¹⁵ V některých případech tržových smluv nebyl závdavek při zápisu složen, a proto je na tomto místě určeno kolik a kdy má kupující zavdat.²¹⁶ Např.: „*a při s[vatý]m Jiří nejprv příštím má Vondřej Řeřábek položit 20 kop g. m.*“.²¹⁷

Zápis v jednom případě pokračuje sdělením, jak velká částka ještě zbývá pro doplacení nemovitosti.²¹⁸ V dalších dvou případech je tento výpočet zapsán až po způsobu splácení, proto o něm bude pojednáno dále.²¹⁹ Na fol. 122 pokračuje zápis za závdavkem sdělením, jak s ním bylo naloženo: „*a Vaněk v podíl ženy svý vyzdvihl jest 10 kop g. m. a 2 kopy g. m. zůstávají na právě sirotkům nebožtíka Vávry Králova*“.²²⁰

Samotný způsob splácení má velmi různorodé formulace. Např.: „*a má platiti po 3 kopách až do tý sumy vyplněnť*“,²²¹ „*a přitom má place býti po 6 kopách počna na*

²⁰⁶ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Tržová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 67r, 160r, 168r.

²⁰⁷ *Tamtéž*, fol. 184r.

²⁰⁸ S. POLÁK, *Tržové knihy*, s. 432.

²⁰⁹ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Tržová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 118r.

²¹⁰ *Tamtéž*, fol. 9r.

²¹¹ *Tamtéž*, fol. 44r.

²¹² *Tamtéž*, fol. 67r.

²¹³ *Tamtéž*, fol. 111r.

²¹⁴ *Tamtéž*, fol. 122r, 168r, 178r, 184r.

²¹⁵ *Tamtéž*, fol. 115v, 160r

²¹⁶ *Tamtéž*, fol. 118r, 137r, 132r.

²¹⁷ *Tamtéž*, fol. 137r.

²¹⁸ *Tamtéž*, fol. 114r.

²¹⁹ *Tamtéž*, fol. 9r, 111r.

²²⁰ *Tamtéž*, fol. 122r.

²²¹ *Tamtéž*, fol. 9r.

Vánoce nejprv příští až do vyplnění té sumy.²²² V některých trhových smlouvách je předepsaná změna částky jednotlivých splátek po určité době splácení.²²³ Např.: „*a první Vánoce má položit 8 kop g. m. a po těchto Vánocech má platce býti po 6 kopách g. m. až do té sumy vyplnění*“.²²⁴ Formulace „*až do té sumy vyplnění*“ znamená, že se má splácet až do úplného splacení dohodnuté částky.

V několika případech následuje po způsobu splácení výpočet částky, která zůstává k doplacení²²⁵, jak tomu bylo na fol. 114r před způsobem splácení. Formulace tohoto sdělení je opět různá. Např.: „*i zůstává Jakub Vaňkovi po závdavku 30 kop bez jedny*“²²⁶ nebo „*a ještě mu zůstává po závdavku 30 kop g. m.*“.²²⁷

Poslední částí hlavního zápisu jsou jména svědků, kteří byli při zápisu trhové smlouvy přítomni. Formulace jednotlivých zápisů jsou opět velmi různá, např. „*a ten zápis stal se...*“,²²⁸ „*a při tom zápisu byly jsou osoby tyto...*“,²²⁹ atd. Následuje jméno purkmistra a jednoho až tří radních, označovaných jako „*starších*“²³⁰ nebo slovem „*konšelé*“.²³¹ Na dalších porovnávaných foliích není funkce radních výslovně označena, ale jejich jména jsou zapsána,²³² v jednom případě je před každým jménem připsáno slovo „*pan*“.²³³ V závěru formuláře je vždy titulován rychtář a je zapsáno jeho jméno. Na fol. 9r a 44r byla svědečná formule se jménem purkmistra a radních zapsána ihned v začátku formuláře za intitulací, proto je zde již doplněn pouze rychtář. Na jednom foliu jména radních nefigurují a celá formulace této části zápisu se od ostatních liší: „*za ouřadu purkmistra Jiříka Kašparova a rychtáře Tomáše Pečhuby etc.*“²³⁴

Následující tabulka č. 13 přináší srovnání formulářů jednotlivých písařů, kde „*ano*“ znamená, že je sledovaná část formuláře používána. V opačném případě je pole proškrtnuto. Z tabulky a z předcházející analýzy tedy vyplývá, že formulář je vcelku ustálený a jádro zápisu se od sebe navzájem příliš neodchyluje. Jinak je tomu u písařského slohu, který má každý písař mírně odlišný. Samotní písaři používali různou for-

²²² SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 44r.

²²³ *Tamtéž*, fol. 137r, 178r, 115v.

²²⁴ *Tamtéž*, fol. 137r.

²²⁵ *Tamtéž*, fol. 9r, 111r.

²²⁶ *Tamtéž*, fol. 9r.

²²⁷ *Tamtéž*, fol. 111r.

²²⁸ *Tamtéž*, fol. 9r, 44r.

²²⁹ *Tamtéž*, fol. 67r.

²³⁰ *Tamtéž*, fol. 67r, 111r, 122r, 115v, 178r, 184r.

²³¹ *Tamtéž*, fol. 137r.

²³² *Tamtéž*, fol. 114r, 132r, 160r.

²³³ *Tamtéž*, fol. 168r.

²³⁴ *Tamtéž*, fol. 118r.

mulaci téhož sdělení v různých variantách, což ovšem nemá vliv na ustálenost formuláře při zapisování trhových smluv.

písař	foliace	nadpis	datace	úvod	intitulace	purkmistr	starší	vlastní převod	lokalita nemovitosti	cena	závdal	zůstatek splátek	způsob spláčení	zůstatek splátek	svědečná formule	purkmistr	starší	rychtář
A	9r	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	–	ano	ano	ano	–	–	ano
B	44r	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	–	–	ano
C	67r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
D	111r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	–	ano	ano	–	ano	ano	ano	ano	ano	ano
E	114r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	ano	ano	–	ano	ano	ano	ano
F	118r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
G	122r	ano	ano	–	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
H	137r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
I	132r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	–	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
J	160r	ano	ano	–	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
K	115v	ano	ano	–	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
L	168r	ano	ano	–	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
M	178r	ano	ano	–	ano	–	–	ano	–	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano
N	184r	ano	ano	ano	ano	–	–	ano	ano	ano	ano	–	ano	–	ano	ano	ano	ano

Tab. č. 13: *Jednotlivé části formuláře trhových smluv*

Z hlediska klasifikace formuláře trhových smluv podle S. Poláka můžeme jejich formální vypslost označit jako obšírnější s listinnými formulemi.²³⁵ Trhové smlouvy obsahují následující části: nadpis, dataci, v některých případech úvod, dále intitulaci a v někdy zápis pokračuje uvedením purkmistra a obecních starších. Všechny zkoumané trhové smlouvy pokračují zápisem vlastního převodu, který ovšem v několika případech pomíjí záznam o lokalizaci prodávané nemovitosti. Všechny zápisy uvádějí cenu, stanovenou výši závdavku, ať už je zaplacen ihned nebo později. V některých případech je uvedena částka zbývající k doplacení, případně informace jak bylo se závdavkem naloženo, v tom smyslu, že byl předán jiným osobám k úhradě dlužných částek. Po určeném způsobu a termínu splátek může být uvedena částka zbývající k doplacení. V závěru hlavního zápisu nalézáme svědečnou formuli a v případě, že nebyl uveden purkmistr a obecní starší, jsou uvedeni na tomto místě. Zápis končí uvedením úřadujícího rychtáře. Analýzou struktury formulářů trhových smluv v naší zkoumané *gruntovní knize*

²³⁵ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 431.

bylo zjištěno, že jejich struktura nevykazuje významné odchylky od formulářů knih z poloviny 16. století, které do svého výzkumu zařadil S. Polák.²³⁶

Poměrně ustálený formulář zápisů nasvědčuje tomu, že dubská kancelář v době vzniku pramene měla již určitou tradici a vyspělost. Zkoumaný pramen nebyl jejím prvním produktem, starší gruntovnice se však nedochovala. Od roku 1525 byla vedena *městská trhová kniha*, jejíž hlavní zápisy mají shodnou strukturu se zápisy v námi zkoumané *gruntovní knize*. V letech 1536–1554 byly obě knihy vedeny paralelně. Srovnáním obou pramenů bylo zjištěno, že jsou produktem stejné kanceláře. Jednalo se zřejmě o kancelář, která měla současně funkci vrchnostenské kanceláře českodubského panství a kanceláře poddanského města Dubu, nebo o dvě personálně propojené samostatné kanceláře. Potvrzuje to jak forma zápisů, tak totožné písařské ruce, které do obou knih zapisovaly a také jména zástupců vrchnosti a představitelů správy, které se taktéž shodují, viz např. fol. 98r v *městské trhové knize*.²³⁷ Stejným typem formuláře disponuje také kniha s originálním názvem *Stará registra panství dubského*, viz např. fol. 11r.²³⁸ Tuto knihu považujeme za následovnici námi zkoumané gruntovní knihy, i když ne přímou, jak dokladuje obsahová analýza pramene.

V počátcích vedení *gruntovní knihy* v letech 1538 a 1539 z formuláře písařů A, B vyplývá, že představitelé městské správy vedle vrchnosti spolurozhodovali o povolení vkladu do knihy. Dubské panství bylo v té době ještě rentovním, a tak byla vrchnostenská správa zřejmě závislá na právních znalostech a zkušenostech kanceláře svého poddanského města Dubu. Proto ji vrchnost delegovala k vedení zkoumané knihy. Až později dochází k emancipaci vrchnostenské správy, kdy jsou ve formuláři zástupci města uváděni již pouze jako svědci trhové smlouvy.

3.2.1 Obsahová analýza

Ke stanovení historické hodnoty pramene a k osvětlení fungování městské kanceláře, kde zkoumaný pramen vznikl, přispěla mimo jiné jeho obsahová analýza. Zkoumaná kniha obsahuje 217 hlavních zápisů. Nyní se budeme blíže zabývat strukturou a obsahem jednotlivých typů zápisů v *gruntovní knize*. Převažujícím typem jsou trhové smlouvy, kterých zde nalezneme 169, z toho 162 zápisů zaznamenává prodej statku, tři mlýn a čtyři poustku. Další typy záznamů jsou v knize již zastoupeny mnohem méně

²³⁶ S. POLÁK, *Trhové knihy*, s. 435–438.

²³⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 98r.

²³⁸ SOA Litoměřice, pobočka Děčín, fond VČD, *Pozemková kniha panství Český Dub 1551–1589*, fol. 11r.

a jde o vypořádání podílů z dědičného statku, tzv. „vybytí“, kterých se zde nachází celkem 29. Dále jde o zápisy týkající se prodeje pozemků (pastviny, pole, louky...), těch kniha obsahuje 13. Výměna pozemků, nazývaná „freimarkt“, se ve zkoumané knize vyskytuje pouze dvakrát. Další dva zápisy zaznamenávají „koupě zapsaných peněz“. Poslední čtyři zápisy nelze zařadit do žádné výše zmíněné kategorie a bude o nich pojednáno samostatně.

obsahová analýza	počet zápisů	z toho	počet zápisů
trhová smlouva	167	statek	160
		mlýn	3
		pouстка	4
vybytí	29		
prodej pozemků	13		
freimarkt	2		
koupě zapsaných peněz	2		
nezařazeno	4	rozdělení majetku mezi první a druhou ženou	1
		vypořádání s nevěstou	1
		vydání peněz vrchnosti	1
		opis poslední vůle	1
celkem	217		

Tab. č. 14: Typy zápisů v gruntovní knize a jejich četnost

Jak již bylo řečeno, ve zkoumané *gruntovní knize* převažují záznamy trhových smluv, kdy je prodáván statek, pouстка nebo mlýn. Celkový počet hlavních zápisů je 167, z toho prodej statku řeší 160 záznamů, třikrát je prodáván mlýn a čtyřikrát pouстка. Obsahovou analýzou celých záznamů, které většinou po hlavním zápise obsahují soupis ročních splátek, vejrunků, bylo zjištěno, že celá smlouva byla naplněna a nemovitost tak doplacena v 97 případech, 70 zápisů je nedokončených bez dalšího vysvětlení.

Většina zápisů obsahuje transakce, které nejsou zaplacené a ukončeny současně s porizením hlavního zápisu. Ihned vypořádané smlouvy byly mezi trhovými smlouvami identifikovány pouze dvě.²³⁹ U zbývajících trhových smluv je podle hlavního zápisu složena pouze část stanovené ceny a vyměřena výše ročních splátek. Na tyto hlavní zápisy pak navazují záznamy o jednotlivých splátkách, vypořádání dědičných podílů a další přípisy doplňované na folio v průběhu následujících let. Hlavní zápis spolu s následujícími záznamy o plnění závazků z něj vyplývajících, tvoří jeden souvislý celek, který se většinou začíná na rectu příslušného folia a pokračuje na jeho versu, případně dále.

²³⁹ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 14v, 32r.

Všechny trhové smlouvy zapsané ve zkoumané *gruntovní knize* mají nadpis. Ve většině případů je strukturován tak, jak bylo popsáno výše. Tedy, že začíná slovy „Zápis“, např.: „Zápis Matouše z Šimonovic s Bartošem z Rašovky,“.²⁴⁰ Obširnější nadpis nalézáme v případě, kdy prodávajícím je Jeho Milost pan Jan z Vartenberka, nejvyšší purkrabí pražský a na Dubě: „Vondráček Neřádky nebožky koupil od pána Jeho Milosti statek“.²⁴¹ Neobvyklý je nadpis „Z Brkanova,“²⁴² zapsaný v roce 1549, za kterým následuje hlavní zápis s okamžitým vypořádáním.

Struktura hlavního zápisu, který následuje za nadpisem, byla popsána výše, proto přejdeme k dalším částem zápisu, kterými jsou záznamy o splátkách čili vejrunky. V některých zápisech jim však předchází přehled vypořádání, která mají být v dalším průběhu transakce provedena. Většinou se jedná o přehled dlužných částek některé ze stran, které mají být uhrazeny. Vedle jména dlužníků či věřitelů, zde bývá uvedeno, za co se dlužilo. Např.: „...Item Jakubičkovi z Libiče 18 g. m.“²⁴³ Některé z těchto předepsaných dlužných částek jsou škrtnuty. Jedná ze zřejmě o dluhy uhrazené. Např.: „...Item Jirovi Slukovi do Javorníka za 2 korce vosva po 11 g. bílých. Item Vondřejovi do Javorníka 15 g. bílých.“²⁴⁴ V dalších zápisech nalézáme záznamy o úhradách dluhů i v jednotlivých vejruncích. Jsou tam zmiňovány jak dluhy uvedené před splácením, tak i dluhy jiné, předem nezmiňené. Ze zápisů proto nelze jednoznačně usoudit, zda byly tyto související transakce zcela vypořádány. Např.: „...a z těch peněz dáno Lídě Beránce z dluhu 25 g. m., Pacaltovi Markovi 22 g. m., Pavlovi Šustovi 7 g. m.“²⁴⁵

Samotné roční záznamy o splátkách obsahují převážně informaci kdy, kdo, skládá komu, za co, jakou částku a jaká částka zbývá k doplacení. Např.: „Léta páně [15]38 na Nové léto položil Bartoš Matoušovi za statek 0,5 kopy. A ještě zůstává Bartoš Matoušovi 6,5 kopy. Za rychtáře Jíry Strádala.“²⁴⁶ Datace dílčích zápisů je uváděna ve stejném formátu, jako v zápisech hlavních. Na konci vejrunku pak bývá formulace „za rychtáře (jméno)“. Některé vejrunky jsou velmi stručné, jinde se naopak vyskytují další informace, které v hlavním zápisu transakce nenajdeme. Jedná se například o označení vesnice, kde se dotčená nemovitost nachází, upřesnění jména, nebo příbuzenských vztahů zú-

²⁴⁰ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 14r.

²⁴¹ *Tamtéž*, fol. 59r.

²⁴² *Tamtéž*, fol. 14v.

²⁴³ *Tamtéž*, fol. 49r.

²⁴⁴ *Tamtéž*, fol. 41r.

²⁴⁵ *Tamtéž*, fol. 11v.

²⁴⁶ *Tamtéž*, fol. 14r.

částných. Paleografickou analýzou bylo zjištěno, že vejrunky byly v některých případech zapsány pro několik po sobě jdoucích let najednou.

Splátky bývají již v hlavním zápise předepsány na Vánoce. Proto je jich mnoho složeno na začátku nového roku, okolo svátku Tří králů nebo alespoň v průběhu měsíce ledna. Drtivá většina splátek pak byla uhrazena nejpozději do března. O sankcích za opoždění není v knize zmínka. Pohrůžka sankcí se výjimečně objevuje za úplné vynechání několika ročních splátek: „...a on Lukeš má zasedělý peníze dvoje na léta v zápise pomínutá za sebou“.²⁴⁷ „Zasedělé“, nesplacené peníze jsou pak složeny najednou. V jednom případě jsou z důvodu nesplacení připsáni rukojmí, kteří ručí za doplacení dlužné částky za předcházející tři roky.²⁴⁸ Ve dvou případech jsou rukojmí uvedena ihned za hlavním zápisem.²⁴⁹ Např.: „Item slíbili su za Mikuláše tito: Martin Rajznar, Jakub Minich na ten způsob, aby tomu dosti činil, aby byl dobrým hospodářem.“²⁵⁰ Ve zkoumaném prameni bylo nalezeno pouze pět trhových smluv,²⁵¹ ve kterých rukojmí figurují. Dva doposud nezmiňené zápisy mají být pojištěním návratu potencionálně neoprávněně vyzvednutých peněz „z práva“.²⁵²

Splácené peníze bývají pokládány přímo prodávajícímu, případně jeho manželce nebo dětem. Pokud se u zápisu splátek objeví zmínka, že jsou peníze složeny do „*truhlice sirotčí*“, nebo „*na právo*“ znamená to většinou, že prodávající během zápisu zemřel. Někdy však bývá položení peněz „*na právo*“ spojeno s neuspokojivou finanční situací příjemce peněz a získaná suma je pak použita na splacení jeho dluhů. Často je zmínka o položení splátky „*na právo*“ jediným vodítkem k zjištění úmrtí prodávajícího. Podobným takovým signálem může být zmínka, že peníze „*položil sirotkům*“. Můžeme se setkat i s vejrunkou, ve kterých je jako příjemce peněz nadále označován prodávající, o němž se už dříve píše jako o nebožtíkovi. Lze to snad přičíst tomu, že písař opisoval formulace z předchozích zápisů. Pokud si takové nesrovnalosti všiml, řešil to dovětkem, ve kterém uvedl, že peníze určené nadepsanému nebožtíkovi vzala jiná osoba.

Peníze, které byly po určitou dobu spláceny do „*truhlice*“, jsou po té postupně vypláceny nebožtíkově manželce a zletilým potomkům. V souvislosti s dědickými nároky vdov je v případě smrti manžela během transakce zmiňováno tzv. třetinové právo:

²⁴⁷ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 152r.

²⁴⁸ *Tamtéž*, fol. 60r.

²⁴⁹ *Tamtéž*, fol. 35r, 56r.

²⁵⁰ *Tamtéž*, fol. 35r.

²⁵¹ *Tamtéž*, fol. 35r, 56r, 60r, 67r, 161r.

²⁵² *Tamtéž*, fol. 67r, 161r.

„...manželce nebožtíka Bížka 2 kopy g. m., ty jest ona vzala svou třetinu“.²⁵³ Pokud během transakce zemřel kupující, dovídáme se to v zápise např. záznamem o vstupu třetí osoby na trh, někdy však jen prostým konstatováním ve vejrunku, kdy peníze skládá jiná osoba bez dalšího vysvětlení. Někdy jsou tito noví účastníci trhu dopsáni do nadpisu, původní jméno je přeškrtnuto a je připsáno nové.²⁵⁴ Jindy tato změna v textu vyznačena není.

Dalším typem vkladu je obligační smlouva, tzv. „koupě zapsaných peněz“,²⁵⁵ kdy zůstatek splátek prodávající přenechal kupujícímu nebo třetí osobě za nižší finanční částku nebo za reálné předměty. Těchto zápisů bylo ve zkoumané *gruntovní knize* nalezeno celkem 24. Ve 13 případech²⁵⁶ se jednalo o splacení zůstatkové hodnoty za nižší, než původně dohodnutou cenu, přímo kupujícím. Ten fakticky získal nemovitost levněji, pro prodávajícího byla výhoda v tom, že měl k dispozici hotové peníze dříve, než podle původně smluvených splátek. Např.: „...že jest koupil Jakub od Vaňka peníze 18 kop g. m. za 9 kop g. m., ty kteréž měl platiti za ten statek, na kterémž sedí v Bohumilči.“²⁵⁷ V jiném zápise na fol. 17r, je jako protihodnota k penězům také dáno zvíře, konkrétně kůň. Je zde smloueno, že Bartoň dostane místo 14 kop g. m. jen 3 kopy g. m. a koně v hodnotě 7 kop g. m. a smlouva je tak naplněna. Ve většině případů se jednalo o poslední splátku, po které se prodávající od statku odsvědčil. Pouze na fol. 32r uprostřed je koupeno 32 kop g. m. za 12 kop g. m., které ale nejsou složeny hotově ihned, ale je dohodnuto jejich další splácení. Jednorázová koupě peněz proběhla také v rámci zápisů na fol. 115r, 115v, ale zde se jednalo o jednorázové snížení splátky, přičemž mělo probíhat další splácení.

Částky, které jsou umořeny „prodejem zapsaných peněz“, jsou velice různé, stejně jako jejich protihodnota. Nejnižší kupovaná částka se nachází na fol. 172r, kdy Urban prodal Janovi, synu svému, 3 kopy g. m., které měl brát na statku v Sobákově, za 1 kopu g. m. Nejvyšší koupená částka je 47 kop za 20 kop na fol. 67r. V procentuálním vyjádření kolik peněz dostává kupující při této peněžní transakci proti původní částce se pohybujeme v rozpětí od 25 % na fol. 178r až po 63,2 % na fol. 90r, když pomíneme

²⁵³ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 11v.

²⁵⁴ *Tamtéž*, fol. 114r.

²⁵⁵ V. PROCHÁZKA, *Česká poddanská nemovitost*, s. 352.

²⁵⁶ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 9r, 17r, 32r, 67r, 84r, 89r, 90r, 115r, 115v, 147r, 172r, 178r, 183r.

²⁵⁷ *Tamtéž*, fol. 9v.

71 % na fol. 17r, kde se ovšem za peníze měnil také kůň v určené hodnotě. U ostatních zápisů se hodnota při prodeji peněz pohybuje obvykle mezi 30–40 %.

Na fol. 126r je statek pořízen také za sníženou částku s tím, že zápis je koncipován jako prominutí zbývající částky „...a on Hanuš 2 kopy g. m., kterýž měli ve třech letech přičísti a vyplněny býti, jest dobrovolně prominul...“.²⁵⁸

Zapsané peníze mohla také odkoupit třetí osoba, která tak činila zřejmě z důvodu výdělku. Prodávající měl hotové peníze dříve, i když v nižší hodnotě a tato třetí osoba pak dostávala pravidelné splátky od kupujícího. Takových záznamů bylo v *gruntovní knize* nalezeno jedenáct.²⁵⁹ V některých záznamech zápis pokračuje splácením peněz třetí osobě, jindy vypořádání mezi kupujícím a třetí osobou chybí a nebylo v analyzované knize identifikováno. Samostatné zápisy o koupi peněz sice *gruntovní kniha* obsahuje, ale u nich nebylo podloženo, že by se k některé trhové smlouvě vztahovaly. Více o nich bude pojednáno v rámci samostatné kategorie druhu zápisů ve zkoumané *gruntovní knize*.

Prodávané částky třetí osobě se opět velmi liší a ve zkoumané knize se pohybují od 6 kop g. m. na fol. 76r až po 72 kop g. m. na fol. 70r. V procentuálním vyjádření zde nalezneme případ, kdy byla částka prodána za pouhých 23,1 % na fol. 180r. Jedná se ovšem o prodej mezi rodinnými příslušníky a zřejmě o součást vyrovnání majetku po otci mezi bratry. Nejvyšší procentuální vyjádření 75 % nacházíme na fol. 21r, kde jde o koupi peněz mezi otcem a synem. Většina transakcí se pohybuje kolem 50 % za částku. Ve srovnání s předchozími případy koupě peněz samotným kupujícím jde tedy o mírně vyšší částky, za které se zapsané peníze kupovaly.

Všechny změny transakce, odchylující se od původního zápisu odsouhlasovala přímo vrchnost. Po všech takových změnách, ať už znamenaly nebo neznamenalý konečné naplnění smlouvy, tak následovalo odsvědčení. Jako příklad můžeme uvést doplacení podílu z truhlice sirotčí po smrti prodávajícího jednomu z jeho potomků: „...puštěny jsou peníze Fabiánovi Kozlovi...a von na svůj díl toho statku se jest odsvědčil, že tu nic von ani děti jeho nemá, než vše dobré přátelství, za p[ana] hejtmána Šebertiána Forsta a za r[ychtáře] Mikuláše Koláře.“²⁶⁰ V odsvědčovací formulaci při doplacení statku je vyjádřeno, že kupující nemovitost zcela doplatil, není nic dlužen, dědičně ji získává. Prodávající zde potvrzuje, že si na ni už nečiní a nebude činit žádné

²⁵⁸ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 126r.

²⁵⁹ *Tamtéž*, fol. 12r, 13r, 16r, 21r, 69r, 70r, 73r, 79r, 114r, 125r, 180r.

²⁶⁰ *Tamtéž*, fol. 64r.

nároky. Jako svědci jsou na konci zápisů uváděni radní a rychtář. Např.: „...*doplatil jest statek Matěj Havlovi. A tak Matěje Havel nemíni více napomínati, ani manželku jeho, ani děti jeho, ani budoucí jeho. A při tom zápisu byli jsou osoby tyto Vít purkmistr, Lukeš Švec, za rychtáře Mikuláše Koláře.*“²⁶¹; „...*Tůma se jest odsvědčil i své děti, že nemá u Janka, švagra svýho ve Všelibicích, než všecko dobré přátelství. A ten zápis stal se jest...*“²⁶²

Gruntovní kniha obsahuje 70 trhových smluv, u kterých není patrné jejich naplnění. Je možné, že platby nebyly zaznamenány, nebo že nebyly vůbec provedeny, což nelze ze zkoumaného pramene rekonstruovat, případně byly záznamy o splátkách převedeny do jiné knihy, jak je uvedeno na fol. 151r v zápisu nahoře: „*8 kop otci vydáno jest na zápis v registrech nových v listu 40 zapsaný*“²⁶³. Tento jev nás vede k úvaze o pokračování i dalších nedokončených zápisů v jiné knize. V dochovaných pramenech však nebyla na příslušném foliu souvislost nalezena. Proto předpokládáme existenci další nedochované knihy.

V některých případech přechází nesplacená částka do jiné trhové smlouvy bez toho, že by tato skutečnost byla na příslušném foliu zapsána. Taková souvislost lze postřehnout pouze po provedení obsahové analýzy celého zkoumaného pramene. Např. na fol. 184r nalézáme zápis mezi prodávajícím Tomášem ze Zábrdí a kupujícím Jírou Bernardem. Po zaplacení závdavku se Tomáš ze Zábrdí odsvědčuje a zároveň je určeno, že zbývající částka má být splácena Janu Pernštejskému. Po prvním vejrunku zápis končí jako nedoplatený. Obsahovou analýzou celé *gruntovní knihy* byl tento zápis dán do kontextu trhové smlouvy na fol. 88r, kde bylo zjištěno, že Jan Pernštejský prodal statek Tomáši Kaprtovi a ten mu jej nedoplatil. Dlužná částka odpovídá té, kterou měl následně splácet Jíra Bernard. Na foliu 88r zápis pokračuje jednotlivými vejrunky až do úplného splacení, přičemž první splátka zapsaná na fol. 184r byla zřejmě složena navíc. V uvedeném příkladu si můžeme povšimnout, že Tomáš je v každé trhové smlouvě jmenován jiným příjímím nebo přízviskem. Početní chyby nebo chyby ve výpočtech zůstatku splátek, které se občas v knize vyskytují, mohly pramenit nejen z převodů zápisů na jiná folia, ale také z pouhé písařské nepozornosti, kdy písař chybně přečetl původní částku nebo udělal špatný výpočet.

²⁶¹ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 37r.

²⁶² *Tamtéž*, fol. 60r.

²⁶³ *Tamtéž*, fol. 151r.

Převodů nebo souvislostí mezi zápisy, které nejsou na první pohled zřetelné a v knize nijak označené, bylo identifikováno celkem 18. Některé souvislosti lze jen těžko odhalovat díky nepřesnostem v zápisech, kdy např. není uvedena lokalita, ve které se nemovitost nachází, také neustálenost dědičných příjmů je překážkou v možnosti blíže sledovat nakládání s jednotlivými nemovitostmi. Díky tomu se lze o možných souvislostech v zápisech jen dohadovat. Při výskytu stejných jmen zúčastněných v několika různých zápisech tak nelze jednoznačně potvrdit, že se jedná o nakládání se stejnou nemovitostí. Např. na foliích 57r a 77r nacházíme stejná jména prodávajícího, kupujícího, stejnou částku, za kterou je statek prodáván i stejnou výši závdavku. Oba zápisy byly učiněny ve stejný rok, jenom na fol. 57 probíhají splátky o dva roky déle. Ani jeden ze zápisů však nezaznamenává vypořádání celé částky. Souvislosti nacházíme nejen mezi trhovými smlouvami, ale také mezi dalšími typy pořízení. Přehled nalezených souvislostí uvádíme v příloze č. 2 ve sloupci označeném souvislost se zápisem na foliu.

Dalším druhem vkladu do *gruntovní knihy* jsou vypořádání podílů z dědičného statku. Držitel nemovitosti vyplácí určitou kompenzaci za dědičný podíl ze statku svým potomkům, kteří se osamostatňují a odcházejí z otcovského statku. Jde o tzv. „odbytí“ nebo „vybytí“. Ve zkoumané knize se jich nachází celkem 29. U jedenácti zápisů je možné identifikovat tento druh zápisu ihned z nadpisu, protože začíná slovy „*Vodsvědčení*“²⁶⁴ nebo „*Odsvědčení*“²⁶⁵ V jednom nadpise je dokonce přítomno přímo slovo „*odbytí*“: „*Tůma Hajnej z Kobylí, odbytí schovanice*“.²⁶⁶ Dalších 15 pořízení začíná v nadpisu slovem „*Zápis*“,²⁶⁷ jak je to obvyklé u trhových smluv. Jeden zápis má v nadpisu pouze jména, že se jedná o odbytí, se dozvídáme až obsahovou analýzou zápisu²⁶⁸. Stejně tak je tomu u dvou zápisů, které nadpis postrádají.²⁶⁹

Zápisy obsahující vypořádání dědičného podílu můžeme rozdělit do tří kategorií. V první kategorii je 13 zápisů, kdy byl dědičný podíl vyplacen ihned při zápisu smlouvy.²⁷⁰ V tomto případě se jedná o krátký a stručný zápis, který dále nepokračuje. V druhé kategorii je 14 zápisů, kde vypořádání probíhá postupně, každý rok je hlavní

²⁶⁴ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 8r, 19r, 20r, 28r, 34r, 99v, 102v, 165r, 172v.

²⁶⁵ *Tamtéž*, fol. 130r.

²⁶⁶ *Tamtéž*, fol. 140v.

²⁶⁷ *Tamtéž*, fol. 28v, 42r, 43r, 54r, 86r, 91r, 94r, 94v, 103r, 107r, 136r, 152r, 156r, 158r.

²⁶⁸ *Tamtéž*, fol. 121v.

²⁶⁹ *Tamtéž*, fol. 49v, 66r.

²⁷⁰ *Tamtéž*, fol. 8r, 28r, 34r, 42r, 43r, 49v, 66r, 91r, 94v, 94r, 103r, 140v, 172v.

zápis rozšířen o „vybytí“ dalšího dítěte,²⁷¹ po kterém následuje odsvědčovací formule, podobně jak tomu bylo u trhových smluv. Např. potomci Janečka z Vesce dostávají peníze a krávu a s tím se od otcova statku za přítomnosti radních odsvědčují, zbavení dalších nároků na dědictví. Poslední dílčí zápis má formu „odevzdání“ a otec v něm stanovuje, že statek po jeho smrti připadne určenému synovi, který ke svým sourozencům nebude mít díky jejich „vybytí“ žádné další závazky „...užívaje dobré paměti dožádal se na panu purkmistru a pánech..., aby statek jeho v tyto knihy byl dopuštěn vepsán býti i tak jsou pan purkmistr i páni učinili. I takto jest Janček o svém statku jest pořídil, že po smrti svej mocně poroučí statek svůj v Vesci Havlovi, synu svému, což koliv mnoho neb málo má než mocnosti sobě Janček až do své smrti pozůstavaje tak, aby potom Havlovi na ten statek žádný po smrti otce jeho s bratry neb sestr[ami] ani žádnéj z přátel vsahal“.²⁷² Poslední kategorii „vybytí“ tvoří dva zápisy, ve kterých se dotýčný od statku odsvědčuje bez toho, že by něco dostal.²⁷³ Na fol. 54r jde zřejmě o statek, který shořel.

Další zápisy pořízené v *gruntovní knize* se týkají prodeje pozemků. Kniha jich obsahuje 13²⁷⁴ a tři z nich můžeme identifikovat již z nadpisu, ve kterém je obsažen předmět smlouvy.²⁷⁵ Např.: „Zápis Vondřeje Malíka s Filipem Mlynářem vo kus dědiny.“²⁷⁶ Smlouvy o prodeji pozemku, nebo o vymezení jeho užívání představují většinou krátké útvary obsahující jen hlavní zápis, případně několik málo vejrunků, proto jsou často zapsány na versu folií. Jedná se o různorodé smlouvy, týkající se nakládání s pozemky, příslušejícími k dědičným statkům, např. pole, role, louky nebo cesty. V hlavním zápisu jsou vyměřeny poplatky za převod, případně stanoveny další podmínky transakce, např. platby ročních úroků, právo prodávajícího na zpětnou koupi pozemku apod. „...a tu je[st] mu zaplatil však na takový způsob jestliže kdy ten kus zase na prodej byl, tehdy toho náměstku, kterýž by na tom statku byl zase tu pobídku učiniti a za tu sumu jemu jej pustiti a jetliže by ten na tom gruntu jsouc vyplatiti nechtěl, tehdy svý může prodati, komuž se mu líbiti bude a z to[ho] kupu při každým s[vatý]m Havle má Filip přidanouti Malíkovi k ouroku 3 groše bílé...“.²⁷⁷ Zápis na fol. 42r pod čarou byl později mřežován

²⁷¹ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 19r, 20r, 28v, 86r, 94v, 99v, 107r, 121v, 130r, 136r, 152r, 156r, 158r, 165r.

²⁷² *Tamtéž*, fol. 19r.

²⁷³ *Tamtéž*, fol. 54r, 102v.

²⁷⁴ *Tamtéž*, fol. 1v, 5v, 10v, 23v, 25v, 42r, 78v, 82r, 90v, 100v, 100v, 136r, 157v.

²⁷⁵ *Tamtéž*, fol. 1v, 10v, 23v.

²⁷⁶ *Tamtéž*, fol. 23v.

²⁷⁷ *Tamtéž*, fol. 23v.

a je připsáno: „*Ten zápis zrušen jest, jiný na týž kus učiněn v knihách nových v listu 23.*“²⁷⁸ Majitel si zřejmě chtěl být jist uchováním práva na kus pole a nechal zápis převést do „*nových knih*“, které však nebyly s žádnou dochovanou knihou identifikovány.

Jiným druhem právního pořízení je „*freimarkt*“, tedy směna nemovitostí. Ve zkoumané knize se vyskytují dva takové zápisy.²⁷⁹ V obou případech se jedná o výměnu dílčích pozemků, ležících v blízkosti nemovitostí, které účastníci transakce užívají. Spolu se smlouvami o prodeji pozemku, nebo vymezení jeho užívání představují krátké útvary obsahující jen hlavní zápis. O tom, že se jedná o výměnu, se dozvídáme ihned z nadpisu, který slovo „*freimarkt*“ obsahuje. V zápise jsou vyměřeny poplatky za převod, případně stanoveny další podmínky transakce, např. platby ročních úroků, právo prodávajícího na zpětnou koupi pozemku apod.

Dalším typem hlavního zápisu je „*koupě zapsaných peněz*“. O této transakci jsme již psali u trhových smluv, kde ke koupi, respektive k prodeji zapsaných peněz docházelo v průběhu splácení. Pouze dva hlavní zápisy v *gruntovní knize* byly pořízeny pouze za tímto účelem a nepodařilo se je dále propojit např. s trhovou smlouvou.²⁸⁰

Čtyři hlavní zápisy nebyly zařazeny do žádné z výše zmíněných kategorií, a proto jsou popsány individuálně. Neobvyklým právním pořízením v *gruntovní knize* je vklad na fol. 1r z roku 1548, který spadá do druhé vrstvy zápisů, umístěvaných na volná folia knihy. Před úředníkem královské komory, jako zástupcem vrchnosti na dubském panství a Balcarem Hiršpergrem z Kynighaimu na Vartenberce, jako vrchností nad vsí Bertelsdorfem, zde učinil Pavel Kožišník pořízení o rozdělení majetku mezi osmi dětmi s první ženou a šesti dětmi s jeho nynější ženou. Pavel ze statku a rychty v Bertelsdorfu, na jiném panství, pouští 15 kop ke svému statku v Hradčanech. Jeho dětem s první ženou má připadnout 310 kop g. m. Zápis je špatně čitelný, což pramení z toho, že kniha byla zřejmě nějaký čas uchovávána bez desek a její první zápis tak nebyl nijak chráněn. Přesto z něho lze usoudit, že se jedná o ustanovení dědických podílů pro děti z různých manželství. Tento zápis obsahuje neobvyklý způsob datace, kde je slovy vypsán celý letopočet a spolu s církevní datací je zde použito také průběžné datování „*Léta etc. tisícího pětistého čtyřicátého osmého, v neděli po poč[et]í Panny Marie, devátý den měsíce prosince...*“²⁸¹

²⁷⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 42r.

²⁷⁹ *Tamtéž*, fol. 114r, 173v.

²⁸⁰ *Tamtéž*, fol. 23r, 44v.

²⁸¹ *Tamtéž*, fol. 1r.

Nezařazený je také zápis na fol. 10r, kde je sepsána „*Smlouva Nastoupila Matěje s Lídou, nevěstou svou*“,²⁸² dále jde o fol. 42r nad čarou, který nemá nadpis, ale je zde zapsáno vydání peněz vrchnosti „...*Matouš z Starého Dubu měl vydati 30 kop a 3 Jeho Milosti pánu, že jest je vyplnil a není nic dlužen*...“.²⁸³

Poslední nezařazený zápis se nachází na fol. 79v, kde se jedná o opis poslední vůle nadepsaný „*Item porřízení téhož statkův*“.²⁸⁴ Tento zápis je výjimečný formou i obsahem. Je formulována v první osobě, zůstavitelem je mlynář Matouš ze Starého Dubu, odkazující mlýn pastorkovi, nevlastnímu synovi Filipovi, který se má vypořádat s mlynářovou vdovou, svou macechou. Vedle toho závět' obsahuje další porřízení, která se do předcházející smlouvy nepromítají. Patří k nim seznam zůstavitelových pohledávek se jmény dlužníků a další ustanovení o rozdělení dobytka a vybavení domácnosti, o vypořádání se služebnictvem a o vymáhání a rozdělení pohledávek. Závět' se vztahuje k porřízení na fol. 79r, což je „*Zápis mezi pánem starý[m] Je[ho] [Mil]o[s]ti a mezi Filipem z Starého Dubu vo mlejn a kšaft vepsaný též nebožtíka Matouše, mlynáře z Starého Dubu, a mezi macechou Markétou a Filipem, pastorkem jejím*“. Zaznamenané vypořádání proběhlo v souladu se závětí zapsané na fol. 79v. Vrchnost zde jako prodávající figuruje zřejmě z důvodu odkazu pro nepokrevné osoby, nebo z důvodu neuspokojivé finanční situace mlynáře Matouše. Majitel panství si ve smlouvě zároveň ustanovuje právo zpětné koupě nemovitosti.

Jak již bylo uvedeno, je v některých hlavních zápisech opomenuta lokalizace prodávané nemovitosti. Tuto informaci je v některých případech možné získat obsahovou analýzou vejrunků, ale v některých případech se nepodařilo polohu nemovitosti identifikovat. Z 217 hlavních vkladů zapsaných do *gruntovní knihy* jich 176 lokalitu udává, ať již v hlavním zápise nebo v rámci dílčích zápisů, v 41 případech se tuto informaci nepodařilo zjistit. V následujícím výčtu uvádíme názvy zjištěných lokalit spolu s četností výskytu hlavních zápisů v celém zkoumaném prameni. Jména vesnic jsou uváděna v dnešní podobě, a protože u jednoho z freimarktů proběhla výměna pozemků ze dvou lokalit, činí celkový počet zmíněných lokalit o jednu více. Názvy vesnic uvádíme také v příloze č. 2 ve sloupci lokalita.

²⁸² SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 10r.

²⁸³ *Tamtéž*, fol. 42r.

²⁸⁴ *Tamtéž*, fol. 79v.

Četnost hlavních zápisů ve zkoumané *gruntovní knize* podle vsí:

1× Benešovice	4× Javorník	9× Rozstání
1× Berthelsdorf	4× Jiříčkov	3× Smržov
10× Bílá	4× Kněžičky	2× Sobákov
2× Bohdánkov	12× Kobyly	11× Starý Dub
4× Bohumileč	2× Kohoutovice	4× Světlá
1× Brkanov	14× Lesnov	2× Šimonovice
1× Budíkov	2× Libíč	1× Trávníček
1× Bystrý	3× Loukovičky	4× Vesec
2× Bzová	10× Modlibohov	1× Vesec pod Světlou
7× Dehtáry	2× Padouchov	1× Vlachové
1× Domaslavice	7× Petrašovice	4× Vlčetín
1× Frčov	7× Proseč	2× Vorklebice
5× Hradčany	1× Radvanice	4× Všelibice
2× Chlístov	9× Rašovka	8× Zábrdí
1× Chvalčovice		

ZÁVĚR

V rámci diplomové práce byla zkoumána *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)*, která je součástí fondu *Archiv města Český Dub* a je uložena ve Státním okresním archivu v Liberci pod názvem *Trhová kniha vesnic 1536–1548*. Pramen byl podroben diplomaticko-paleografickému rozboru a následně obsahové analýze. Výzkumem bylo zjištěno, že kniha zachycuje výhradně změny ve vlastnictví nemovitého majetku obyvatel vesnic dubského panství. V inventáři archivu je však vedena jako *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, proto byl vzhledem k jejímu obsahu upraven název na výstižnější: *Gruntovní kniha vesnic dubského panství 1536–1567 (1589)*. Zpřesněn tak byl také časový rozsah vkladů, do kterého byla zahrnuta druhá vrstva hlavních zápisů, vkládaných na volná folia od 1548 do roku 1567. Zohledněn byl také poslední dílčí zápis, který uvádíme v závorce. Uvedený pramen byl sledován nejen v kontextu dějin města Dubu a dubského panství, včetně jejich hospodářského, správního a právního vývoje, ale také v kontextu existence dalších pramenů, které byly vedeny stejnou kanceláří.

Paleografickým rozbohem bylo zjištěno, že hlavní zápisy do *gruntovní knihy* pořídilo celkem 22 písařských rukou, z nichž pět považujeme díky množství a časové kontinuitě za hlavní písaře pramene, ostatní zapisovali pouze příležitostně. Jmenovitě se podařilo z hlavního zápisu ztotožnit podle přípisu „*manu propria*“ pouze Martina Hubáčka, který v té době na panství zastával také další funkce, a to jak v městské, tak ve vrchnostenské správě. Podle dílčího zápisu obsahujícího taktéž přípis „*manu propria*“ se podařilo ztotožnit písaře Jakuba Kopřivu, taktéž uváděného jako purkmistra. Tuto kumulaci funkcí předpokládáme také u dalších představitelů správy, proto je pravděpodobné, že zapisujícími byly další zástupci z řad městských radních, purkmistrů a od určité doby pak zřejmě i dubský rychtář, původně představitel správy vrchnostenské. Ke jmenovitému ztotožnění dalších písařů však nedošlo, protože střídání písařských rukou se neshoduje se střídáním rychtářů ani představitelů městské správy. Zápisy ve zkoumané *gruntovní knize* byly pořizovány ještě před vznikem radnice. Z poznámky písaře, že zápis učinil v domě rychtářově, usuzujeme, že zkoumaný pramen mohl být veden právě na této rychtě.

V rámci diplomatického rozboru byl zkoumán formulář a sloh užívaný jednotlivými písaři při zápisu trhové smlouvy. Každý z písařů měl mírně odlišný sloh, což ovšem nemělo vliv na ustálenost formuláře. To dokladuje, že v době vedení *gruntovní*

knihy měla dubská kancelář již svou tradici a určitou vyspělost. Tento pramen zřejmě nebyl jejím prvním, i když dnes jej považujeme za nejstarší dochovanou gruntovní knihu. Produktem stejné kanceláře byla také nejstarší dochovaná *Trhová kniha městská 1525–1554*, která byla v letech 1536–1554 vedena paralelně se zkoumanou *gruntovní knihou*. Pramennou sondou do knihy s originálním názvem *Stará registra panství dubského* bylo zjištěno, že se jedná o nepřímou následovnici *gruntovní knihy*, taktéž vedenou stejnou kanceláří. Přímá následovnice zkoumaného pramene se nechovala. K její existenci nás vedou poznámky písařů, kteří v *gruntovní knize* odkazují na „*nová registra*“, v dochovaných výše zmíněných *Starých registrech panství dubského* nebyla návaznost nalezena. Všechny tři knihy obsahují stejné typy zápisů, nalezneme v nich totožné písařské ruce a vyskytují se v nich stejná jména představitelů vrchnosti a správy dubského panství a samotného města Dubu. Z toho vyplývá, že vrchnostenská kancelář, spravující dubské panství, a kancelář města Dubu byly personálně úzce propojeny.

V době vzniku *gruntovní knihy* ještě převažoval na panství rentovní způsob hospodaření a vrchnostenská správa ještě nebyla dostatečně rozvinutá. Proto zřejmě vrchnost delegovala agendu spojenou s majetkovými transakcemi venkovského obyvatelstva na městskou kancelář. Roli v tom hrála jistě i tradice této kanceláře a znalost práva. Dále je pravděpodobné, že se postupné slučování vrchnostenské a samosprávné moci dotklo i funkce dubského rychtáře, původně panského úředníka, později jednoho z představitelů městské správy.

Gruntovní kniha obsahuje několik typů zápisů. Především jde o trhové smlouvy, zachycující převod vesnických nemovitostí. Tento typ vkladu se většinou skládá ze dvou částí, které představuje hlavní zápis, popisující podstatu transakce a dílčí záznamy splátek, tedy vejrunky. Zkoumaná kniha obsahuje celkem 167 trhových smluv. V 97 případech postihuje záznam transakce celý převod, až do úplného doplacení nemovitosti. Dalších 70 zápisů trhových smluv není dokončeno. Je možné, že platby nebyly zaznamenány, nebo že nebyly vůbec provedeny, případně byly převedeny do jiné, dnes nedochované knihy. Obsahovou analýzou se podařilo identifikovat 18 zápisů, ve kterých nesplacená částka přechází do jiné trhové smlouvy, ovšem bez poznámky, že tomu tak je. Vzhledem k nepřesnostem v zápisech, kdy např. není uvedena lokalita prodávané nemovitosti a vzhledem k neustálenosti dědičných příjmů, nelze některé souvislosti mezi zápisy jednoznačně potvrdit.

Dalším typem zápisu je tzv. „*vybytí*“, kdy držitel nemovitosti vyplácí svým potomkům, kteří se osamostatňují, finanční kompenzaci za dědický podíl, náležející jim z otcovského statku. Je zaznamenáváno buď stručným zápisem, kdy je částka vyplacena jednorázově, nebo má formu hlavního zápisu s navazujícími záznamy o postupném vyřazování. Takovýchto vkladů obsahuje zkoumaný pramen 29. Prodejem pozemků, nebo vymezením jejich užívání se zabývá 13 hlavních zápisů, které jsou spolu se dvěma „*freimarkty*“, tedy s výměnou pozemků, často koncipovány velice stručně, a proto byly zapsány většinou na versa folií. Dále v knize nalezneme dva záznamy o tzv. „*koupi zapsaných peněz*“ a čtyři zápisy, které nelze zařadit do žádné výše uvedené kategorie.

Hodnota pramene spočívá nejen v samotném poznání obsahu a způsobu vedení zkoumané *gruntovní knihy*, ale především ve zjištěné propojenosti správy poddanského města Dubu a dubského panství v době přechodu od rentovního k režijnímu způsobu šlechtického hospodaření.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

SOA Litoměřice, SOkA Liberec, fond Archiv města Český Dub:

Trhová kniha městská 1525–1554, inv. č. 33, kn. č. 18.

Knih kšaftů města 1553–1723, Kniha kšaftů vesnic 1555–1613, inv. č. 38, kn. č. 23.

Trhová kniha vesnic 1536–1548, inv. č. 37, kn. č. 22.

SOA Litoměřice, pobočka Děčín, fond Velkostatek Český Dub:

Pozemková kniha panství Český Dub 1551–1589, inv. č. 37.

Literatura

Ilona ADAMÍROVÁ – Štěpánka PETRUSOVÁ, *Nejstarší dochovaná trhová kniha města Českého Dubu a její paleograficko-diplomatický rozbor*, in: Ad honorem VN: k 65. narozeninám Věry Němečkové připravili vděční přátelé, kolegové a studenti, Hradec Králové 2015, s. 283–291.

Rudolf ANDĚL – Svatopluk TECHNIK, *Český Dub*, Liberec 1991.

Tomáš EDEL, *Českosudsko v památkách 12. – 20. století*, Český Dub 2006.

Tomáš EDEL, *Vladislavice v Českém Dubu? Ano!*, Karolinka 12, 2005, č. 6, s. 2.

Josef HANZAL, *Současný stav a úkoly studia českých pozemkových knih*, SAP 14, 1964, č. 1, s. 39–56.

Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002.

Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

František HOFFMANN, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, Praha 2009.

Zdeněk JODAS, *Okres Českosudský Josefa Škody*, Liberec 2011.

Helena LACINOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Českého Dubu*, Sdružení rodáků a přátel Karoliny Světlé, 1982, č. 13, s. 15–18.

Helena LACINOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Českého Dubu*, Sdružení rodáků a přátel Karoliny Světlé, 1983, č. 14, s. 16–19.

Martin PETRUS, *Rozbor kšaftovní knihy Českého Dubu z let 1553–1723 se zaměřením na edici náhodně vybraných a reedici pamětních zápisů*, *Od Ještěda k Troskám* 27(43), 2020, č. 4, s. 181–188.

- Stanislav POLÁK, *Knihy pozemkové a knihy městské*, Archivní časopis 16, 1966, č. 4, s. 208–215.
- Stanislav POLÁK, *Trhové knihy českých poddanských měst v 1. polovině 16. století*, SAP 18, 1968, č. 2, s. 412–451.
- Jaroslava PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj českodubského panství v druhé polovině 16. století a první polovině 17. století (1. část)*, Sborník Severočeského muzea, Historia 8, 1986, s. 3–21.
- Jaroslava PORKERTOVÁ, *Sociální a hospodářský vývoj českodubského panství v druhé polovině 16. století a první polovině 17. století (2. část)*, Sborník Severočeského muzea, Historia 9, 1988, s. 5–32.
- Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny*, Díl 1. A–H, Praha 1947.
- Vladimír PROCHÁZKA, *Česká poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16. a 17. století*, Praha 1963.
- Petr RAK, *Diplomatika I.*, Ústí nad Labem 2014.
- August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého sv. X., Boleslavsko*, Praha 1895, s. 262–267.
- Josef ŠKODA, *Místopisné paměti českodubska, Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník českého severu 1–6, 9–16, 1922–1928, 1930–1938*.
- Karl SCHILLER, *Böhmisch Aicha*, Český Dub 1898.
- Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Odhad panství dubského okolo roku 1600, Od Ještěda k Troskám: vlastivědný sborník českého severu 16, 1937–1938*, s. 79–81.
- Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, Věstník České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 24, 1915, č. 8–9, s. 389–417.
- Miroslav VOLF, *Výsledky soupisu gruntovních knih v středočeském kraji*, SAP 16, 1966, č. 1, s. 49–127.
- Miroslav VOLF, *Vývoj gruntovních knih ve světle zákonů a hospodářských instrukcí*, Zprávy českého zemského archivu 8, 1939, s. 43–108.
- Josef TLAPÁK, *O sociální a hospodářské skladbě na panství českodubském v druhé pol. 16. století*, Sborník Severočeského muzea, Historia 2, 1959, s. 89–138.
- Miroslav TRANTÍREK, *Vliv státu na vývoj městských a gruntovních knih na Moravě a ve Slezsku do roku 1849*, SAP 10, 1960, č. 2, s. 105–181.

Elektronické zdroje

Databáze filigránů Piccard-online dostupná on-line (<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/index.php>) [citováno k 4. 4. 2022].

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: *Četnost hlavních zápisů podle písařských rukou*

Tab. č. 2: *Četnost hlavních zápisů v jednotlivých letech*

Tab. č. 3: *Přehled hlavních zápisů písaře A*

Tab. č. 4: *Přehled hlavních zápisů písaře B*

Tab. č. 5: *Přehled hlavních zápisů písaře C*

Tab. č. 6: *Přehled hlavních zápisů písaře D*

Tab. č. 7: *Přehled hlavních zápisů písaře H*

Tab. č. 8: *Přehled hlavních zápisů písaře M*

Tab. č. 9: *Přehled hlavních zápisů písaře N*

Tab. č. 10: *Přehled hlavních zápisů písařů E, F, G, I, J, K, L*

Tab. č. 11: *Přehled hlavních zápisů písařů O, P, Q, R, S, T, U*

Tab. č. 12: *Přehled hlavních zápisů písaře V*

Tab. č. 13: *Jednotlivé části formuláře trhových smluv*

Tab. č. 14: *Typy zápisů v gruntovní knize a jejich četnost*

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: *Fyzický stav archiválie*

Obr. č. 2: *Ukázky filigránů*

Obr. č. 3: *Ukázka písma písaře A*

Obr. č. 4: *Ukázka písma písaře B*

Obr. č. 5: *Ukázka písma písaře C*

Obr. č. 6: *Ukázka písma písaře D*

Obr. č. 7: *Ukázka písma písaře H*

Obr. č. 8: *Ukázka písma písaře M*

Obr. č. 9: *Ukázka písma písaře N*

Obr. č. 10: *Ukázka písma nadpisu písaře P*

Obr. č. 11: *Ukázka písma písaře P*

Obr. č. 12: *Ukázka písma z městské trhové knihy*

Obr. č. 13: *Ukázka písma písaře V*

Obr. č. 14: *Dílčí zápis Jakuba Kopřivy*

Obr. č. 15: *Zápis zkratek pro kopy, groš míšeňský a groš bílý*

Obr. č. 16: *Příklady grafických značek odkazujících na pokračování textu*

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

Albr Jíra	63
Arnold z Jeníkovíc, Quirin	19

B

Bačíř z Bačovic	
<i>viz</i> Christoff von Sachsen	
Bartoň	71
Bartoš z Rašovky	69
Beran Jan	25, 63
Beránka Lída	69
Bernard Jíra	64, 73
Bernard Rakvic z Černous	19
Bížek	71
Brant Jiří	24
Brož	61

Č

Čapek ze Sán, Jan	13
-------------------	----

D

Duban Pavel	24
-------------	----

F

Filip ze Starého Dubu	77
Forst z Forstu, Šebestián	18, 28, 63, 72

H

Habsburkové	
Ferdinand I. Habsburský	15, 16
Hajnej Tůma	74
Hanuš	72

Hendrych Jan	22, 23, 26
--------------	------------

Hereš ze Zvířetic	13
-------------------	----

Hiršperg z Kynighaimu na Vartenberce, Balcar	76
---	----

Hladík Daniel	26
---------------	----

Hraběšník z Hraběšína, Matyáš	19
-------------------------------	----

Hubáček Jan	26
-------------	----

Hubáček Martin	19, 23, 24, 25, 26, 42, 50, 51, 56, 57
----------------	---

Hubáček Mikuláš	24, 26
-----------------	--------

Ch

Chmel Asverus	26
---------------	----

Christoff von Sachsen	19
-----------------------	----

Chvalkovský z Ledče, Jan	15
--------------------------	----

J

Jakub ve Vesci	27
----------------	----

Jakubíček z Libíče	69
--------------------	----

Jaroš Jan	24, 26
-----------	--------

Ješek ze Zvířetic	13
-------------------	----

Jíra z Rašovky	62
----------------	----

Jírka Matěj	24
-------------	----

Jiří z Poděbrad	14
-----------------	----

Jiříček Adam	24
--------------	----

Jošt, hrabě z Vartberka	18, 56
-------------------------	--------

K

Kaprt Tomáš	73
-------------	----

Karel IV.	13
-----------	----

Kašman z Lesky, Petr	19, 26
----------------------	--------

Kašpar Aclé	19
-------------	----

Kašpar Jiří	24, 25, 63, 65
-------------	----------------

Kašpar Jiří (syn)	24	Mašek Jan	62, 63
Klimesh Jan	23, 24, 25	Mašek v Šimonovicích	27
Kolář Jan	26	Matěj v Pulečném	27
Kolář Mikuláš	23, 25, 72, 73	Matěj z Dobranova	20
Kolník Jan	27	Matouš ze Starého Dubu	77
Kopřiva Jakub	24, 56, 57, 79	Matouš ze Šimonovic	69
Kopřiva Jan	26	Minich Jakub	70
Kozel Fabián	72	Mlynář Filip	75
Kožišník Pavel	76	Mlynář Vaněk	62, 63
Kroupa Jan	26	Musil Matěj	24
Kroupa Matěj	23		
Kroupa Šimek	26	N	
Kroupa Vít	26	Načeradský z Bučic, Ctibor	18
Kuchař Jan	25	Nadoba Jan	25
Kuchař Šimon	26	Nastoupil Matěj	60, 77
Kuna z Kunova, Jindřich	19	Nastoupilová Lída	60, 77
		O	
L		Oppersdorfové	
Lemberkové		Bedřich z Oppersdorfu	17
Havel I. z Lemberka	12	Jan z Oppersdorfu	15, 16, 18, 21, 29
Havel II. z Lemberka	12	Jiří z Oppersdorfu	17
Havel z Lemberka	13	Vilém z Oppersdorfu	16, 19
Lobkovicové			
Markéta Popelová	17	P	
Lucemburkové		Pacalt Marek	69
Zikmund Lucemburský	13	Panenka Jakub	24
Lukeš, mlynář z Bohumilče	70	Paulus Pavel	24
		Pavelka Jakub	24
M		Pavlíček Adam	24
Malík Vondřej	75	Pavlíček Pavel	26
Mandel Jan	59	Pěchuba Martin	22, 23, 25, 63
Maršál Jan	24	Pěchuba Tomáš	26, 65
Maršala Václav	26	Pekař Jan	24
Martin v Jeřmanicích	27		

Pekař Matěj	24	T	
Pernštejský Jan	73	Tichý Jan	24, 25
Petr, rychtář ve Světlé	26, 27	Tichý Petr	24
Pršalů Matouš	26	Tomáš ze Zábrdí	73
R		V	
Rajznar Martin	70	Václav z Rašovky	26, 27
Rokycanský Matěj	24	Václav, rychtář v Zábrdí	26, 27
Ř		Vartenberkové	
Řeřábek Vondřej	64	Adam z Vartenberka	15, 22, 27, 62
S		Jan Chudoba z Vartenberka na	
Schejbal Václav	24	Ralsku	13
Slatinský ze Slatinky, Jetřich	16, 19	Jan z Vartenberka	14, 15, 18, 20, 21, 31, 62, 63, 69
Sluka Jíra	69	Kryštof z Vartenberka	14
Sluka Pavel	61	Vidimovský z Vidimovic, Tomáš	19
Smiřičtí		Vidman Jan	63
Markéta Saloména provdaná		Vít	24, 25, 26, 63, 73
Slavatová	17	Vladislav I.	12
Zikmund Smiřický ze Smiřic	17, 27	Vojtěch Jan	26
Soukeník Jan	26	Vondřej z Javorníka	69
Soukeník Jiří	24, 25	Vondřej, rychtář v Proseči	26, 27
Strádal Jíra	22, 23, 69	W	
Svatkovský z Dobrohoště, Václav	18	Winter von Winter, Martin	19
Š		Z	
Šafář Jiří	26	Zelik Vaněk	62, 63
Šimon z Pulečného	27		
Šusta Pavel	24, 26, 69		
Švec Jan	26		
Švec Lukeš	25, 73		

MÍSTNÍ REJSTŘÍK

B

Bělá	15
Benešovice	15, 30, 78
Berthelsdorf	76, 78
Bílá	15, 30, 78
Bohdánkov	15, 21, 30, 78
Bohumileč	15, 30, 63, 71, 78
Brandýs	16
Brkanov	69, 78
Březová	15
Budíkov	21, 28, 30, 78
Bystrý	15, 30, 78
Bzová	30, 78

Č

Český Dub	9, 10, 11, 12, 13, 27, 38, 79
Čížkov	12

D

Dehtáry	15, 30, 78
Dolánky	20
Dolní Vesec	30
Domaslavice	15, 21, 28, 30, 78
Druzcov	16
Dub	12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 28, 30, 43, 50, 57, 63, 67, 80, 81

F

Frčov	78
Frýdštejn	15, 16, 17, 18, 19, 27, 63

H

Hoření Vesec	30
Hradčany	15, 30, 63, 78

Ch

Chlístov	15, 30, 78
Chvalčovice	15, 30, 78

J

Janovice	9, 15, 30
Javorník	15, 30, 69, 78
Jeřmanice	27
Ještěd	14
Jiříčkov	15, 30, 78

K

Kláster Hradiště	15
Kněžičky	30, 78
Kobyly	30, 74, 78
Kocourov	28, 30
Kohoutovice	15, 30, 78
Koryty	14
Kotel	16

L

Lesnov	30, 78
Letařovice	14, 15, 30
Liberec	9, 79
Libíč	15, 30, 69, 78
Lísky	28, 30
Litoměřice	11
Loukovec	14

Loukovičky	15, 30, 78	S	
Luhov	15, 30	Sedliště	30
M		Sezemice	14
Malá Skála	15, 27	Smržov	30, 78
Malčice	30	Sobákov	30, 71, 78
Mladá Boleslav	12, 13, 15	Stará Boleslav	12
Mnichovo Hradiště	16	Stará Světlá	13, 14
Modlibohov	15, 30, 61, 78	Starý Dub	13, 15, 28, 30, 63, 77, 78
N		Světlá	13, 15, 26, 27, 30, 78
Nymburk	21	Světlá pod Ještědem	13
O		Š	
Ocasov	16	Šimonovice	15, 27, 30, 69, 78
Osečná	16, 19, 28	T	
P		Trávníček	15, 30, 78
Padouchov	15, 30, 78	V	
Petrašovice	14, 15, 30, 78	Vesec	15, 27, 75, 78
Petrosovice	<i>viz</i> Petrašovice	Vesec pod Světlou	78
Proseč	15, 26, 27, 30, 62, 63, 78	Vladislavice	12
Pulečný	27	Vlachové	14, 30, 78
R		Vlčetín	15, 21, 30, 78
Radvančice	<i>viz</i> Radvanice	Vorklebice	15, 30, 63, 78
Radvanice	15, 30, 78	Všelibice	15, 30, 73, 78
Radvanovice	<i>viz</i> Radvanice	Z	
Rašovice	<i>viz</i> Rašovka	Zábrdí	19, 26, 27, 30, 64, 73, 78
Rašovka	13, 15, 26, 27, 30, 62, 69, 78	Záměstí	20
Rohozec	14, 15, 27	Zvířetice	15, 16
Roveň	28, 30	Ž	
Rozstání	15, 30, 78	Žďárek	15, 30
		Žitava	13

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Transkripce

Příloha č. 2: Obsahová analýza pramene

Příloha č. 1: Transkripce

Písař A

Zápis Vaňka Zelikova s Jakubem

Léta páně etc. [15]37, ten pondělí po Božím Těle stal se jest zápis tento s povolením urozenýho pana pana Jana z Vartenberka a na Dubě, nejvyššího purkrabí zámku pražského a starších těchto: purkmistra Jíry Kašparova, Martina Pečhuby, Jana Berana, kdež jest koupil Jakub, zeť Jakubičkův od Vaňka Zelikova statek v Bohumilči za 35 kop zaval Jakub Vaňkovi 6 kop a má platiti po 3 kopách až do tý sumy vyplnění. I zůstává Jakub Vaňkovi po zavadku 30 kop bez jedny. A ten zápis stal se za rychtáře Jíry Strádala.²⁸⁵

Písař B

Zápis Jíry z Rašovky jinač Kalaby [s] Havlem

Léta etc. [15]40, ten pátek po Novým létě stal se jest zápis s povolením urozeného pána pana Jana z Vatreberka, nejvyššího purkrabí pražského a starších těchto: purkmistra Jiříka Kašparova a Vítka, Jana Koláře, a to takový, kdež jest koupil Havel od Jíry statek na Rašovce z[a] 100 kop míš. A přitom zaval Havel 10 kop a přitom má place býti po 6 kopách počna na Vánoce nejprv příští až do vyplnění té sumy. A ten zápis stal se za rychtáře Jíry Strádalova.²⁸⁶

Písař C

Zápis Jakuba, Čihákova syna, Jiříka Bíby

Léta Páně [15]41, v outerý Velikonoční stal se jest zápis s povolením urozeného pana pana Jana z Vatreberka, nejvyššího purkrabí pražského, a na Dubě, a to takový, že jest koupil statek Jakub, Čiháka syn, od Jiříka Bíby na Světlé za 66 kop g. m. a zaval mu na to 15 kop g. m. a má platiti při každých Vánocech v rok pořád zběhlý po 4 kopách g. m. až do té sumy vyplnění. A při tom zápisu byly jsou osoby tyto: purkmistr Jiřík Kašparů, z starších Jan Tichej, rychtář Mar[tin] Pečhuba.²⁸⁷

²⁸⁵ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 9r.

²⁸⁶ *Tamtéž*, fol. 44r.

²⁸⁷ *Tamtéž*, fol. 67r.

Písař D

Zápis Vijova Martina s Litochlebem

Léta etc. [15]44, te[n] pondělí po Velkonoci stal se jest zápis tento s povolením urozeného pana Adama z Vartumberka a na Dubě, že jest koupil Martin Vějí statek od Litochleba za 40 kop g. m. A při tom zápisu hned zavdal 10 kop g. m., a platce má bejti počnúc od Vánoc prvo příští(ch) po 2 kopách, a ještě mu zůstává po závdavku 30 kop g. m. Při tom zápisu byl jest purkmistr Jiřík Kašparů, z starších Lukáš Švec a rychtář Tomáš Pečhuba.²⁸⁸

Písař E

Zápis Marka Pacalta a Zikmunda [z] Zábrdí; Jakoubkovic [z] Zábrdí, Urban Bernart

Léta [15]44, ten čtvrtek na den svatých Filipa a Jakuba stal se j[es]t trh s povolení[m] urozeného pana Adama z Vartmberka a na Dubě mezi Zikmundem Kračlem a Markem Pacaltem, kdež j[es]t koupil Zikmund od Pacalta statek v Zábrdí za 61 kop g. m. a přito[m] zavdal mu Zikmund 7 kop g. m. a zůstává 54 kop g. m. a při každých Vánocech má Zikmund platce bejti po 2 kopách g. m. do tý sumy vyplnění. A při tom zápisu byly osoby tyto: purkmistr Jiřík, Janek Švec, za rychtáře Tůmy Pečhuby.²⁸⁹

Písař F

Zápis Jana, Neymanova zetě s Jírou, Nejznarova syna

Léta etc. [15]44, ten outerý na den s [vatéh]o Jana, Křtitele božího stal se jest trh dokonalý s povolením urozeného pá[n]a pana Adama z Vartemberku a na Dubu, a to takový, že jest koupil Jan, Neymanů zeť, statek od Jiříka, Nejznarova syna, u Modlibohova v téže mezích a v též pravých (právech), jakž jest sám v držení měl, jmenovitě za 40 kop g. m. A má jemu zavdati 6,5 kopy a má na každé Vánoce jemu položiti má Jan Neyman klásti po 2 kopách míš. až to do vyplnění té sumy. Za ouřadu purkmistra Jiříka Kašparova a rychtáře Tomáše Pečhouby etc.²⁹⁰

²⁸⁸ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 111r.

²⁸⁹ *Tamtéž*, fol. 114r.

²⁹⁰ *Tamtéž*, fol. 118r.

Písař G

Zápis Vaňka Mlynářova s Janem Maškovým z Proseči

Léta Páně etc. [15]44 stal se jest zápis v středu p[ře]d s[vatý]m Havlem s povolením urozeného pana Adama z Vartenberka a na Dubě, kdež jest koupil Jan Maška z Proseči statek od Vaňka Mlynářova [v] Vorklebicích za 39 kop g. m. a přitom zavdal 12 kop g. m. A Vaněk v podíl ženy svý vyzdvihl jest 10 kop g. m. a 2 kopy g. m. zůstávají na právě sirotkům nebožtíka Vávry Králova a má platce bejti od nejprvnějších Vánoce v rok po 2 kopách g. m. až do tý sumy vyplnění. A to stalo se jest za purkmistra Jiříka Kašpara a starších Mikuláše Koláře, Jana Kuchaře, Jana Klimše, za rychtáře Tůmy Pečhuby.²⁹¹

Písař H

Zápis Vondřeje Řeřábka s Pavlem Sluko[vý]m

Léta etc. [15]45, ve čtvrtek před Velkonoci stal se j[es]t tento zápis s povolení[m] urozené[h]o pána Adama z Vartu[m]berka a na Dubu, že jest koupil Vondřej Řeřábek statek vod Pavla Slukova ze Všelibic za 80 kop g. m. a při s[vatý]m Jiří nejprv příštím má Vondřej Řeřábek položit 20 kop g. m. a první Vánoce má položit 8 kop g. m. a po těchto Vánocech má platce býti po 6 kopách g. m. až do té sumy vyplnění. A to se dalo za purkmistra Jiříka Kašpara, z konšelův Jana Kuchaře, rychtáře Jana Klimše.²⁹²

Písař I

Zápis Jíra v Hra[d]čanech [s]Vítka sirotky

Léta etc. [15]45, ten pátek před Hromnicemi stal se j[es]t trh s povolením urozeného pána Adama z Vartenberka a na Dubě, kdež j[es]t koupil Jíra Lysý [h]o statek od sirotka za 28 kop g. m., a na Vánoce nejprv příští má zavdati 3 kopy g. m. a poto[m] při každých Vánocech má platce bejti po 2 kopách g. m. až do vyplnění té sumy. A při to[m] zápisu byly osoby tyto. Purkmistr Jíra Kašparů, Jan Švec, za rychtáře Jana Klimše.²⁹³

²⁹¹ SOA Litoměřice, SOkA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 122r.

²⁹² *Tamtéž*, fol. 137r.

²⁹³ *Tamtéž*, fol. 132r.

Písař J

Zápis Havla Pavlova a Urbana Kozlova v Potrosovicích

Item Léta etc. [15]46, ten pátek po s[vat]ým Jiljí s povolením urozeného pána pana Adama z Varthumbergka a na Zvířeticích koupil jest statek Havel, Pavlův syn z Bohdánkova, od Urbana, Kozlova syna v Potrosovicích za 52 kop g. m. a hned při tom času položil mu závdavku 15 kop g. m. A na Vánoce nejprv příští 2 kopy g. m. má položiti a od toho času na každé Vánoce má klásti po 4 kopách g. m. až do vyplnění té sumy. Při tom zápisu byli jsou purkmistr Jiřík Kašparů, Šimek Kuchař, Martin Hubáčkův, rychtář Mikuláš Kolář.²⁹⁴

Písař K

Zápis Bortle Bryknara s Michalem Zikmundem v Starém Dubě

Léta etc. [15]47 v pátek po Velikonoci s povolením urozeného pána pana Adama z Vartmbergka a na Zvířeticích koupil j[es]t Bortl Bryknar statek v Starém Dubě od Michala Zikmunda za 30 kop g. m. a hned přitom zaval jemu 7 kop g. m. a do dvou let při každých Vánocech platiti má po 2 kopách g. m. a po těch dvou letech po 3 kopách g. m. platiti má až do 6 let, po těch pak 6 letech zase 1 kopy g. m. až do té sumy vyplnění. Stalo se s přítomností purkmistra Jíry Kašparova, starších Jana Ševce, za r[ychtáře] Mikuláše Koláře.²⁹⁵

Písař L

Zápis Nejsnara starého s Janem Nejmanovým v Modlibohově

Léta etc. [15]47 na den na svatého Bartoloměje, apoštola páně s povolením urozeného pána pana Adama z Vartumberka a na Zvěřeticích, kdež jest koupil statek Nejsnar vod Jana, Nejmanova zetě v Modlibohově za 48 kop g. m. a přitom jesti jemu zaval 14 kop a při každých Vánocech má platce bejti po 2 kopách g. m. až do té sumy vyplnění. A ten zápis stal se j[es]t při přítomnosti pana purkmistra Jíry Kašparova, pana Martina Hubáčkova, pana Jana Kuchaře a r[ychtáře] Mikuláše Koláře.²⁹⁶

²⁹⁴ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 160r.

²⁹⁵ *Tamtéž*, fol. 115v.

²⁹⁶ *Tamtéž*, fol. 168r.

Písař M

Zápis z Starý[h]o Dubu Jana Vidmana s Jírou Albrem

Léta etc. [15]48, v středu před s[vatý]m Řehořem, s povolením urozeného pana Šebestiána Foršta z Forštu, hejtmana J[eh]o [Milos]ti královské na Dubě a na Frýdštejně, že j[es]t koupil Jan Vidman statek od Jíry Albra za 72 kop g. m. a přitom jest zavdal 21 kop g. m. a při každých Vánocech má platce býti 5 kop a poto[m] při každých Vánocech má platce býti po 4 kopách g. m. až do vyplnění té vší sumy. A ten zápis stal se j[es]t z[a] přítomnosti purkmistra Jana Klimše a starších Vítka, Jana Kopřivy, za r[ychtáře] Martina, syna Hubáčkova.²⁹⁷

Písař N

Zápis Jíry Bernarta s Tomasem z Zábrdí

Léta etc. [15]48, v pondělí před Božím vstoupením stal se jest trh s povolením urozeného pana Šebestiána Furšta z Forštu, hejtmana Je[h]o Mi[los]ti krá[lov]ské na Dubě a Frýdštejnu, kdež j[es]t prodal statek svůj Tomáš v Zábrdí Jírovi Bernartovi za 47 kop míš. a přitom mu zavdal půl desátý kopy a 32,5 kopy má vyplatiti Janovi Perš-
te[j]nskýmu. A při vyzdvižení těch peněz Tomas se j[es]t od toho statku odsvědčil, že on ani manželka, ani děti jeho, ani budoucí na tom statku nemají nic, než všecko dobré přátelství. A ten zápis i to odsvě[d]čení stalo se při přítomnosti pana purkmistra Jana Klimše a starších Šimona Kuchaře, Tomáše Pečhuby, Daniele Hladíka a za rychtáře Martina, syna Hubáčkova.²⁹⁸

²⁹⁷ SOA Litoměřice, SOKA Lbc, f. AMČD, *Trhová kniha vesnic 1536–1548*, fol. 178r.

²⁹⁸ *Tamtéž*, fol. 184r.

Příloha č. 2: Obsahová analýza pramene

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvěslost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
1r			druhá	9	12	1548	O	Jan Klimeš	–	Martin Hubáček	nezařazeno	Berthelsdorf
1v			druhá	28	2	1549	O	Jan Klimeš	–	Martin Hubáček	prodej pozemku	Bílá
2r	2v		zkl.	?	?	1536	A	Jíra Soukeník	Mikuláš Kolář, Jíra Kašpar	Jíra Strádal	trhová smlouva	Lesnov
3r	3v		zkl.	1	12	1536	A	Jíra Soukeník	Jíra Kašpar	Jíra Strádal	trhová smlouva	Lesnov
4r	4v		zkl.	9	1	1537	A	Jíra Soukeník	Mikuláš Kolář	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
5r		33r, 37r	zkl.	15	2	1537	A	Jíra Soukeník	Jan Klimeš, Jíra Kašpar	Jíra Strádal	trhová smlouva	Dehtáry
5v			druhá	30	11	1548	O	Jan Klimeš	Jan Kopřiva, Lukeš, Šimek Kuchař	Martin Hubáček	prodej pozemku	Hradčany
6r			zkl.	21	2	1537	A	Jíra Soukeník	Jíra Kašpar, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Kobyly
6v	prázdne folio											
7r	7v		zkl.	17	5	1537	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rašovka
8r			zkl.	25	5	1537	A	Jíra Kašpar	Martin Pečhuba, Lukeš Švec	Jíra Strádal	vybytí	Šimonovice
8v	prázdne folio											
9r	9v		zkl.	4	6	1537	A	Jíra Kašpar	Martin Pečhuba, Jan Beran	Jíra Strádal	trhová smlouva	Bohumileč
10r			zkl.	10	5	1537	A	–	–	Jíra Strádal	nezařazeno	–
10v			druhá	16	5	1550	M	Jíra Kašpar	Martin Hubáček	Jan Hendrych	prodej pozemku	Loukovičky
11r	11v, 13v uprostřed		zkl.	25	7	1537	A	Jíra Kašpar	Martin Pečhuba, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Smržov
12r	12v		zkl.	25	7	1537	A	Jíra Kašpar	Jan Klimeš, Jan Beran	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rozstání
13r	13v nahoře	18r nahoře	zkl.	26	7	1537	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rašovka
14r			zkl.	26	7	1537	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Šimonovice
14v			druhá	8	1	1549	M	Jan Klimeš	Jan Švec, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Brkanov
15r			zkl.	15	8	1537	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Nadoba, Jan Tichý, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	Vlčetín
15v	prázdne folio											
16r	16v		zkl.	15	8	1537	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Nadoba, Jan Tichý, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rašovka
17r			zkl.	29	9	1537	A	Jíra Kašpar	Mikuláš Kolář, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Bílá
17v	prázdne folio											
18r nahoře		13r, v	zkl.	30	11	1537	A	Jíra Kašpar	Jan Nadoba, Mikuláš Kolář	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rašovka
19r	19v		zkl.	5	1	1538	A	Jirí Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	vybytí	Vesec
20r	20v, 18r dole, 18v		zkl.	8	1	1538	A	Jirí Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař, Jan Nadoba	Jíra Strádal	vybytí	Rozstání
21r	21v		zkl.	6	2	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Martin Pečhuba	Jíra Strádal	trhová smlouva	Kobyly
22r	22v	28v, 91r	zkl.	5	3	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Lesnov
23r			zkl.	5	3	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	koupě peněz	Lesnov
23v			zkl.	10	6	1547	N	Jan Klimeš	Pavlíček Šustov, Jan Kopřiva	Martin Hubáček	prodej pozemku	Modlibohov
24r	24v, 25r dole		zkl.	30	4	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
25r			zkl.	30	4	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Petrašovice
25v			druhá	31	5	1549	P	Jan Klimeš	Jan Tichý, Jan Soukeník	Martin Hubáček	prodej pozemku	Světlá
26r	26v		zkl.	21	6	1538	A	Jíra Kašpar	Martin Pečhuba	Jíra Strádal	trhová smlouva	Petrašovice
27r	27v	možná 55r	zkl.	2	7	1538	A	Jíra Kašpar	Mikuláš Hubáček, Mikuláš Kolář	Jíra Strádal	trhová smlouva	Bzová
28r			zkl.	28	12	1538	A	Jíra Kašpar	Jan Beran, Jíra Soukeník	Jíra Strádal	vybytí	Chvalčovice
28v		22r, v; 91r	zkl.	–	–	1540	B	Jíra Kašpar	Vítek, Jan Kuchař	Jíra Strádal	vybytí	–
29r	29v		zkl.	23	5	1536	A	Jíra Soukeník	Jíra Soukeník, Jíra Kašpar, Jan Nadoba	Jíra Strádal	trhová smlouva	Všelibice

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	pisár	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
30r			zkl.	19	8	1538	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Mikuláš Hubáček, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
30v	prázdné folio											
31r	31v		zkl.	–	–	1539	A	Jíra Kašpar	Vítek, Jan Nadoba	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rozstání
32r nahoře			zkl.	1	1	1539	A	Jíra Kašpar	Vítek, Jan Nadoba, Jan Klimeš, Martin Pečhuba	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
32r uprostřed	32v		druhá	26	9	1548	N	Jan Klimeš	Lukeš Švec, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Zábrdí
33r		5r, 37r	zkl.	9	1	1539	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	Dehtáry
33r uprostřed			druhá	26	9	1548	N	Jan Klimeš	Lukeš Švec, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Dehtáry
33v	prázdné folio											
34r			zkl.	21	1	1539	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař	–	vybytí	–
34v	prázdné folio											
35r	35v, 36r		zkl.	6	3	1539	A	Jíra Kašpar	Jan Kuchař, Jan Beran	Jíra Strádal	trhová smlouva	Starý Dub
36v	prázdné folio											
37r		5r, 33r	zkl.	9	4	1539	B	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař	Jíra Strádal	trhová smlouva	Dehtáry
37v	prázdné folio											
38r			zkl.	14	4	1539	B	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
38v			zkl.	30	6	1539	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Lukeš Švec	Jíra Strádal	trhová smlouva	Lesnov
39r	39v		druhá	11	3	1549	O	Jan Klimeš	Jan Tichý, Hendrych, Lukeš Švec	Martin Hubáček	trhová smlouva	Lesnov
40r	40v, 41v uprostřed		zkl.	30	9	1539	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Proseč
41r	41v nahoře		zkl.	28	11	1539	B	Jíra Kašpar	Beran, Kolář	–	trhová smlouva	Jiríčkov
42r nahoře	mřežováno	43r	zkl.	–	–	1540	B	–	–	–	vybytí	–
42r nad čarou			zkl.	1	1	1540	B	Jíra Kašpar	Vít, Jan Kuchař	Jíra Strádal	nezařazeno	–
42r pod čarou	mřežováno		druhá	19	6	1548	N	Jan Klimeš	Jan Kopřiva, Šimek Kuchař, Lukeš Švec	Martin Hubáček	prodej pozemku	Kobyly
42v	prázdné folio											
43r		42r nahoře	zkl.	–	–	1540	B	–	–	Jíra Strádal	vybytí	Javorník
44r	43v		zkl.	2	1	1540	B	Jiří Kašpar	Vítek, Jan Kolář	Jíra Strádal	trhová smlouva	Rašovka
44v			zkl.	17	2	1540	B	Jiří Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Klimeš	Jíra Strádal	koupě peněz	Starý Dub
45r, v	prázdné folio											
46r	46v		zkl.	3	1	1540	B	Jíra Kašpar	Vítek, Jan Kolář	Jíra Strádal	trhová smlouva	Bohdánkov
47r, v	prázdné folio											
48r	48v		zkl.	18	2	1540	B	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník	Jíra Strádal	trhová smlouva	Lesnov
49r	49v pod čarou		zkl.	18	1	1540	B	Jíra Kašpar	–	Jíra Strádal	trhová smlouva	Radvanice
49v nahoře			zkl.	2	4	1540	B	Jiřík Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kolář	Jíra Strádal	vybytí	Kobyly
50r	50v		zkl.	23	4	1540	B	Jíra Kašpar	Mikuláš Kolář, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Kobyly
51r			zkl.	23	4	1540	B	Jíra Kašpar	Mikuláš Kolář, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Starý Dub
51v	prázdné folio											
52r	52v		zkl.	–	–	1540	B	Jíra Kašpar	Jiřík Soukeník, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Vlčetín
53r	53v		zkl.	–	–	1540	B	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Jan Kuchař, Vítek	Jíra Strádal	trhová smlouva	Kněžičky
54r			zkl.	29	6	1540	B	Jíra Kašpar	Vítek, etc.	Jíra Strádal	vybytí	Hradčany
54v	prázdné folio											
55r		možná 27r, v	zkl.	6	7	1540	B	Jíra Kašpar	Mikuláš Hubáček, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Bzová
55v	prázdné folio											
56r	56v		zkl.	6	7	1540	B	Jíra Kašpar	Mikuláš Hubáček, Jan Klimeš	Jíra Strádal	trhová smlouva	Kněžičky
57r		možná 77r	zkl.	16	11	1540	C	Jiřík Kašpar	Vítek	Jíra Strádal	trhová smlouva	Hradčany

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
58r			zkl.	3	1	1541	C	Jiřík Kašpar	Vít	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
58v	prázdné folio											
59r	59v		zkl.	4	1	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Nadoba	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
60r	60v		zkl.	6	1	1541	C	Jiřík Kašpar	Vít, Jan Nadoba	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Všelibice
61r, v	prázdné folio											
62r	62v		zkl.	6	1	1541	A	Jíra Kašpar	Jíra Soukeník, Vítek, Jan Nadoba	Jíra Strádal	trhová smlouva	–
63r			zkl.	8	1	1541	C	Jiřík Kašpar	Vítek	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
63v	prázdné folio											
64r	64v		zkl.	1	2	1541	A	Jíra Kašpar	Vítek	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
65r	65v		zkl.	19	4	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Tichý	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Proseč
66r			zkl.	19	4	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Tichý	Martin Pečhuba	vybytí	Proseč
66r pod čarou	66v		druhá	27	4	1551	S	Pavel Šust	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Hendrych	trhová smlouva	Vlčetín
67r	67v		zkl.	19	4	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Tichý	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Světlá
68r	68v, 67v		zkl.	2	5	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Nadoba, Jan Tichý	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Rozstání
69r	69v	100r	zkl.	5	5	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Beran, Jan Kuchař	Matěj Kroupa	trhová smlouva	Modlibohov
70r	70v		zkl.	27	5	1541	C	Jiřík Kašpar	Jiřík Soukeník	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Libíč
71r	71v		zkl.	8	6	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Beran	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Bílá
72r	72v		zkl.	12	10	1541	C	Jiří Kašpar	Jan Tichý	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Vorklevice
73r	73v		zkl.	20	10	1541	C	Jiřík Kašpar	Jan Beran	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
74r			zkl.	4	2	1541	C	Jiřík Kašpar	Vítek	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Lesnov
74v	prázdné folio											
75r	75v		zkl.	6	1	1542	C	Jiřík Kašpar	Jíra Soukeník	Martin Pečhuba	trhová smlouva	Lesnov
76r			zkl.	6	1	1542	C	Jíra Kašpar	Jan Kuchař	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
76v	prázdné folio											
77r		možná 57r	zkl.	5	10	1541	C	Jiří Kašpar	Vít	Martin Pečhuba	trhová smlouva	–
77v	prázdné folio											
78r			zkl.	8	3	1542	C	Vít	Jan Tichý	Mikuláš Kolář	trh. sml. poustka	Rozstání
78v			zkl.	9	5	1548	N	Jan Klimeš	Lukeš Švec, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	prodej pozemku	–
79v		79r	zkl.	21	8	1541	C	–	Jiří Soukeník, Mikuláš Hubáček, Mikuláš Kolář	–	nezařazeno	–
79r		79v	zkl.	8	3	1542	C	Vít	Jiří Šafář	Mikuláš Kolář	trh. sml. mlýn	Starý Dub
80r	80v		zkl.	29	3	1542	C	Vít	Jan Tichý	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Smržov
81r	81v		zkl.	29	3	1542	C	Vít	Jan Tichý	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	–
82r			zkl.	25	4	1542	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	prodej pozemku	–
82v	prázdné folio											
83r		160r	zkl.	25	4	1542	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Petrašovice
83v	prázdné folio											
84r	84v		zkl.	29	4	1542	C	Vít	Jiří Soukeník, Jan Kuchař, Jiřík Kašpar	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Jiříčkov
85r	85v	132v	zkl.	2	5	1542	C	Vít	Jan Tichý	Mikuláš Kolář	trh. sml. poustka	Budíkov
86r	86v		zkl.	17	7	1542	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	vybytí	Smržov
87r			zkl.	18	7	1542	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Zábrdí
87v	prázdné folio											
88r	88v	184r	zkl.	15	8	1542	C	Vít	Jiří Soukeník, Jiří Kašpar	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Zábrdí
89r			zkl.	8	9	1542	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Zábrdí

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
89v	prázdné folio											
90r	90v nahoře		zkl.	27	12	1542	C	Vít	Jiří Soukeník, Matouš Pršalů	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Benešovice
90v uprostřed			druhá	15	7	1563	V	Jakub Kopřiva	Jiřík Bílek rychtář všelíbický, Šimon z Malčic, Jiřík Pudil z Chlístova, Mikuláš Hradec	–	prodej pozemku	–
91r		22r, v; 28v	zkl.	6	1	1543	C	Vít	Jan Kroupa, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	vybytí	–
91v	prázdné folio											
92r	92v		zkl.	9	3	1543	C	Vít	Jiří Soukeník, Jan Tichý, Mikuláš Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	–
93r	93v		zkl.	13	3	1543	C	Vít	Jan Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Rašovka
94r nahoře			zkl.	26	3	1543	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	vybytí	Modlibohov
94v nahoře		102v dole	zkl.	4	1	1544	D	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	vybytí	–
94r uprostřed	94v uprostřed		druhá	10	8	1553	T	Pavel Šusta	Jan Jaroš, Jan Tichý	Jan Hendrych	vybytí	Modlibohov
95r	95v		zkl.	27	3	1543	C	Vít	Matouš Pršalů	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Starý Dub
96r	96v		zkl.	27	3	1543	C	Vít	Matouš Pršalů	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Bílá
97r	97v		zkl.	28	3	1543	C	Vít	Jíra Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Světlá
98r	98v		zkl.	3	4	1543	C	Vít	Jíra Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Všelibice
99r			zkl.	2	5	1543	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	–
99v			zkl.	3	5	1548	M m.p.	Jan Klimeš	Šimon Kuchař, Jan Švec	Martin Hubáček	vybytí	Zábrdí
100r		69r, v	zkl.	7	7	1543	C	Vít	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Modlibohov
100v nahoře			zkl.	28	5	1548	N	Jan Klimeš	Šimon Kuchař, Daniel Hladík	Martin Hubáček	prodej pozemku	Proseč
100v dole	101r dole		zkl.	28	5	1548	N	Jan Klimeš	Šimon Kuchař, Daniel Hladík	Martin Hubáček	prodej pozemku	–
101r			zkl.	3	8	1543	C	Jiří Kašpar	Jiří Soukeník	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Chlístov
101v	prázdné folio											
102r	102v nahoře		zkl.	23	9	1544	C	Vít	Martin Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Kohoutovice
102v dole		94v nahoře	druhá	31	5	1549	P	Jan Klimeš	Jan Tichý, Jan Soukeník, Chmel	Martin Hubáček	vybytí	Jirítkov
103r			zkl.	–	–	1544	D	Vít	Jan Kuchař, Jan Tichý, Jan Vojtěch	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Bílá
103v dole			zkl.	8	1	1544	D	Vít	Jan Vojtěch, Jan Tichý	Mikuláš Kolář	vybytí	Proseč
104r		124r,v	zkl.	24	2	1547	M	Jiří Kašpar	Jan Kuchař, Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Dehtáry
104v	prázdné folio											
105r	105v, 106v 106r pod čarou,		zkl.	28	1	1544	D	Jiří Kašpar	Vít, Mikuláš Kolář, Lukeš Švec, Petr Kašman z Lesky, úředník na Dubě	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Bystrý
106r nad čarou			zkl.	3	3	1544	D	Jiří Kašpar	Mikuláš Kolář, Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Bílá
107r	107v		zkl.	12	2	1544	D	Jiří Kašpar	Vít, Jan Klimeš	Tomáš Pečhuba	vybytí	Vesec pod Světlou
108r			zkl.	10	3	1544	D	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Bílá
108v	prázdné folio											
109r			zkl.	21	3	1544	D	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Lesnov
109v	prázdné folio											
110r			zkl.	4	4	1544	D	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Loukovičky
110v	prázdné folio											
111r	111v		zkl.	14	4	1544	D	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	–
112r	112v		zkl.	14	4	1544	D	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trh. sml. poustka	–
113r	113v		zkl.	14	4	1544	D	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Bohdánkov
114r	114v, 115r dole		zkl.	1	5	1544	E	Jiří Kašpar	Jan Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Zábrdí
114r uprostřed			zkl.	11	2	1545	H	Jiří Kašpar	Vítek, Jan Kuchař, Mikuláš Kolář	Jan Klimeš	freimarkt	Javorník, Padouchov

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
115r	115v		zkl.	9	5	1544	C	Jiří Kašpar	Jan Kuchař	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Starý Dub
115v	115r		zkl.	15	4	1547	K	Jiří Kašpar	Jan Švec	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Starý Dub
116r			zkl.	9	5	1544	C	Jiří Kašpar	Jan Kuchař	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Kohoutovice
116v	prázdné folio											
117r			zkl.	27	5	1544	M	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Rašovka
117v	prázdné folio											
118r			zkl.	24	6	1544	F	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Modlibohov
118v	prázdné folio											
119r	119v		zkl.	24	6	1544	F	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Bílá
120r			zkl.	28	7	1544	F	Jiří Kašpar	–	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Rozstání
120v	prázdné folio											
121r			zkl.	15	8	1544	G	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Světlá
121v			druhá	16	1	1550	Q	Jiří Kašpar	Asverus Chmel	Martin Hubáček	vybytí	Zábrdí
122r	122v		zkl.	15	10	1544	G	Jiří Kašpar	Mikuláš Kolář, Jan Klimeš, Jan Kuchař	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Vorklevice
123r			zkl.	26	10	1544	G	Jiří Kašpar	Vít	Tomáš Pečhuba	trh. sml. mlýn	Vesec
123v	prázdné folio											
124r	124v	104r	zkl.	1	11	1544	H	Jiří Kašpar	Vít	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Dehtáry
125r	125v		zkl.	7	1	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Starý Dub
126r			zkl.	7	1	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Starý Dub
126v	prázdné folio											
127r	127v		zkl.	7	1	1545	H	Jiří Kašpar	Vítek starý purkmistr, Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Vlachové
128r	128v		zkl.	8	1	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec, Martin Hubáček	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Padouchov
129r	129v		zkl.	–	–	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Tomáš Pečhuba	trhová smlouva	Vesec
130r			zkl.	21	1	1545	I	Jiří Kašpar	Lukeš Švec, Jan Kuchař	Jan Klimeš	vybytí	Proseč
130v	prázdné folio											
131r			zkl.	30	1	1545	I	Jiří Kašpar	Jan Švec	Jan Klimeš	trhová smlouva	Hradčany
131v	prázdné folio											
132r			zkl.	30	1	1545	I	Jiří Kašpar	Jan Švec	Jan Klimeš	trhová smlouva	–
132v		85r, v	zkl.	11	2	1545	H	Jiří Kašpar	Vít, Jan Kuchař, Mikuláš Kolář	Jan Klimeš	trhová smlouva	–
133r			zkl.	19	3	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec, Jan Švec, Jan Kuchař, Jiří Soukeník	Jan Klimeš	trhová smlouva	–
133v	prázdné folio											
134r	134v		zkl.	19	3	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec, Jan Švec, Jan Kuchař, Jiří Soukeník	Jan Klimeš	trhová smlouva	Rozstání
135r	135v		zkl.	31	3	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Jan Klimeš	trhová smlouva	Dehtáry
136r nahoře			zkl.	31	3	1545	H	Jiří Kašpar	Lukeš Švec	Jan Klimeš	prodej pozemku	Sobákov
136r dole	136v	169r, v; 180r, v	druhá	28	2	1550	R	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Pavlíček	Jan Hendrych	vybytí	Frčov
137r	137v		zkl.	2	4	1545	H	Jiří Kašpar	Jan Kuchař	Jan Klimeš	trhová smlouva	Všelibice
138r			zkl.	21	4	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Lesnov
138v	prázdné folio											
139r			zkl.	23	4	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Kobyly
139v	prázdné folio											
140r			zkl.	23	4	1545	H	Jiří Kašpar	Martin, zeť Hubáčkův	Jan Klimeš	trhová smlouva	Libíč
140v			druhá	22	4	1567	V	Jakub Kopřiva	–	–	vybytí	Kobyly
141r			zkl.	23	4	1545	H	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Jan Klimeš	trhová smlouva	Kobyly

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
142r	142v, 141v		zkl.	27	4	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Kobyly
143r	143v		zkl.	23	5	1545	H	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Jan Klimeš	trhová smlouva	Lesnov
144r	144v		zkl.	1	6	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Rozstání
145r			zkl.	–	–	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Petrašovice
145v	prázdne folio											
146r			zkl.	9	6	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Bohumileč
146v	prázdne folio											
147r	147v, 149v, 151r, v		zkl.	15	6	1545	H	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Jan Klimeš	trhová smlouva	Vesec
148r	148v		zkl.	15	6	1545	H	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Jan Klimeš	trhová smlouva	Petrašovice
149r		183r, v	zkl.	3	8	1545	H	Jiří Kašpar	–	Jan Klimeš	trhová smlouva	Rašovka
150r	150v		zkl.	23	10	1545	M	Jiří Kašpar	Martin Hubáček	Jan Klimeš	trh. sml. mlýn	Modlibohov
151r nahoře		168r nahoře	zkl.	23	4	1546	M	Jiří Kašpar	Jan Švec	Jan Klimeš	trhová smlouva	Modlibohov
152r	152v, 153v, 154v, 155v		zkl.	11	2	1546	M	Jiří Kašpar	Jan Kuchař, Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	vybytí	Bohumileč
153r	153v nahoře		zkl.	–	–	1546	M	Jiří Kašpar	Jan Kuchař, Jan Švec	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Javorník
154r			zkl.	9	4	1546	M	Jiří Kašpar	Jan Kopřiva, Šimek Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Loukovičky
155r			zkl.	4	3	1547	M	Jiří Kašpar	Jan Švec, Jan Tichý	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Kněžičky
156r			zkl.	18	2	1546	M	Jiří Kašpar	Jan Švec	Mikuláš Kolář	vybytí	Proseč
156v	prázdne folio											
157r			zkl.	14	5	1546	J	Jiří Kašpar	Jan Kuchař, Jan Kopřiva, Soukeník, Šimek Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Petrašovice
157v			druhá	9	5	1550	R	Jiří Kašpar	Jan Tichý, Martin Hubáček	Jan Hendrych	prodej pozemku	Hradčany
158r	158v		zkl.	13	7	1546	J	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Šimek Kuchař, Jan Švec	Mikuláš Kolář	vybytí	Trávníček
159r	159v		zkl.	3	9	1546	J	Jiří Kašpar	Šimek Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Lesnov
160r		83r	zkl.	3	9	1546	J	Jiří Kašpar	Šimek Kuchař, Martin Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Petrašovice
160v	prázdne folio											
161r	161v; 165r, v; 166r, 167r, v; 168r, v		zkl.	10	9	1546	J	–	–	–	trhová smlouva	Javorník
162r	162v		zkl.	21	9	1546	J	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Bohumileč
163r			zkl.	21	9	1546	J	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Chlístov
163v	prázdne folio											
164r	164v	175r	zkl.	23	10	1546	J	Jiří Kašpar	Šimon Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Kobyly
165r nahoře			zkl.	20	1	1548	O	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	vybytí	Jiríčkov
166r	166v		zkl.	22	7	1547	L	Jiří Kašpar	Jan Kuchař, Martin Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Rašovka
167r nahoře			zkl.	10	8	1547	L	Jiří Kašpar	Jan Kuchař Martin Hubáček	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Starý Dub
168r nahoře		151r nahoře	zkl.	24	8	1547	L	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Modlibohov
169r	169v	136r dole, 136v, 180r, v	zkl.	21	9	1547	L	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Modlibohov
170r	170v, 171r dole, 171v		zkl.	21	9	1547	L	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Kuchař	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Domaslavice
171r nahoře			zkl.	2	11	1547	B	Jiří Kašpar	Kuchař Jan, Jan Švec, Šimek Kroupů, Martin Čížek	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Bílá
172r			zkl.	3	1	1548	B	Jiří Kašpar	Jan Kopřiva, Martin Čížek	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Sobákov
172v			druhá	3	11	1554	U	Jan Jaroš	Vít Kroupa, Jan Vojtěch	za téhož purkmistra	vybytí	–

folio hlavního zápisu	pokračování zápisu na foliu	souvislost se zápisem na foliu	vrstva zápisu	den	měsíc	rok	písař	purkmistr	starší radní	rychtář	předmět zápisu	obec
173r			zkl.	4	1	1548	B	Jiří Kašpar	Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	trh. sml. poustka	–
173v			druhá	25	9	1550	M	Jiří Kašpar	Martin Hubáček, Jan Soukeník	Jan Hendrych	freimarkt	Starý Dub
174r	174v, 175r dole		zkl.	12	4	1546	B	Jiří Kašpar	Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	Kněžičky
175r		164r, v	zkl.	21	2	1548	M	Jan Klimeš	Jan Kopřiva, Jan Švec	Martin Hubáček	trhová smlouva	Kobyly
175v	prázdné folio											
176r			zkl.	21	2	1548	M	Jan Klimeš	Jan Kopřiva, Jan Švec	Martin Hubáček	trhová smlouva	Kobyly
176v	prázdné folio											
177r			zkl.	7	3	1548	M	Jan Klimeš	Jan Kopřiva	Martin Hubáček	trhová smlouva	–
177v	prázdné folio											
178r	178v		zkl.	7	3	1548	M	Jan Klimeš	Vít, Jan Kopřiva	Martin Hubáček	trhová smlouva	–
179r			zkl.	21	3	1548	B	Jan Klimeš	Vít, Lukeš, Jan Kopřiva, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Rozstání
179v			druhá	28	9	1548	M	Jan Klimeš	Jan Kopřiva, Jan Švec	Martin Hubáček	trhová smlouva	Lesnov
180r	180 v	136r dole, 136 v, 169r, v	zkl.	27	3	1548	B	Jan Klimeš	Pavel Pavlíček, Jan Kopřiva, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Bílá
181r			zkl.	19	4	1548	M	Jan Klimeš	Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	–
181v	prázdné folio											
182r	182v		zkl.	19	4	1548	M	Jan Klimeš	Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	–
183r	183v	149r	zkl.	23	4	1548	M	Jiří Kašpar	Jan Kopřiva	Mikuláš Kolář	trhová smlouva	–
184r		88r, v	zkl.	7	5	1548	N	Jan Klimeš	Šimon Kuchař, Tomáš Pečhuba, Daniel Hladík	Martin Hubáček	trhová smlouva	Zábrdí
184v	prázdné folio											
185r		185r uprostřed, 185v	zkl.	28	5	1548	N	Jan Klimeš	Daniel Hladík, Šimon Kuchař	Martin Hubáček	trhová smlouva	Vlčetín
185r uprostřed	185v	185r	druhá	6	7	1548	N	Jan Klimeš	Jan Švec, Tomáš Pečhuba, Václav Maršala	Martin Hubáček	trhová smlouva	–